ISSN 1846-3827

Grb i Zastava

HGZD 2006 2016 10 godina years

Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva
Broj 19, Godina X.
Zagreb, svibanj 2016.

Bulletin of the Croatian Heraldic & Vexillological Association
Number 19, Volume X, Zagreb, May 2016

Grb bračke plemićke obitelji Bokanić

Modri štit razdjeljen vodoravnom zlatnom gredom, uokviren baroknom stiliziranom kartušom. U gornjem polju zlatni polumjesec okrenut vrhovima prema gore, a sa svake strane prati ga po jedna zlatna osmokraka zvijezda, dok je u donjem polju štita jedna osmokraka zvijezda. Na vrhu štita kaciga s glednicom i zlatnom krunom iz koje izlazi srebrni hermelin s crvenim jezikom okrenut udesno s uzdignutom sabljom zlatne drške i proboden s dvije srebrne strijele u leđa, okolo štita je plašt zlatno-crveni. U dnu ispod štita crna vrpca svezana u mašnu na kojem visi zlatni križ (vjerojatno viteški red svetog Marka). Cijeli grb uokviren baroknom stiliziranom kartušom, a ispod cijelog grba dva mača u Andrijin križ sa zlatnim drškama čije srebrne oštrice izlaze na vrhu grba svaki sa po jedne strane krune.

Vidi str. 33-34.

Coat of arms of Bokanić noble family from Brač

Azure a bar between three mullets of eight and a crescent between the chief two all or. Topped with a helmet with mantle or-gules. From the crown issuant a stoat (ermine) rampant argent langued gules holding a scimitar also argent handled and pommed or vulned in the back with two arrows argent. Hanging from the shield on a ribbon sable a cross or (probably for the Knightly Order of St. Mark). All within a baroque cartouche in front of two swords argent handled and pommed or in saltire

See pp. 33-34.

ISSN 1846-3827 9 771846 382001

Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo osnovano je 2006. godine. HGZD je član
Croatian Heraldic & Vexillological Association is established in 2006. HGZD is a member of

Fédération Internationale des Associations Vexillologiques *Confédération Internationale de Généalogie et d'Héraldique*

UVODNIK EDITORIAL

Dragi čitatelju,

Prije svega, nadam se da ste primijetili da u ovoj obljetničkoj godini GiZ ima znatno više stranica nego obično. Na naslovnici prekrasan primjerak bračkog obiteljskog grba o kojem čitajte potkraj sveska. Prvi je članak već tradicionalni nastavak leksikona hrvatske heraldike, deveti put, sada o jednom značajnom hvarskom heraldičaru.

Slijedi dopuna pregleda bosansko-hercegovačkih političkih zastava, o kojima smo pisali još prije deset godina, a pogledat ćemo i izvještaj sa sedmog festivala zastavica, koje, ako smijem primijetiti, sve više počinju ličiti na „prave" zastave, iako zadržavaju svojstveni likovni izričaj.

S obzirom da u ovaj uvodnik nikako ne bi moglo stati sve što ove godine možemo slaviti, o tom pišem odvojeno, a moje kolegice iz HPM podsjećaju nas na veliku obljetnicu hrvatskog grba i zastave, koja je u javnosti prošla više-manje neopaženo, a koja je pala kojih mjesec dana nakon našeg prethodnog broja.

Svakako nismo zaboravili drugi dio zanimljivog prikaza osječke gradske veksilologije. Pišemo o obranjenim diplomski radovima i objavljenim monografijama, a predstavljamo i suvremene simbole jedna hrvatske općine.

Veza između *Star Wars*-a i HGZD čini se da je dublja, jer i ljubitelji te SF sage slave isti dan (*May the Fourth be with you*) kao i godišnjica Društva – 4. svibnja. Stoga vjerujem ne čudi "prigodni" prilog. Slijedom više upita, u ovom broju donosimo i veliku reprodukciju Bitke na Mohačkom polju 1526. o kojoj je pisao Horvat u prošlom broju.

Na kraju moram istaknuti financijsku potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta kao i Ministarstva kulture Republike Hrvatske, te Grada Zagreba, bez čije pomoći ovaj i ovakav svečani obljetnički broj ne bi bio moguć.

Nadam se da ćete uživati čitajući GiZ,

Željko Heimer

Dear Reader,

First of all, I hope you noticed that in recognition of our jubilee year this issue of GiZ is notably longer than usual. On the cover page we show a beautiful example of a family coat of arms from Brač, on which you can read more within the issue. The traditional first article is the ninth addition to the lexicon of Croatian heraldry, this time on a noted heraldist from Hvar.

It is followed by the addendum on Bosnian-Herzegovinian political flags, on which we wrote 10 years ago, and then we visit the seventh art flags festival. If I may say so, the flags there start to look ever more like "real" flags, although they still retain particular artistic expression.

As I could hardly list in this column everything that we could celebrate this year, I write about them separately. Our colleagues from HPM reminded us about a great anniversary which fell about a month after our previous issue was published, and passed more or less unnoticed by the public.

We have certainly not forgotten the second half of the interesting review of Osijek city vexillology. We also write on defended graduate works and published monographs, and we present the modern symbols of a Croatian community.

The link between Star Wars *and HGZD seem to run deep, as the fans of the science fiction saga celebrate on the same day as our Society's anniversary (*May the Fourth be with you*). Therefore, you should not be surprised by the article befitting this connection. Following several inquiries, we provide a large-sized reproduction of the Battle of Mohács of 1526 on which Matija Horvat wrote in the last issue.*

Finally, I gratefully acknowledge the financial support from the Ministry of Science, Education, and Sports and from the Ministry of Culture, as well as from the City of Zagreb, without which this festive anniversary issue would not be possible.

I hope you will enjoy reading GiZ,

Željko Heimer

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske financijski podupire časopis **Grb i Zastava** kao časopis za popularizaciju znanosti

Ministry of Science, Education and Sports of the Republic of Croatia *provide financial support to* ***Grb i Zastava*** *as a journal for popularization of science*

Grad Zagreb sufinancirao je objavljivanje ovog broja časopisa **Grb i Zastava** u sklopu godišnjeg Programa javnih potreba u kulturi

The City of Zagreb *co-funded the publication of this issue of* ***Grb i Zastava*** *through its annual public cultural needs program*

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske sufinanciralo je objavljivanje ovog broja časopisa **Grb i Zastava**

Ministry of Culture of the Republic of Croatia *co-funded the publication of this issue of* ***Grb i Zastava***

Suradnici u ovom broju - vidi str. 25. *Authors in this issue - see p. 25.*

S A D R Ž A J
C O N T E N T S

Grb i Zastava

Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva
Bulletin of the Croatian Heraldic & Vexillological Association

IMPRESSUM
Grb i Zastava
Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva
Broj **19**, Godina **X.** Zagreb **svibanj 2016.**
ISSN1846-3827
Urednik i engleski prijevod: **Željko Heimer**
Predsjedništvo HGZD:
Željko Heimer, predsjednik; **Dubravka Peić Čaldarović**, potpredsjednica; **Matea Brstilo Rešetar**, tajnica; **Tijana Trako Poljak**, **Tomislav Galović**.
Engleska lektura: **Ted Kaye**, North American Vexillological Association
Cijena broja 35 kn, za inozemstvo 7 €.
Godišnja pretplata (2 broja): 60 kn, za inozemstvo 12 €.
Za članove HGZD - besplatno.
Narudžbe na **Leykam international, Ilica 42, HR-10000 Zagreb** ili na **info@leykam-international.hr**
Izdavač:
Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo
Pazinska 50
HR-10110 Zagreb
E-mail: **hgzd@hgzd.hr**
Web: http://**www.hgzd.hr**
IBAN **HR2323600001101905988**
OIB **21212575148**
Naklada ovog broja: **200 komada**
Tisak: **Denona d.o.o.**
Prilozi za "Grb i Zastavu" dobrodošli su. Članci, fotografije i ostalo mogu se dostaviti izdavaču u pisanom ili tiskanom obliku, u elektroničkom obliku ili kao privici elektroničkom poštom. Materijali se ne vraćaju.
Stavovi i mišljenja izneseni u glasilu su autorski, i ne predstavljaju stavove i mišljenja uredništva ni HGZD. Iako se HGZD trudi da su podaci izneseni u glasilu točni, Društvo ne garantira njihovu točnost i ne preuzima nikakvu materijalnu ni moralnu odgovornost za štetu koja bi zbog njih nastala.
Ovaj broj zaključen je 30. svibnja 2016.

Tomislav Galović

Leksikon hrvatske heraldike – hrvatski heraldičari (9)

Niko Duboković Nadalini (1909. – 1991.)

Hrvatski povjesničar i heraldičar **dr. iur. Niko Duboković Nadalini**, podrijetlom iz poznate kapetanske i brodovlasničke obitelji, rodio se u **Jelsi** na otoku **Hvaru** na Božić, 25. XII. 1909. te je stoga i nosio nadimak Nadalini, tj. Božićević. U Švicarskoj, na Pravnom fakultetu Sveučilišta u **Lausanni** diplomirao je i zatim 1938. doktorirao pravne znanosti disertacijom o talijansko-jugoslavenskim odnosima u razdoblju od 1914. do 1920. godine (*Relations Italo-Yougoslaves de 1914 à 1920*). Potom se vraća u tadašnju Kraljevinu Jugoslaviju i zapošljava u Ministarstvu vanjskih poslova u **Beogradu**. U vrijeme Drugog svjetskog rata bio je u diplomatskoj službi Nezavisne Države Hrvatske kao vicekonzul u **Rijeci** (1942.) potom konzul te diplomatski predstavnik u **Trstu**. Nakon rata bio je osuđen na 6 godina i zatvoren u **Staroj Gradiški**. No, ubrzo je temeljem intervencije prijatelja i poznanika bio pušten. Tijekom 1949./1950. službenik je **Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti** te biva poslan u **Državni arhiv u Zadar** kako bi istraživao razdoblje francuske uprave u **Dalmaciji** (1806. – 1814.). Također proučava povijest brodarstva rodne Jelse te uređuje arhiv **Pelješkoga pomorskog društva** u **Orebiću**.

Na rodni otok vraća se 1950., gdje prvo u Jelsi djeluje kao počasni konzervator, a zatim osniva i vodi **Historijski arhiv u Hvaru**. Ta ustanova – jedinstvena u granicama tadašnje Jugoslavije – 1965. mijenja ime u **Centar za zaštitu kulturne baštine otoka Hvara**, a danas nosi naziv **Muzej hvarske baštine**. Iako pravnik po struci cijeli je svoj život posvetio arhivskom proučavanju hvarske političke, društvene, gospodarske, pomorske i kulturne prošlosti od srednjeg vijeka do XIX. stoljeća te zaštiti i konzerviranju arheoloških i drugih spomenika otoka Hvara (npr. *Inventar javnih, crkvenih i privatnih arhiva otoka Hvara*, 1-2/1955. – 1957.; *Pokušaj rekonstrukcije načina oblačenja na otoku Hvaru*, 1955.; *Popis spomenika otoka Hvara*, 1958.; *Iz korespondencije kap. Nike Dubokovića*, 1963.). Brojne studije, članke, izvještaje i prikaze objavljuje u publikacijama koje sam utemeljuje i uređuje: *Prilozi povijesti otoka Hvara*, *Zapisi o zavičaju*, *Bilten* i *Periodični izvještaj*, ali i u brojnim drugim periodikama *Pomorstvo*, *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku*, *Arhivski vjesnik*, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, *Hvarski zbornik*, *Adriatica maritima*, *Radovi Instituta za hrvatsku povijest* itd. Autor je i višejezičnih turističkih vodiča otoka Hvara (Hvar, Stari Grad, Vrboska, Jelsa, Sućuraj, Humac, Grapčeva špilja i dr.). Većinu pak važnijih radova objavio je u vlastitoj nakladi u tri sveska svojih *Rasprava i članaka* (sv. I.-II., Split 1988. i 1989., sv. III., Hvar 1991.).

U heraldičkom pogledu dao je niz vrijednih prinosa poznavanju toga dijela naše povijesne i materijalne baštine na hvarskom području. Već 1956. objavljuje rad "O sfragistici i stematologiji otoka Hvara" (*Arhivist* VI/1956/ 3-4; ponovljeno u: *Rasprave i članci* II, 17-29; *Odabrani radovi*, prir. Neda Anzulović, Split, 2001., 295-311). Potom piše o "Hvarskom općinskom grbu" (*Bilten Historijskog arhiva komune hvarske /HAKH/* IV-V/1963/ 5-6), "Genealogiji i heraldici Hvara" (*Bilten HAKH* VI-VII/1965/ 7-8), "Grbovima u bivšoj crkvi sv. Marka" (*Prilozi povijesti otoka Hvara* III/1969), zatim o "Grbu sa dvoglavim orlom u Hvaru" (*Periodični izvještaj* V/1971/ 32) te o "Grbu obitelji Machiedo (*Periodični izvještaj* XII/1978/ 103), a donosi i "Genealoške i heraldičke bilješke o obitelji Jakša" (*Mogućnosti* XXIX/1982/ 3-4-5; također u: *Od Isse do Visa. Književnost, povijest, eseji*, ur. Nevenka Bezić-Božanić, Vis: Skupština općine Vis, 1982., 108-114 + 1 tab.).

Javnost upoznaje te donosi heraldičku analizu grba s nadgrobne ploče romanopisca, povjesničara i diplomata Hvaranina **Ivana Franje**

Lexicon of Croatian Heraldry – Croatian Heraldists (9)

The Croatian historian and heraldist Dr. Iur ***Niko Duboković Nadalini*** *was born in* ***Jelsa*** *on the island of* ***Hvar*** *into a famous family of captains and ship-owners on Christmas (Ital.* Natale, *Cro.* Božić*), 25 December 1909, and therefore bore the nickname Nadalini or Božićević. He graduated with a doctorate of juridical sciences from the Faculty of Law of the University of* ***Lausanne****, Switzerland, in 1938 with a dissertation on Italian-Yugoslav relations between 1914 and 1920. After returning to the then-Kingdom of Yugoslavia, he went to work for its Ministry of Foreign Affairs in* ***Belgrade****. During World War II he was in the diplomatic service of the Independent State of Croatia, first as a vice-consul in* ***Rijeka*** *(1942) and then consul and diplomatic envoy in* ***Trieste****. After the war he was sentenced to six years imprisonment in* ***Stara Gradiška****. However, through the intervention of friends and acquaintances he was soon released. During 1949–50 he worked at the* ***Yugoslav Academy of Sciences and Arts*** *and was sent to the* ***State Archives of Zadar*** *to research the period of the French administration in* ***Dalmatia*** *(1806–1814). He also studied the history of shipping in Jelsa, his birthplace, and organized the archives of the* ***Pelješac Maritime Association*** *in* ***Orebić****.*

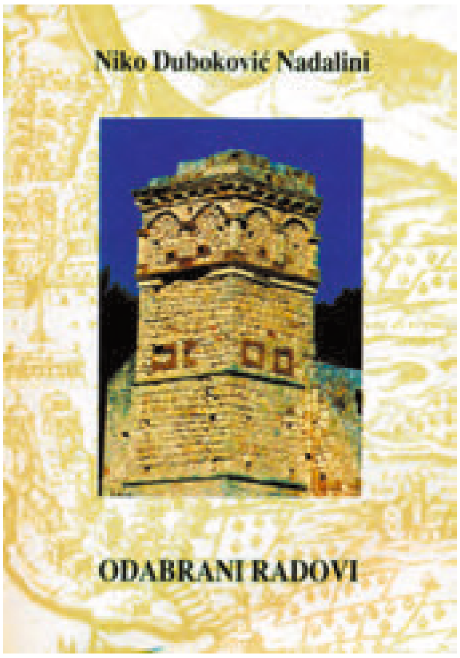
In 1950 Duboković returned to the island of Hvar, where he worked first as an honorary conservator in Jelsa and then established and led the ***History Archives*** *in the city of Hvar. This institution – of unique in that era in Yugoslavia – was renamed the* ***Centre for Protection of Cultural Heritage of the Island of Hvar*** *in 1965, today called the* ***Hvar Heritage Museum****. Although a lawyer by profession, he dedicated his life to archival research of the political, social, economic, nautical, and cultural history of the island of Hvar from the medieval period to the 19th century and to the protection and conservation of archaeological and other monuments of Hvar (e.g.* Inventory of Public, Ecclesiastical, and Private Archives of the Island of Hvar*, 1-2/1955/57;* An Attempt at Reconstruction of Clothing at the Island of Hvar*, 1955;* List of Monuments of the Island of Hvar*, 1958;* From the Correspondence of Capt. Niko Duboković*, 1963). He wrote many studies, articles, reports, and reviews in publications he established or edited himself:* Annexes for the History of the

Biundovića (1573. – 1645.) u radu "Grob Ivana Frana Biundovića u Aubonne u Švicarskoj" (*Vijesti muzealaca i konzervatora SR Hrvatske* XII/1963/ 2; ponovljeno u: *Rasprave i članci* I, 83-85; *Odabrani radovi*, 151-154), a ukratko piše i o "Studentskim grbovima u dvorištu, porticima i auli univerziteta u Padovi" (*Periodični izvještaj* VII/1973/ 49).

U veksilološkom pogledu daje sitan prilog o "Pomorskoj zastavi talijanske kraljevine 1802." (*Zadarska revija* VI /1957/ 1) te o "Trobojnici jelšanske čitaonice, općinskoj zastavi i grbu" (*Periodični izvještaj* IV/1970/ 18; *Rasprave i članci* III, 82-83) i posthumno o "Grbu i zastavi općine Jelsa" (*Otok Hvar*, ur. Miro M. Mihovilović, Zagreb: Matica hrvatska/Serija otoci/,1995., 117-118). Zasebno izvještava o sfragističkoj ("Sfragističke arhivske zbirke", *Bilten HAKH* II/1960) i genealoškoj građi ("O našim gene-alogijama", *Periodični izvještaj* XXII/1988/ 160; *Albero genealogico della famiglia Fio*, 1993., koautor; *Rodoslovlje Fio: hvarska porodica*, 1992., koautor).

Niko Duboković Nadalini, zaslužni povjesničar i heraldičar rodnoga Hvara, član Društva konzervatora, Društva arhivista i Društva za proučavanje i unapređivanje pomorstva Jugoslavije, preminuo je 24. X. 1991. u Splitu. Posmrtno mu je 2001. objavljen opseži zbornik sabranih članaka pod naslovom *Odabrani radovi* koji je priredila Neda Anzulović, a objavio splitski Književni krug unutar svoje biblioteke "Hvarski književni krug".

O životu i djelu N. Dubokovića Nadalinija v. Nikša Petrić, "Zapisi o zavičajnoj baštini. Bibliografija radova (1938–1978) Nika Dubokovića Nadalini", *Prilozi povijesti otoka Hvara* V (1978): 5-23; Neda Anzulović, "Uz 80. obljetnicu života Nike Dubokovića Nadalinija", *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva* XXII (1990) 1: 60-61; Nikša Petrić, "Obris grba – u spomen Niki Dubokoviću-Nadalini (1909–1991)", *Hanibalova luč* XI (1992) 3: 3; Duško Kečkemet, "Duboković Nadalini, Niko, povjesnik (Jelsa, 25. XII. 1909 – Split, 24. X. 1991)", *Hrvatski biografski leksikon* 3 (1993): 644-645; Ivan Matejčić, "Duboković-Nadalini, Niko, povjesničar (Jelsa, 25. XII. 1909 – Split, 24. X. 1991)", *Hrvatska likovna enciklopedija* 2 (2005): 71; Danica Božić-Bužančić, "'In memoriam: Dr. Niko Duboković Nadalini, konzervator, povjesnik i arhivist", *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* 25 (1992): 311-312; Norka Machiedo-Mladinić, "Studio Nike Dubokovića", *Prilozi povijesti otoka Hvara* X (1997): 233-237; Milan Pojić i Redakcija, "Duboković Nadalini, Niko, povjesničar i diplomat (Jelsa, 15.[!] XII. 1909. – Split, 24. X.

1991.)", u: *Tko je tko u NDH. Hrvatska 1941. –1945.*, ur. Marko Grčić, Zagreb: Minerva (Biblioteka Leksikoni), 1997., s. v. (101-102); Marin Zaninović, "Dr. iur. Niko Duboković Nadalini (25. prosinca 1909 – 24. listopada 1991)", u: Niko Duboković Nadalini, *Odabrani radovi*, prir. Neda Anzulović, Split: Književni krug (Hvarski književni krug 3), 2001., 9-15; "Bibliografija radova Nike Dubokovića Nadalinija (za razdoblje od 1938. do 1991.)", u: Duboković Nadalini, *Odabrani radovi*, 527-584; Željko Rapanić, "Bilješka o piscu", u: Duboković Nadalini, *Odabrani radovi*, 585-588; Mateo Bratanić, "Izbor iz pera istraživača hvarske baštine", *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 44 (2002): 280-282; Portal: www.nikodubokovic.com ▪

Island of Hvar, Record of the Homeland, Bulletin and Periodical Report, but also in other periodicals: Maritime Affairs*,* Annals of the History Institute of the Academy in Dubrovnik*,* Archival News*,* Annexes of Art History in Dalmatia*,* Journal of Dalmatian Archaeology and History*,* Hvar Proceedings*,* Adriatica Maritima*,* Papers of the Institute for Croatian History*, etc. He also wrote multilingual tourist guides for the island (for Hvar, Stari Grad, Vrboska, Jelsa, Sućuraj, Humac, Grapčeva špilja, etc.). He published the majority of his most important papers in three volumes in his own* Discussions and Articles *(vols. I-II, Split, 1988/89, vol. III, Hvar, 1991).*

*In heraldry, Duboković provided a series of valuable contributions to understanding this part of our historical and material heritage in the Hvar region. In 1956 he published "On the Sphragistics and Stematology of the Island of Hvar" (*Archivist *VI/1956/ 3-4; reissued:* Discussions and Articles *II, 17-29;* Selected Works*, ed. Neda Anzulović, Split, 2001., 295-311). He wrote on the "Municipal Arms of Hvar" (*Bulletin of the Hvar Municipality Historical Archives /HMHA/ *IV-V/1963/ 5-6), "Genealogy and Heraldry of Hvar" (*Bulletin HMHA *VI-VII/1965/ 7-8), "Coats of Arms in the Former Church of St. Mark" (*Annexes for the History of the Island of Hvar *III/1969), and then on "The Coat of Arms with a Double Eagle in Hvar" (*Periodical Report *V/1971/ 32), on "The Coat of Arms of the Machiedo Family" (*Periodical Report *XII/1978/ 103), and "The Genealogical and Heraldic Notes on the Jakša Family" (*Possibilities *XXIX/1982/ 3-4-5; also in:*

(continued on p. 14)

Svečana brodarska zastava obitelji Duboković s obiteljskim grbom, Arhiv Duboković Nadalini Jelsa.

Ceremonial shipping flag of the Duboković family with the family arms, Duboković Nadalini Archives in Jelsa.
Courtesy Lukrecija Benković-Duboković.

Adi Mirojević

Političke zastave Bosne i Hercegovine

U broju 1 ***GiZ*** objavljen je pregled zastava političkih stranaka u Bosni i Hercegovini (BiH). Gotovo deset godina vrijeme je u kojem će se u svakom političkom sustavu desiti velike promjene, a u tome ni BiH nije iznimka. Iako su mnoge ranije predstavljene stranke i dalje aktivne, samo su dvije-tri od njih promijenile svoje simbole, dok su sve ostale nove su na političkom spektru, nastale u međuvremenu. Kao što je uobičajeno na ovim područjima, sve su ovdje predstavljene stranačke zastave omjera 1:2.

Predsjedništvo je **Bosansko-hercegovačke patriotske stranke – Sefer Halilović** 13.08.2014. usvojilo novi znak i zastavu stranke. Novi znak BPS stilizirana je žarulja iz koje izbija sedam žutih snopova svjetlosti, a nova zastava prikazuje taj znak iznad natpisa inicijala i naziva stranke plave boje na bijeloj podlozi ili obrnuto.

Zastava **Demokratske fronte** (DF) je narančaste boje sa stiliziranim jedrom plave boje kroz koje se pruža niz od sedam bijelih zvijezda. U nastavku jedra uz njegov gornji rub bijelim slovima je ispisan naziv stranke ili njezini inicijali na latiničnom ili ćiriličnom pismu. (Statut DFBiH, 12.09.2015.) Ponekad se koristi i bijela zastava sa stiliziranim znakom stranke.

Zastava **Hrvatske republikanske stranke** (HRS) bijela je sa znakom stranke na sredini, kojeg čine inicijali crvene, sive i plave boja, te tamno sivom okomitom crtom odvojen puni naziv stranke u tri reda ispisanim isto tako tamno sivim slovima. (www.hrsbih.org)

Zastava **Komunističke partije BiH** (KP BiH) crvena je sa znakom u lijevom gornjem uglu, ispod kojeg je žutim ispisan naziv „Komunistička partija“ sredinom zastave. Znak je žuto obrubljena crvena zvijezda petokraka sa žutim srpom i čekićem u sredini. (Statut KP BiH, 21.02.2012.) Tokom kampanje za Opće izbore u BiH 2014. godine, KP BiH je istovremeno koristila i bijelu zastavu sa novim logotipom stranke postavljenim bliže koplju, te ispisanim crvenim natpisom desno od njega. Logotip čini plavi trokut sa nizom žutih zvijezda duž lijevog ruba i tri crvena kraka, koji zajedno oblikuju petokraku.

Zastava **Laburističke stranke** (LS) je narančaste boje sa znakom u sredini, kojeg čini bijelo obrubljeni disk plave boje sa bijelim natpisom Laburistička stranka gore i Bosna i Hercegovina dolje te stiliziranim narančastim slovom L preko stiliziranog bijelog slova S u sredini. (www.laburistibih.ba)

Liberalno-demokratska stranka BiH (LDS) od lokalnih izbora 2012. koristi zastave plave ili bijele boje, u sredini kojih se nalazi znak stranke – žuta jabuka sa inicijalima i ispod ispisanim punim nazivom stranke sa crtom iznad i ispod njega.

Zastava **Naše stranke** (NS) osnovane 2008. crvena je s bijelo ispisanim nazivom stranke duž sredine, prva riječ masnijim slovima. U uporabi je i bijela zastava s crvenim natpisom, kao i inačice obje s natpisom u dva reda.

Narodni demokratski pokret (NDP) nastao je ujedinjenjem Demokratske partije sa Narodnom demokratskom partijom Republike Srpske. Zastava NDP je bijela sa znakom koji se sastoji od ćiriličnih inicijala NDP u „azurno plavoj“ boji sa trolisnim i trobojnim (crvena-plava-bijela) izdankom sa lijeve strane, a ispod toga je ispisan ćirilicom naziv stranke. (Statut NDP, 09.06.2013.) U upotrebi je i plava zastava bijelim slovima u znaku.

Zastava **Prve stranke** (PS) je bijela okomita sa znakom u sredini, kojeg čini silueta bijelog goluba koja dijeli žuto-plavo srce s nizom bijelih zvjezdica iznad dvorednog s plavim inicijalima crnim

Political flags of Bosnia and Herzegovina

In ***GiZ*** *no. 1 (March 2007) we published a review of political party flags in Bosnia and Herzegovina (B&H). Any political system would undergo many changes over nearly ten years, and B&H is no exception. Although many of the parties described then are still active, only two or three of them have changed their symbols, while new parties in the political spectrum have formed in the meantime. As it is customary in this region, the party flags are in the proportions of 1:2.*

The presidency of the ***Bosnian-Herzegovinian Patriotic Party – Sefer Halilović*** *adopted new party symbols on 13 August 2014. The new emblem is a stylized light bulb with seven yellow rays issuing from it, and the new flag depicts it over the initials with the full name inscribed in blue on a white field, or vice-versa.*

The flag of the ***Democratic Front*** *(DF) is orange with a stylized blue sail with a row of seven white stars running through it. Continuing after the sail along its top is an inscription in white of the party name's initials in either Latin or Cyrillic script. (Statut DFBiH, 12.09.2015.) A white flag with a stylized party emblem is also used.*

The flag of the ***Croatian Republican Party*** *(HRS) is white with the party emblem composed of red, gray, and blue initials followed by a dark gray vertical line and the full name inscribed in three rows in the same gray. (www.hrsbih.org)*

The flag of the ***Communist Party of B&H*** *(KP BiH) is red with an emblem in the canton, beneath which is inscribed "Komunistička partija" along the median. The emblem is a yellow-edged red five-pointed star with a yellow hammer and sickle in its center. (Statut KP BiH, 21.02.2012.) During the 2014 general elections campaign the KP BiH also used a white flag with a new emblem*

ispisanog naziva stranke na latinici i ćirilici. (Statut PS, 22.02.2014.)

Zastava **Stranke pravde i povjerenja** (SPP) koja se uglavnom koristi bijela je s plavo obrubljenim kvadratnim svijetloplavim znakom u kojem je stilizirani bijeli trokut i plavi inicijali. U nastavku znaka u tri reda ispisan je naziv stranke, a sve između uskih plavih pruga u blizini gornjeg i donjeg ruba. Statutom je propisana jednostavnija bijela zastava samo sa kvadratnim znakom u sredini. (Statut SPP BiH, 23.11.2013.)

Nova zastava **Socijalističke partije** (SP) propisana novim Statutom razlikuje se od onih korištenih od 1996. crvenom bojom podloge, dok je znakovni sadržaj isti – u obliku stilizirane ruže sastavljene od tri „jedra“, dva crvena i jedno plavo, plavim inicijalima i bijelim natpisom imena stranke ćirilicom. Po Statutu obrubljena je zlatnim resama. (Statut Socijalističke partije, 26.10.2013.)

Zastava **Stranke demokratske aktivnosti** (A-SDA) je zastava s tri vodoravne pruge zeleno-bijelo-zeleno, od kojih je središnja pruga dvostruko šira u odnosu na bočne pruge. U sredini je znak sastavljen od tankog sivog polumjeseca i inicijalima stranke, od kojih je prvo slovo A veće i sivo, dok su ostala slova manja zelena. Ispod inicijala sivim je ispisan puni naziv stranke. (www.asda.ba)

Zastava **Unije socijaldemokrata** (USD, do 2014. djelovala kao Socijaldemokratska unija BiH) bijela je znakom u sredini i ispisanim nazivom stranke ispod u dva reda, prvi crvenim i drugi sivim. Znak stranke je stilizirani cvijet u crvenoj, zelenoj, plavoj, žutoj i bijeloj (sivoj) boji. (Statut USD 05.04.2014.) ■

next to the hoist with the red inscription following it. The emblem consists of a blue triangle with a row of yellow stars along its left edge and three red rays forming a five-pointed star.

*The flag of the **Laborist Party** (LS) is orange with an emblem in the center, consisting of a white-edged blue disk inscribed "Laburistička stranka" above and "Bosna i Hercegovina" below and a stylized orange "L" over a stylized white "S" in the center. (www.laburistibih.ba)*

*Since the 2012 local elections the **Liberal-Democratic Party of B&H** (LDS) has used blue or white flags with the party emblem in the center – a yellow apple with the initials "LDS" and below it the full party name with a single line above and below it.*

*The **People's Democratic Movement** (NDP) was formed by merger of the Democratic Party (DP) and the National Democratic Party of the Republic of Srpska (NDP RS). The flag of NDP is white with an emblem consisting of Cyrillic initials NDP in "azure blue" with a three-leaved three-colored (red-blue-white) shoot to the left, and the party name in Cyrillic below. (Statut NDP, 09.06.2013.) A blue flag with white letters in the emblem is also used.*

*The flag of **Our Party** (NS), founded in 2008, is red with the party's name inscribed in white along the center, the first word in bolder letters. White flags with a red inscription are also used, as well as versions of both with the inscription in two rows.*

*The flag of the **First Party** (PS) is vertical flag in white with an emblem in the center consisting of a white dove in silhouette dividing a heart in yellow and blue with a row of white stars, above a two-line black inscription with blue initials in Latin and Cyrillic script. (Statut PS, 22.02.2014.)*

*The flag of the **Party of Justice and Trust** (SPP) mostly uses a white flag with a blue-bordered light blue square with a stylized white triangle and blue initials. Following the emblem, the party name is inscribed in three rows, all set between two narrow dark blue stripes near the top and the bottom edge. The statutes prescribe a simpler white flag with just the square emblem in the centre. (Statut SPP BiH, 23.11.2013.)*

*The new flag of the **Socialist Party** (SP) prescribed by the new statutes differs from the flags used since 1996 in its background color, now red, while the emblems remain the same – a stylized rose composed of three "sails", two red and one blue, blue initials, and the full name in Cyrillic in white. The statutes call for edging with gold fringe. (Statut Socijalističke partije, 26.10.2013.)*

*The flag of the **Party of Democratic Activity** (A-SDA) is a green-white-green tribar with the white stripe twice the width of the others. In the center is an emblem composed of a thin gray crescent and the party initials, the first letter "A" being larger and gray and the others smaller and green. Under the initials the full name is inscribed in gray. (www.asda.ba)*

*The flag of the **Union of Social-Democrats** (USD, called the Social-Democratic Union of B&H until 2014) is white with the emblem and the party name inscribed in two rows red over gray. The emblem is a stylized flower in red, green, blue, yellow, and white (gray). (Statut USD 05.04.2014.)* ■

Dijana Nazor

7. festival umjetničkih zastavica *Zastavica moga grada*

Na **19. međunarodnom uličnom festivalu** *Cest is d' Best* na Trgu bana Josipa Jelačića u Zagrebu, od 3. do 10. lipnja 2015. izložene su zastavice **Međunarodnog festivala umjetničkih zastavica**, koji se održava već sedmu godinu zaredom. Sudjelovali su renomirani likovni umjetnici iz Hrvatske i inozemstva, oni koji će to s vremenom postati te oni koje sudjelovanje istinski veseli.

Cilj izložbe ove je godine umjetničkom porukom poticati na promišljanje o svom rodnom gradu, širiti pozitivnu energiju i interes za likovno stvaralaštvo. Na ovogodišnji natječaj, na temu *Zastavica moga grada*, stigla su 34 rada 32 autora iz Austrije, Bosne i Hercegovine, Finske, Slovenije i Hrvatske. I ove je godine sudjelovalo pet članova *InSEA* (Međunarodno društvo za obrazovanje putem umjetnosti) i *HRV-InSEA*. Prilikom postavljanja ovogodišnje izložbe u *Maloj* su se *kavani* na Trgu bana Josipa Jelačića po treći put okupili, te uz kavu ugodno družili i upoznavali, nagrađeni i pohvaljeni autori, gost umjetnik te organizatori.

Ponosni smo što je ove godine počasna gošća umjetnica **Nada Žiljak** iz Zagreba. Ona se predstavila s reprodukcijom u *ink jet* tehnici na kanvasu pod nazivom *Cvijeće u parku*. Rad prezentira *InfraredArt* slikarstvo u vizualnom i infracrvenom spektru koje umjetnica primjenjuje od 2009. godine. Svojim radom prezentira novu metodu u suvremenom slikarstvu. Time je još jednim posebnim radom obogaćen fundus Festivala.

Autori su izradili radove u različitim tehnikama: akriliku, patchworku, reciklaži plastičnih vrećica, boji za tekstil, batiku, digitalnom tisku fotografije, solventnom tisku raznih tehnika na banneru i kombiniranim tehnikama otpornim na vremenske utjecaje. Većina pristiglih radova dvostrano je likovno riješena različitim motivima, a pojedini istim. Stručno povjerenstvo u sastavu: **Marta Crnobrnja**, akademska slikarica; **Branka Hlevnjak**, povjesničarka umjetnosti i likovna kritičarka; **Marina Tenžera**, povjesničarka umjetnosti i likovna kritičarka; **Zlatan Jaganjac**, umjetnički direktor festivala *Cest is d' Best* i potpisnica teksta, **Dijana Nazor**, prof. likovne kulture, dodijelilo je tri nagrade i jedno priznanje.

Prvu nagradu dobio je **Juraj Jonke**, slikar iz Zagreba, za rad *Zagreb u EU* izrađen u tehnici akrilika. Na maštovit

7th *Art Flags Festival* Flag of My City

Flags of the ***International Festival of Art Flags****, held for the seventh year in a row, were hoisted during the* ***19th International Street Festival*** **Cest is d' Best***, at the Jelačić Square in Zagreb from 3 to 10 June 2015. Eminent and aspiring visual artists from Croatia and abroad participated in the Festival along with an enthusiastic audience.*

The exhibition's goal this year was to encourage contemplation of one's own home town through art and to spread positive energy and interest in the visual arts. This year's competition, Flag of My City*, received 34 works by 32 artists from Austria, Bosnia and Herzegovina, Finland, Slovenia, and Croatia. Five members of* InSEA *(International Society for Education through Art) and* HRV-InSEA *(its Croatian branch) participated again this year. The organizers, award-winning artists, the guest artist, and others joined the now-traditional gathering after the hoisting of the flags in the* Mala kavana *at the Jelačić Square.*

We are proud that this year's guest artist was ***Nada Žiljak*** *from Zagreb. She presented her artwork with a reproduction in an ink-jet-on-canvas technique entitled* Flowers in Park*. The work uses* InfraredArt *– painting in both the visual and infrared spectrum – which the artist has employed since 2009. With this work she presented a new method in contemporary fine art and enriched the Festival with a unique piece.*

The artists produced works in various techniques: acrylic, patchwork, recycled plastic bags, textile dyes, batik, printed digital photographs, various solvent printing on banners, and combined weather resistant methods. Most of the works submitted included different motifs on each side, while some had the same reverse and obverse. The jury, comprising ***Marta Crnobrnja****, academic painter;* ***Branka Hlevnjak****, art historian and critic;* ***Marina Tenžera****, art historian and critic;* ***Zlatan Jaganjac****,* Cest is d' Best *festival art director; and* ***Dijana Nazor****, art teacher, presented three awards and a citation.*

First prize went to ***Juraj Jonke****, a painter from Zagreb, for his acrylic work entitled* Zagreb in EU*. He presented this year's festival theme in an imaginative way. He painted 28 stars with the national flags of EU members, arranged around the coat of arms of Zagreb. At the bottom he placed in Glagolitic letters "EU" and "HR" in tricolor wattle-work and fringe symbolizing Croatia's*

način zastavica prikazuje temu ovogodišnjeg Festivala. Na licu zastave naslikano je 28 zvijezda u kojima se nalaze nacionalne zastave zemalja članica EU. Zvijezde su smještene oko grba grada Zagreba, a u trobojnom pleteru i na resicama pri dnu zastave nalaze se glagoljična slova *EU* i *HR* što simbolizira i ulazak Hrvatske u Europsku uniju. Na naličju zastave nalazi se hrvatski grb i nekoliko karakterističnih motiva naše zemlje: đeram - motiv Slavonije; Kamenita vrata - motiv Zagreba, Pula - motiv Istre; Trakošćan - motiv Hrvatskoga zagorja; Dubrovnik i Split - motivi Dalmacije. Ispod natpisa *LIJEPA NAŠA U EU* nalazi se glagoljični natpis *HRVATSKA U EU* te *EU* i *HR*.

Drugu nagradu dobio je rad *Zastava moga grada*, **Veronike Matijačić** odgajateljice predškolske djece koja je na likovno maštovit način prikazala svoj doživljaj zastave grada Zagreba u tehnici patchworka. Koristila je vezove šestinske nošnje, Zagreba i okolice s prepoznatljivim suvenirom i diskretnim grbom grada Zagreba. Treću nagradu dobila je **Leana Spalatin** za zanimljivu zastavicu *Moj Zagreb* s motivom pročelja kuća koja je nastala reciklažom plastičnih vrećica.

Priznanje je dodijeljeno **Marini Šoštarec** iz Zagreba za zastavicu pod nazivom *Šah* u tehnici patchworka. Autorica umjetničkim pristupom isprepleće oslikane trake koje asociraju na hrvatski pleter. Vrijedno je spomenuti da je zastava načinjena od domaćeg platna kojeg je tkala njena prabaka.

Ako se u gradskoj vrevi samo na trenutak zaustavimo na glavnom zagrebačkom trgu i pomnije promotrimo zastavice, svaka od njih ispričat će nam svoju priču, prenijeti poruku umjetničkim simbolima. U ovom slučaju to je priča o gradu Zagrebu i drugim rodnim gradovima pojedinih umjetnika iz Splita, Siska, Gornjeg Komarova, Graza, Ljubljane, Kranja, Rovaniemija te općina Marije Gorice i Zlatar Bistrice. Ipak najviše je zastavica koje pričaju o nama najdražem gradu - Zagrebu. U dane Festivala zagrebačkim ulicama prostruji čarolija koja zabrinuta i mrgodna lica zvukom, bojom i pokretom transformira u bezbrižna, vesela, nasmijana. Tajna je u pozitivnoj energiji glazbenika i performera iz cijelog svijeta, ostalih akcija, likovnih instalacija te naših zastavica. One lepršaju i prkose suncu, kiši i nevremenu, bude dobro raspoloženje te nas pozivaju da se opustimo, zaplešemo i zapjevamo na trgovima i ulicama uživajući u cjelokupnom bogatom programu Festivala. ■

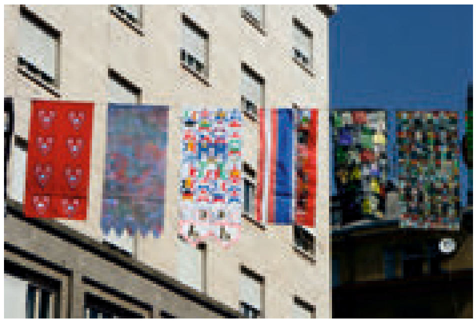

membership in the European Union. On the reverse were the Croatian coat of arms and some typical motifs of Croatia: a draw-well for Slavonia, stone gates from Zagreb, Pula for Istria, Trakošćan Castle for Zagorje and Dubrovnik, and Split for Dalmatia. Beneath it were inscribed OUR BEAUTIFUL (homeland) IN EU in Latin and CROATIA IN EU in Glagolitic script as well as the EU and HR initials.

Second prize was awarded for the work Flag of My City *by* ***Veronika Matijačić****, a kindergarten teacher who imaginatively depicted her sense of Zagreb's flag in a patchwork technique. She used textiles of folk costumes from Šestine and other surrounding areas of Zagreb along with recognizable souvenirs and a discrete coat of arms of Zagreb. Third prize went to* ***Leana Spalatin*** *for* My Zagreb*, an interesting flag depicting the city's façades, made from recycled plastic bags.*

The citation was awarded to ***Marina Šoštarec*** *from Zagreb for her patchwork technique flag entitled* Chess*. The artist interwove painted stripes reminiscent of Croatian wattle-work. Enhancing its attraction, the flag was made of homemade cloth woven by her great-grandmother.*

If we pause for a moment amid the city tumult in Zagreb's main square and look at the flags, each of them recounts a story, sending a message though artistic symbols. They tell the stories of Zagreb as well as the home towns of artists from Split, Sisak, Gornje Jomarovo, Graz, Ljubljana, Kranj, Rovaniemi, and the communities of Marija Gorica and Zlatar Bistrica. However, most of them speak of our favorite city – Zagreb. During the festival, magic runs through it, with sound, color, and movement from across the world, transforming worried and grim faces into carefree, happy, and smiling faces. The secret is in the positive energy of musicians and performers from around the world, and other activities, art installations, and our flags. They flutter and defy the sun, rain, and bad weather, they bring a good mood, and they invite us to relax, dance, and sing in squares and streets enjoying the entire festival program. ■

Željko Heimer

Obljetnice 2016.

Ove godine pada nam nekoliko značajnih obljetnica. O jednoj od njih čitajte u susjednim prilozima. Ovdje ću se nakratko osvrnuti na događaje koji su mi osobno značajni – 20. obljetnicu pokretanja web stranica *The Flags & Arms of the Modern Era*, 10. obljetnicu osnivanja HGZD te objavljivanje 100. priloga u kolumni *Veksilologija* u časopisu *Hrvatski vojnik*.

Web središte hrvatske veksilologije – 1996.

Korištenjem tada poprilično novog medija – *Interneta*, otprilike 1995. povezao sam se sa zajednicom entuzijasta zainteresiranih za zastave okupljenih oko mailing liste i web stranica u nastajanju nazvanih *Flags of the World* (*FOTW*).

Grupu je osnovao talijanski kolega informatičar **Giuseppe Bottasini**, s ciljem razmjene veksiloloških informacija, prije svega neformalno i radi razonode članova. No, kako su web stranice polako rasle od materijala razmijenjenih u grupi, tako je stvar postajala „ozbiljnija“ i nije trebalo dugo da FOTW postane najznačajniji veksilološki resurs na webu. S nekoliko kolega prihvatio sam se zadaće izgradnje sustava web stranica FOTW i tada u počecima i zadaće pripreme niza likovnih priloga za početak za svaku državu, a kasnije i za niz raznih drugih.

Ubrzo se pokazalo da uz brzo rastuće web stranice FOTW imam potrebnu objavljivati i dodatne podatke, koji bi osim toga bili i na hrvatskom, i nakon nekoliko mjeseci pripreme, konačno su 3. srpnja 1996. objavljene moje web stranice koje sam nazvao *The Flags and Arms of the Modern Era* (*FAME*), kao gostujući servis *Hrvatske akademske istraživačke mreže* CARNet, koje su omogućivale objavu mladim istraživačima, uz sva ograničenja koja su time prihvaćena – relativno mala "kvota" prostora za datoteke (ako se ne varam, prvotno samo 10 MB) te uvjet nekomercijalnosti koji je podrazumijevao stranice bez reklama, nešto što je danas poprilično nezamislivo – no praktično se održalo na FAME-u do danas.

Domaćin stranica je, kako su stranice rasle, prepoznajući njihovu vrijednost na hrvatskom cyber-prostoru odobrio uvećanje kvote, kasnije i još nekoliko puta ponovo. Kad je omogućeno registriranje posebne domene stranice se od 2001. mogu naći na današnjoj domeni *zeljko-heimer-fame.from.hr* (ime koje je rezultat tadašnje restriktivne politike imenovanja privatnih domena). CARNet je ljubazno ugošćivao web stranice sve do kraja 2014. kad je, zbog promjene internih pravila, promijenjen poslužitelj pa stranice sada gostuju kod komercijalnog pružatelja usluga (www.hosting90-systems.hr).

Od skromnih dvjestotinjak crteža na stranicama prve godine, one su narasle na današnjih gotovo 4.500 raspoređenih na 275 web stranica, što bi otisnuto obuhvatilo gotovo 2.500 stranica standardnog A4 papira za svaki jezik. Iako i naslovom i sadržajem obuhvaća grbove i zastave, na stranicama se jasno uočava osobna preferencija prema veksilološkim istraživanjima, u kojima se onda grbovi pojavljuju kao bitan dio.

Odluka o dvojezičnom objavljivanju svih podataka na stranicama, koju sam kasnije primijenio i za stranice HGZD-a kao i za naš ***GiZ***, pokazala se uspješna. Hrvatska heraldika i veksilologija, donedavno gotovo potpuno nepoznata u svijetu, danas zauzima, ne ponajmanje upravo zbog tih engleskih tekstova, mislim da smijem reći, respektabilno mjesto među stručnjacima diljem svijeta.

Osnivanje Društva za grbove i zastave – 2006.

Inicijativa za osnivanje *Hrvatskog društva za grbove i zastave* (kako je nazivano u inicijalnim dokumentima) također ima korijene u aktivnostima vezanim za FOTW i FAME. Naime, kao jedan od predstavnika udruženja FOTW, sudjelovao sam 2001. na Međunarodnom kongresu veskilologa u Yorku, gdje je FOTW postao član Međunarodne federacije veksiloloških udruženja (FIAV), i gdje sam ostvario i osobne kontakte s kolegama u drugim nacionalnim veksilološkim organizacijama. Za potrebe izgradnje FAME-a u međuvremenu sam i ostvario kontakte s nekim od malobrojnih hrvatskih stručnjaka, koji su imali slična razmišljanja o potrebi stvaranja strukovne udruge. Tu prije svega moram istaknuti **Dubravku Peić Čaldarović**, s kojom sam zajedno proveo većinu operativnih aktivnosti za osnivanje Društva. Osnivačku skupštinu uz nazočnost četrdesetak osoba održali u svečanoj dvorani **Hrvatskog povijesnog muzeja** 4. svibnja 2006 godine. Već u pripremi za skupštinu organizirali smo web stranice udruge u osnivanju, a po registraciji preselili ih na www.hgzd.hr, također kao gostujući servis na CARNetovom javnom poslužitelju, gdje se i danas nalaze, uz promjenu nekoliko tehnologija sučelja. Također iste godine pokrenuli smo prvi

2016 Anniversaries

Several important anniversaries occur this year. One is covered in other articles in this issue. Here I will briefly cover three with personal significance to me – the 20th anniversary of The Flags & Arms of the Modern Era *web site, the 10th anniversary of HGZD, and the 100th installment of the column* Vexillology *in* Hrvatski vojnik *magazine.*

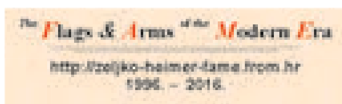
Croatian Vexillology Web Center – 1996

Around 1995, using a rather new medium at the time – the Internet *– I joined a community of enthusiasts interested in flags, connected through a mailing list and an emerging web site called the* Flags of the World *(*FOTW*).*

*The group was established by an Italian IT expert **Giuseppe Bottasini** to exchange vexillological information, initially informally and for the entertainment of its members. However, as the site gradually grew from materials posted to the list, the issue became more "serious" and before long FOTW had become the central vexillological resource on the Web. Several colleagues and I took it upon ourselves to form the structure of the FOTW website system and to prepare illustrations – first for each country and later for many other flags.*

It soon became apparent that beside the quickly growing FOTW website, I needed to publish other data in parallel, some that would also include text in Croatian. After a few months of preparation, on 3 July 1996 my website The Flags and Arms of the Modern Era *(FAME) debuted. The* Croatian Academic and Research Network *(CARNet) hosted the site; it provided this service to young researchers, with all the limitations that imposed – including a relatively small file "quota" (at first, if I remember correctly, no more than 10 MB) and a requirement of non-commerciality – meaning no ads, something rather unimaginable today although the concept has remained on FAME ever since.*

As the pages gradually grew, the web host, recognizing their value in the Croatian cyber-space, expanded the file quota multiple times. In 2001, when separate domain registrations were enabled, the site could been found at its current domain: zeljko-heimer-

probni tj. nulti broj ***GiZ***, umnožavan na fotokopirnom uređaju u boji. Od broja 3 u objavljivanju ***GiZ*** surađujemo s izdavačkom kućom **Leykam International**.

U proteklih deset godina održali smo niz predavanja u sklopu naše Tribine, na kojoj je sudjelovalo niz stručnjaka iz domovine i iz inozemstva, održali smo barem još toliko predavanja gostujući u raznim institucijama koje su nas zvale, organizirali smo nekoliko znanstveno-stručnih skupova, naši su članovi sudjelovali na nizu međunarodnih konferencija te objavili veći broj znanstvenih i stručnih, ali i popularizirajućih članaka te nekoliko monografija. Ostvarili smo dobru suradnju s muzejskim, konzervatorskim i akademskim institucijama u Hrvatskoj. Sudjelujemo u radu međunarodnih heraldičkih i veksiloloških foruma, a, dakako, nastavljamo s objavljivanjem ***GiZ*** i održavanjem naših web stranica. Tijekom godina u više prilika primili smo financijsku potporu za objavljivanje časopisa i za sudjelovanje na međunarodnim kongresima od Grada Zagreba i Ministarstva kulture, a od lani i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, kao i manje donacije od više drugih organizacija i pojedinaca koji su prepoznali naše djelovanje.

Društvo djeluje kao neprofitna strukovna udruga građana i u skladu s propisima u Hrvatskoj ispunjava sve obaveze, osobito fiskalne i javnoupravne (prema registrima udruga i sl.) koji se s godinama usložnjavaju. Aktivni smo u međunarodnoj stručnoj zajednici, a HGZD je član krovnih stručnih organizacija: FIAV od 2007. i CIGH od 2008.

Kolumna Veksilologija – 100 članaka

Treći događaj na koji želim kratko osvrnuti je objavljivanje stotog priloga u kolumni nazvanoj *Veksilologija* u prvom hrvatskom vojno-stručnom časopisu *Hrvatski vojnik*, kojeg izdaje Ministarstvo obrane. Kada su me iz uredništva kontaktirali prije četiri godine, ni oni ni ja nismo ni sanjali da bi se ta suradnja mogla produžiti tako dugo, no eto, tempom po jednog priloga svaki drugi tjedan dosegli smo stotinu nastavaka. Kolumna se bavi raznim aspektima veksilologije odnosno njezine prezentacije općoj populaciji, od njezinih temeljnih postavki, do prezentacija pojedinih povijesnih i današnjih praksi uporabe zastava u vojskama, ratnim mornaricama i u drugim prilikama širom svijeta. U drugom dijelu kolumne u pravilu se predstavlja po jedna zastava postrojbi Oružanih snaga Republike Hrvatske iz Domovinskog rata. Odnedavno se svi nastavci mogu naći i na webu kao dio on-line izdanja časopisa (www.hrvatski-vojnik.hr/magazin).

Kolumna Veksilologija, web stranice FAME i djelovanje HGZD nastavlja se…■

fame.from.hr (the format reflects a then-restrictive policy on private domain names). CARNet kindly hosted the website for 18 years. In late 2014, due to an internal CARNet rules change, hosting shifted to a commercial provider (www.hosting90-systems.hr).

The modest 200 images that appeared on the site in the first year have grown to nearly 4,500 on 275 web pages today—which if printed would take nearly 2,500 standard A4 pages in each language. Although the title encompasses both coats of arms and flags, the pages clearly show a personal preference for vexillological research, in which coats of arms play an important part.

The decision to make the text bilingual (Croatian and English), as later followed on the HGZD website and in **GiZ**, *proved very successful. Croatian heraldry and vexillology, until then quite unknown in the world, is well-regarded today among experts – in part due to those English texts.*

Arms and Flags Society Established – 2006

The initiative to establish the Croatian Coats of Arms and Flags Society (as it was named in the initial documents) also had its roots in FOTW and FAME activities. I attended the 2001 International Congress of Vexillology *in York as a representative of FOTW, where it became a member of FIAV. There I met with colleagues from other national vexillological associations. To build FAME I had also established contact with some of the few Croatian flag and heraldry experts, who had similar ideas about establishing a professional group. In particular, I worked with* ***Dubravka Peić Čaldarović*** *on the majority of the operational tasks of establishing what is now the Association. Its initial assembly, with some 40 participants, took place on 4 May 2006 in the great hall of the* ***Croatian History Museum****. In preparation, we created a website for the incipient association, which soon became www.hgzd.hr. The site was hosted by CARNet, where it remains today (although the interface technology has changed several times). In the same year we initiated the first (i.e. the 0th) issue of* **GiZ***, reproduced on color photocopy machines. Since* **GiZ** *No. 3 we have worked with the* ***Leykam International*** *publishing house.*

Over the last ten years we have held a number of public lectures with a number of local and international experts speaking; we have given at least as many lectures at the invitation of various other institutions. We have organized several scientific and professional meetings; our members have participated in a number of international conferences and published an even larger number of scientific, professional, and popular papers and several monographs. We cooperate with various museum, conservation, and academic institutions in Croatia. We participate in international heraldic and vexillological forums, and, of course, we publish **GiZ** *and maintain our website. Over the years we have received grants for the journal and for participation in international congresses – generously awarded by the City of Zagreb, the Ministry of Culture, and since last year the Ministry of Science, Education, and Sports, as well as some lesser grants from other organizations and individuals recognizing our work.*

The Association acts as a non-profit professional civic society in accordance with Croatian legislation fulfilling all the requirements, especially those fiscal and public-administrative rules (such as enrolling in various public registers), that are becoming more and more complex to follow. It is active in the international expert community, and it is member of the roof professional associations: FIAV since 2007 and CIGH since 2008.

Vexillology Column – 100 Articles

The third event that I would like to celebrate is the 100th installment of my Veksilologija *column, which appears in the first Croatian military professional magazine* Hrvatski vojnik *(Croatian Soldier), published by the Ministry of Defense. When the editorial board contacted me four years ago, neither it nor I dreamt that our cooperation could last so long. However, at the pace of one column every fortnight, we have reached number 100. The column deals in various aspects of vexillology, that is, its presentation to the general public, from basic principles to presentation of individual historical or current practices in flag use in militaries, navies, and other occasions around the world. The second part of each column presents, as a rule, a flag of a particular Croatian Armed Forces unit from the Homeland War. Recently, all the articles have been posted on the Web as part of the journal's on-line archive (www.hrvatski-vojnik.hr/magazin).*

The Vexillology *column, the FAME*■

Ante Grubišić

Stare zastave u Muzeju Slavonije (2): Jedan značajan primjerak

Old Flags in the Museum of Slavonia (2): A Significant Example

Svaka stara zastava krije podužu priču iza sebe, a od niza zastava iz zbirke predstavljene u prošlom broju **GiZ** predstavljamo tek jednu od vrjednijih – **osječku gimnazijsku zastavu**, najstariju sačuvanu školsku zastavu u Hrvatskoj.

Ova jedina sačuvana osječka školska zastava dospjela je u **Muzej Slavonije** u Osijeku 1941. zajedno s gimnazijskom knjižnicom i arhivom nakon predaje stare gimnazijske zgrade njemačkoj realnoj gimnaziji. Vrlo slična zastava **pučke škole u Jägerovoj ulici**, s ikonografskim prikazom sv. Alojzija, iz 1871., poznata nam je samo s fotografija.

Školske zastave, za razliku od zastava đačkih kongregacija, simbolizirale su školu kao ustanovu, odnosno, njezinu cjelokupnu đačku populaciju, a danas se kao spomenici kulture čuvaju u muzejima - u **Varaždinu** četiri, u **Zagrebu** dvije, u **Požegi** jedna i u **Osijeku** jedna školska zastava. Začuđuje vrlo mali broj sačuvanih primjeraka kada su npr. do Drugog svjetskog rata, prema dostupnim podacima, barem tri osječke škole imale svoje školske zastave (pučka škola u Jägerovoj, ona u **Novom gradu** i **gimnazija**). Od sačuvanih u muzejima, najstarije potječu iz prve polovice XIX. st. Do sada se u literaturi smatralo kako je najstarija sačuvana zastava ona pučka u **Klanjecu** iz 1843., s ikonografskim prikazima sv. Alojzija na jednoj i majke Božje na drugoj strani. Međutim, prema danas dostupnim podacima, starija je zastava osječke gimnazije iz 1842.

Komunikativni karakter navedenih predmeta izraz je kršćanske vjerske tradicije kojom je raniji gospodarski i prosvjetni život grada bio prožet u puno većoj mjeri. Pojava zastava đačkih udruga u prvoj polovici XVII. st. i nešto kasnije zastava škola vezana je uz vjerski i prosvjetni rad **isusovaca** u našim krajevima. Tek se krajem XVII. st. isusovci nastanjuju u Osijeku (1687.), a gimnaziju uređuju po uzoru i sustavu kakav je bio u ostalim europskim zemljama. U vjerski rad isusovaca spada i osnivanje pobožnih društava, kao što su **Bratovštine muke i smrti Isusove** ili **Marijine kongregacije**. Unutar gimnazija osnivane su đačke Marijine kongregacije koje, kao dio inventara, posjeduju i svoje zastave. Tako se i u osječkoj gimnaziji, na početku školske godine 1779./80., prišlo pripremama za otvaranje Marijine kongregacije, prilikom čega je u auli gimnazijske zgrade podignut žrtvenik, nabavljen je album za upis članova i zastava. Ovo je ujedno prvi spomen upotrebe zastave u nekoj osječkoj školi. Poslije ukinuća isusovačkog reda 1773., đačke kongregacije još neko vrijeme produžuju s radom sve dok **car Josip II.** ne donosi odredbu i o njihovu ukidanju; temeljem koje je prestala s radom 1786. i đačka Marijina kongregacija u osječkoj gimnaziji.

Ikonografski prikaz **sv. Alojzija**, na gotovo svim sačuvanim zastavama ili onima čiji nam je izgled poznat samo iz izvora, zasluga je isusovaca koji su počeli širiti kult ovog sveca već od početka XVII. st., školskim priredbama u njegovu čast, propovijedima itd. Proglašenje sv. Alojzija zaštitnikom školske mladeži 1729. poklapa se s početkom rada osječke gimnazije, u kojoj će se alojzijanska pobožnost nastaviti i poslije ukinuća Družbe Isusove. Iz tiskanih gimnazijskih izvješća od sredine XIX. st. saznajemo da se svake godine na dan sv. Alojzija (21. lipnja) održavala svečana pjevana sveta misa kojoj bi prisustvovala, i pričestila se, sva katolička mladež, sa svojim profesorima. Kako se ova pobožnost prakticirala u svim gimnazijama tadašnje Hrvatske, i u vrijeme rada crkvenih redova u njima i nakon sekularizacije školskog odgoja, razumljiva je

Zastava Osječke gimnazije - stanje prije restauracije (revers, avers na sljedećoj stranici).

*Each old flag hides a longer story, but of all the flags from the collection presented in the previous **GiZ**, here is only one of the most valuable – the **Osijek Gymnasium flag**, the oldest preserved school flag in Croatia.*

*The flag came to the **Museum of Slavonia** in Osijek in 1941 together with the gymnasium library and archives, after its old building was given to the German Real Gymnasium. A very similar flag dating from 1871, that of the **Jäger Street elementary school** with an iconographic depiction of St. Aloysius, is known only from photographs.*

*School flags, unlike the flags of their student congregations, symbolized the school as an institution, i.e. its entire student population. They are preserved as cultural monuments in museums today – four in **Varaždin**, two in **Zagreb**, and one each in **Požega** and **Osijek**. Such a small number of preserved flags is surprising, since, according to available data, until World War II at least three Osijek schools had flags (the mentioned Jäger St. school, the **elementary school in New Town**, and the **gymnasium**). Among those preserved in museums, the oldest are from the first half of the 19th century. Until recently the literature cited as the oldest the 1843 **Klanjec** elementary school flag, which depicts in icon form St. Aloysius on the obverse and the Mother of God on the reverse. However, we now know that the flag of the Osijek Gymnasium is a year older – from 1842.*

The communicative character of the artefacts expresses the Christian religious traditions that permeated the city's earlier economic and educational life to a considerable

konvencionaliziranost školskih zastava tj. likovnih prikaza na njima. Osim sv. Alojzija, na drugoj strani zastave obično se nalazi grb grada u kojem je škola, ikonografski prikazi Isusa s djecom, Bogorodice ili nekog drugog sveca. Malobrojna

The flag of Osijek Gymnasium - prior to restauration (obverse, previous page reverse).

pisana građa osječke gimnazije ne spominje školske zastave, ali se u sekundarnim izvorima na nekoliko mjesta spominje sačuvana gimnazijska zastava. Prvi zapis, o samoj posveti, nalazi se u ljetopisu **franjevačkog samostana** u Osijeku koji o tome, pod nadnevkom 26. svibnja 1842., bilježi sljedeće:

Na blagdan presv. Tijela Kristova u 8 sati prije obreda u nazočnosti magistrata, svećenstva, učenika i u velikom broju ostalih vjernika, koji su se zbog ophoda nalazili pred vratima župne crkve, pošto je iz Beča nabavljena nova zastava kraljevske ove gimnazije blagoslovio ju je velečasni gospodin dekan i župnik gornjeg grada Adam Sukić, svršivši pak ovaj blagoslov spomenuti je župnik opjevao svečanu misu uz glazbu. Poslije mise s najvećom svečanošću, što je moguće uz pratnju nebrojenog naroda, svećenstva u misnicama, generala, časnika i svih ostalih najkićenije odjevenih uz pucanje vojnika kod svake postaje a i uz gruvanje topova postavljenih na bedemima i iznesenim svim zastavama cehovskim vodio je ophod spomenuti svećenik s potpunom pratnjom, a kod ove je svečanosti također i gimnazijska mladež bila prvi put pod novom i tek blagoslovljenom zastavom. Na svilenoj vrpci crvene boje ove zastave mogu se naći i izvezena zlatna slova: Ad.M.D.G.Et.AA.LL.P.H.P.S.P.R.I.D.C.P.D.V.N.E.Q.P.M.V.S.I.R.G.E. 1842. *i tih je početnih slova ovo značenje:* *Ad Maiorem Dei Gloriam et Artium Liberalium Profaktum Hoc Pignus Specialis Suae Pietatis Reddit Illustrissima Domina Comes Pejacevich de Veröcza, Nata Esterhazy Qua Pia Mater Vexilli Studiosae Juventutis Regii Gymnasii Essekinensis* [Na veću slavu Božju i napredak slobodnih umijeća (školskih predmeta) ovaj posebni dar kao znak svoje naklonosti, dala je presvijetla gospođa grofica Pejačević virovitička, rođena Esterhazy, kao kuma zastave mladeži koja uči u kraljevskoj gimnaziji osječkoj 1842.]

*degree. With the emergence of student congregations in the first half of the 17th century, the school flags were linked with religious and educational work of **Jesuits i**n these regions. By the end of the 17th century (1687), the Jesuits had settled in Osijek, organizing a gymnasium after the model and system they had developed in other European countries. The religious work of Jesuits included establishing devout societies, such as the **Confraternity of the Passion and Death of Jesus** or the **Marian Congregation**. Within gymnasiums the students' Marian Congregations were established, which also had their flags in their inventory. Thus with the beginning of the 1779/80 school year in Osijek Gymnasium, preparations started for establishing the Marian Congregation: in the entrance hall an altar was erected, with a book for inscription of new members as well as a flag. This is also the first mention of the use of any flag in an Osijek school. After the Jesuit order was abolished in 1773, the students' congregations continued functioning for a time, until **Emperor Joseph II** ordered their abolition. Thus in 1786 the Marian Congregation of the Osijek Gymnasium ended its work.*

*The iconographic depiction of **St. Aloysius Gonzaga**, appearing on almost every preserved flag as well as on those designs which we only know from sources, should be credited to the Jesuits, who started venerating this saint in the early 17th century through school functions in his honour, sermons, etc. Pope Benedict's declaration of St. Aloysius as the patron saint of school youth in 1729 coincided with the opening of the Osijek Gymnasium. The Aloysian devotion continued there even after the Society of Jesus (Jesuit Order) was abolished. From the printed gymnasium reports of the mid-19th century one learns that on St. Aloysius's day (21 July) a ceremonial sung mass would have been held, attended by all Catholic youth and their professors; all would have taken communion. As such piety was practiced in all gymnasia in what was then Croatia, both when they were run by the ecclesiastic orders and after the secularization of school education, the conventionalized design of the school flags, i.e. their depictions, is understandable. Besides St. Aloysius, the reverse would include the city arms, iconographic depictions of Jesus with children, the Mother of God, or another saint. The scarce written materials of the Osijek Gymnasium mention no school flags, but secondary sources mention preserved gymnasium flags in several instances.*

*The first record of the consecration itself may be found in the annals of the **Franciscan monastery** in Osijek, under 26 May 1842, where it reads:*

On the Feast of Most Holy Body of Christ at 8 o'clock, prior to the ceremony, in the presence of the magistrate, clergy, pupils, and numerous other believers, who gathered for the procession in front of the parish church gates, since a new flag of this royal gymnasium was acquired from Vienna, it was blessed by the reverend mister dean and pastor of the Upper Town Adam Sukić, and after finishing the act of benediction the mentioned pastor sung the ceremonial mass along with the music. After the mass, with the greatest ceremony, made possible by innumerable people following, priests in chasubles, generals, officers, and all others most ornately clad, followed by shooting by soldiers by every station, and with cannonade of guns set on bastions and all guild flags displayed, the procession was led by the mentioned priest with full escort, and in this festivity the gymnasium youth was for the first time under the new and only-moments-ago-blessed flag. On the red silk ribbon of this flag one may find embroidered these golden letters *Ad.M.D.G.Et.AA.LL.P.H.P.S.S.P.R.I.D.C.P.D.V.N.E.Q.P.M.V.S.I.R.G.E. 1842.* the meaning of which is: Ad Maiorem Dei Gloriam et Artium Liberalium Profactum Hoc Pignus Specialis Suae Pietatis Reddit Illustrissima Domina Comes Pejacevich de Veröcza, Nata Esterhazy Qua Pia Mater Vexilli Studiosae Juventutis Regii Gymnasii Essekinensis *[To the greater glory of God and progress of liberal arts this special gift in sign of her favour was granted by illustrious lady Countess Pejačević of Virovitica, nee Esterhazy, as patron to the flag of youth studying in the royal gymnasium of Osijek in 1842].*

Tijekom XVIII. i XIX. st. običaj je da prigodom posvete kuma zastave veže vrpcu na koplje zastave. Kume zastava bile su supruge istaknutih pripadnika hrvatskih velikaških i građanskih obitelji. Inače, **grofica Franciska Esterhazy de Galantha** bila je udana za **Petra grofa Pejačevića**, župana Virovitičke županije (1850. – 1861. i 1867. – 1870.), poznatog mecenu osječkog školstva.

Zanimljiv je i podatak iz 1927. kada je jedna osječka srednja škola namjeravala nabaviti školsku zastavu, pa je proučavana zastava osječke gimnazije kao mogući predložak. Kako se na zastavnoj vrpci nalaze kratice riječi (*zagonetna slova*); nekoliko je osječkih profesora bezuspješno pokušavalo odgonetnuti njihovo značenje kako bi doznali što se htjelo za uspomenu zabilježiti *davne 1842*.

Gimnazijalci su svake godine, na **Markovo** i **Tijelovo**, prisustvovali crkvenim procesijama. Održavane su još od prvih godina nakon progona Osmanlija, a 1768. godine prilikom svog prvog dolaska u Osijek u Tijelovskoj procesiji sudjeluje i budući **car Josip II.** *Posveta zastave* naziv je za posebnu svečanost na kojoj određena grupa preuzima zastavu kao simbol jedinstva i zajedništva.

Osječka gimnazijska zastava je dvokraka zastava veličine 85×123 cm, izrađena od crvenog svilenog damasta, obrubljena pozlaćenim resama i kićenkama na krajevima. U sredini zastavnog polja nalazi se obostrano ušivena ovalna slika, ulje na platnu, oivičena zlatnim pozamanterijskim okvirom. Na aversu je ikonografski prikaz Krista s djecom; ispod, u medaljonu, polukružni natpis: *18 SINITE PARVULOS VENIRE AD ME. Marc. 10.14. 42.* – Pustite k meni malene (Mt 19, 13-15; Mk 10, 13-15; Lk 18, 15-18) – motiv vrlo raširen počevši od XVI. st. Na reversu se nalazi ikonografski prikaz sv. Alojzija; ispod, u medaljonu, polukružni natpis: *18 S. ALOYSI. ORA PRO NOBIS. 42.* Sv. Alojzije redovito se prikazuje kao isusovački klerik s križem u ruci, te s ljiljanom – simbolom djevičanske čistoće, lubanjom – simbolom pokajanja i pokore, bičem i kneževskom krunom na stolu. Autor likovnih prikaza na slikama bez signature, nije nam poznat.

Koplje zastave (320 cm) crveno je obojano; završava vrškom od pozlaćene bronce (44 cm), na kojem su aplicirani Kristov i Marijin monogram.

Svilena zastavna vrpca s pozlaćenim resicama i spomenutim zlatoveznim natpisom danas je potpuno izblijedjela i oštećena. S obzirom na njezino sadašnje stanje očigledno se često upotrebljavala; u različitim okolnostima i s različitom svrhom. Kada su gimnazijalci i profesori odlazili na izlete, išli bi s glazbom i zastavom koja ovdje služi tek za puku identifikaciju grupe; dok izvješena zastava na dvorani zgrade osječke gimnazije 1848. godine dramatizira učenička zahtijevanja i pokazuje buntovnu svijest. **Bana Josipa Jelačića** gimnazijalci su dočekali u **Tvrđi** 1851. godine s razvijenom gimnazijskom zastavom kojom su iskazivali odobravanje i čast, cvijećem i povicima: *Živio.*

Zbog velikog značaja, ova zastava prioritetno je restaurirana 2008. Restaurirala ju je **Rea Boschi Gogolja** iz Zagreba. ■

*During the 18th and 19th centuries it was customary for the flag patroness to tie a streamer atop the flag spear for the consecration. The patronesses would have been wives of prominent members of Croatian magnates and civic families. In this case, **Countess Francisca Esterhazy de Galantha** was married to **Petar Count Pejačević**, the head of Virovitica County (1850 – 1861 and 1867 – 1870) and a renowned benefactor of the Osijek schools.*

*It is interesting to note that in 1927 an Osijek middle school intended to acquire a school flag, so the Osijek Gymnasium flag was studied as possible template. As the streamer contained abbreviations (*mysterious letters*), several professors in Osijek fruitlessly attempted to decipher their meaning, to determine what was meant to be recorded thus in* long-ago 1842.

*The gymnasium students would have annually attended ecclesiastic processions, on **St. Mark's day** and on **Corpus Christi**. These had been held since the first years after the expulsion of Ottomans, and in 1768, during his first visit to Osijek, the future **Emperor Joseph II** participated in the Corpus Christi procession.* Flag consecration *is a term for particular ceremony in which a certain group takes a flag as symbol of its unity and fellowship.*

The Osijek Gymnasium flag is swallow-tailed, 85×123 cm, manufactured of red silk damask, and edged with gilded fringe with tassels at the fly ends. An oval painting is sewn on both sides in the centre of the flag field, oil on canvas, edged with golden ribbon. The obverse includes an iconographic depiction of Christ with children and beneath in the medallion a curved inscription 18 SINITE PARVULOS VENIRE AD ME. Marc. 10.14. 42. *– Let the children come to me (Matthew 19:13–15; Mark 10:13–15; Luke 18:15–18) – a very frequent motif since the 16th century. On the reverse St. Aloysius is shown with the inscription:* 18 S. ALOYSI. ORA PRO NOBIS. 42. *St. Aloysius is regularly shown as a Jesuit cleric holding a crown in his hand, with a lily flower (a symbol of virgin purity), a skull (a symbol of repentance and penance), a whip, and a princely crown on a table. The author of these unsigned depictions remains unknown.*

The spear (320 cm) is coloured red ending with a gilded bronze finial (44 cm) inscribed with cyphers for Christ and Mary.

*The silk streamer with gilded fringe and the golden embroidery inscription is entirely faded and heavily damaged. Considering its present condition it was obviously used extensively in various circumstances and for different purposes. When students and professors went on excursions, they would go out with musical bands and carrying the flag to identify the group. The flag was hoisted at the gymnasium hall in 1848 to dramatize student demands and proclaim the rebel consciousness. **Ban Josip Jelačić** was met by the students in **Tvrđa** in 1851 with the gymnasium flag displayed, expressing approval and honouring the guest with flowers and cries of* Viva!

*Due to its great significance the flag was given priority in a 2008 restoration performed by **Rea Boschi Gogolja** in Zagreb.* ■

Ispravak

U GiZ br. 18 na str. 8 u tekstu **Matije Horvata** *Hrvatske zastave iz Mohačke bitke 1526. godine* tiskarskom pogreškom izostavljena je referenca br. 14, koja glasi:

14 Olga López Miguel, *La Collecció cartogràfica del Museu Marítim de Barcelona*, str. 95 u Drassana, 17 (2009): 94-112.

Ispričavamo se autoru i čitateljima.

Errata

*In GiZ No. 18, on p. 8 in the article by **Matija Horvat*** Croatian Flags at the Battle of Mohács in 1526, *because of an editing error, footnote 14 was omitted. It should read:*

14 Olga López Miguel, La Collecció cartogràfica del Museu Marítim de Barcelona, p. 95 in Drassana, 17 (2009): 94-112.

We apologize to the author and readers.

(continued from p. 4)

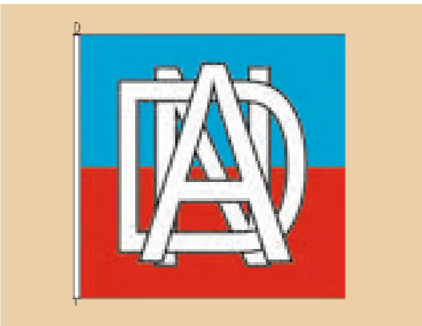
From Issa to Vis. Literature, History, Essays, *ed.* Nevenka Bezić-Božanić, *Vis: Skupština općine Vis, 1982., 108-114 + 1 tab.).*

He described for the public and provided the heraldic analysis of the gravestone of the novelist, historian, and diplomat from Hvar, ***Ivan Franjo Biundović*** *(1573 – 1645), in "The Grave of Ivan Fran Biundović in Aubonne, Switzerland" (*News of Museum Workers and Conservators of SR Croatia *XII/1963/ 2; reissued:* Discussions and Articles *I, 83-85;* Selected Works*, 151-154), and provided a short review of the "Student Arms in the Yard, Portals and the Lobby of the University of Padua" (*Periodical Report *VII/1973/ 49).*

*In vexillology Duboković made small contributions with "The Maritime Flag of the Italian Kingdom of 1802" (*Zadar Review *VI/1957/ 1) and the "Tricolor of the Jelsa Reading Room, Municipal Flag and Coat of Arms" (*Periodical Report *IV/1970/ 18;* Discussions and Articles *III, 82-83) and posthumously "On the Coat of Arms and the Flag of the Community of Jelsa" (*Island of Hvar*, ed. Miro M. Mihovilović, Zagreb: Matica hrvatska /Serija otoci/, 1995, 117-118). He reported separately on sphragistic ("Sphragistic Archive Collections",* Bulletin HMHA *II/1960) and genealogical collections ("On Our Genealogies",* Periodical Report *XXII/1988/ 160;* Family Tree of the Fio Family*, 1993, co-author;* Genealogy of Fio: Family of Hvar*, 1992, co-author).*

Niko Duboković Nadalini, the meritorious historian and heraldist of his birth island of Hvar, member of the Society of Conservators, the Society of Archivists, and the Society for Research and Improvement of Maritime Affairs of Yugoslavia, died on 24 October 1991 in Split. A large collection of his work was edited by Neda Anzulović and published posthumously by the Literary Circle of Split in its series on Hvar.

On the life and work of N. Doboković Nadalini see Nikša Petrić, "Records on Homeland Heritage, A Bibliography (1938–1978) of Niko Duboković Nadalini", Annexes to the History of the Island of Hvar *V (1978): 5-23; N. Anzulović, "The 80th Anniversary of Niko Duboković Nadalini",* Information of the Croatian Archaeological Society *XXII (1990) 1: 60-61; Nikša Petrić, "Outline of an Arms – In Memoriam Niko Duboković-Nadalini (1909–1991)",* Hannibal's Light *XI (1992) 3: 3; Duško Kečkemet, "Duboković Nadalini, Niko, historian (Jelsa, 25. XII. 1909 – Split, 24. X. 1991)",* Croatian Bibliographic Lexicon *3 (1993): 644-645; Ivan Matejčić, "Duboković-Nadalini, Niko, historian (Jelsa, 25. XII. 1909–Split, 24. X. 1991)'",* Croatian Encyclopedia of Art *2 (2005): 71; Danica Božić-Bužančić, "In memoriam: Dr. Niko Duboković Nadalini, Conservator, Historian and Archivist",* Papers of the Institute for Croatian History *25 (1992): 311-312; Norka Machiedo-Mladinić, "Studio of Niko Duboković",* Annexes to the History of the Island of Hvar *X (1997): 233-237; Milan Pojić and Ed., "Duboković Nadalini, Niko, Historian and Diplomat (Jelsa, 15.[!] XII. 1909. – Split, 24. X. 1991.)", in:* Who's Who in NDH, Croatia 1941–1945, *ed. Marko Grčić, Zagreb: Minerva (Biblioteka Leksikoni), 1997, s. v. (101–102); Marin Zaninović, "Dr Iur Niko Duboković Nadalini (25 December 1909–24 October 1991), in: Niko Duboković Nadalini,* Selected Works*, ed. N. Anzulović, Split: Književni krug (Hvarski književni krug 3), 2001, 9–15; "Bibliography of Niko Dubokovića Nadalinija (between 1938 and 1991)", in: Duboković Nadalini,* Selected Works*, 527-584; Željko Rapanić, "Note on the Author", in: Duboković Nadalini,* Selected Works*, 585-588; Mateo Bratanić, "Selection from under the Pen of a Hvar Heritage Researcher",* Papers of the Institute for History Science of the Academy in Zadar *44 (2002): 280-282; Portal:* www.nikodubokovic.com ■

Zastava Parobrodarskog preduzeća N. A. Duboković u Jelsi u vrijeme Kraljevine Jugoslavije.
Flag of the N. A. Duboković shipping co. from Jelsa in the Kingdom of Yugoslavia.
Crtež ŽH prema / *Drawing ŽH after*: Vladimir Isaić, *Pomorski običaji i tradicije*, Adamić, Rijeka, 2001: 148.

Inicijativa za obilježavanje Svjetskog veksilološkog dana – 1. listopada

Portlandsko društvo za zastave (PFA) pokrenulo je nedavno inicijativu proglašenja **1. listopada** ***Svjetskim veksilološkim danom*** te je pozvalo druge veksilološke udruge da podrže to inicijativu i pridruže se obilježavanju Svjetskog veksilološkog dana već od ove godine.

Svjetski veksilološki dan zamišljen je kao proslava zastava i znanosti koja ih proučava (veksilologija) u organizaciji udruga i institucija koje se njome bave. Veksilološke udruge pozvane su da na taj dan promiču svoje ciljeve u javnosti, organiziraju najrazličitija moguća događanja, od predavanja, okruglih stolova, javnog isticanja zastava i na drugi način koji nađu primjerenim.

Prema **Međunarodnoj federaciji veksiloloških udruženja** (FIAV) "rođenjem suvremene veksilologije obično se smatra objavljivanje prvog broja časopisa *The Flag Bulletin*, prvog znanstvenog časopisa za proučavanje zastava, koji je izašao 1. listopada 1961. godine, a urednici su mu bili **Gerhard Grahl** i **Whitney Smith**." Inicijativu podupire i niz drugih nacionalnih veksiloloških udruga, sa središnjom web stranicom na vexiday.org HGZD je ponosno među prvim ustanovama koje su se pridružile inicijativi. ■

Initiative to Mark the World Vexillology Day – October 1

The ***Portland Flag Association*** *(PFA) recently began an initiative to designate the* ***October 1*** *as* **World Vexillology Day** *and invited other vexillological associations to support the idea and join in marking the World Vexillology Day already this year.*

World Vexillology Day *is envisaged as a celebration of flags and their study (vexillology), organized by participating flag studies organizations and institutions. On that day vexillological associations are invited to promote their goals in public and to organize various events, such as lectures, round tables, public flag hoistings, and other activities they find appropriate.*

According to the ***International Federation of Vexillological Associations*** *(FIAV), "The birthday of modern vexillology is commonly recognized to be the publication of the first issue of* The Flag Bulletin *[the first flag studies journal] on October 1, 1961 by* ***Gerhard Grahl*** *and* ***Whitney Smith****." The initiative is supported by a number of vexillological associations, with the central web site at* vexiday.org*. HGZD is proudly among the very first institutions to join the effort.* ■

Diplomski rad iz heraldike: Ines Kovačević, *Grbovi plemićkih obitelji na području Brodsko-posavske županije*

Graduate Thesis in Heraldry: Ines Kovačević, Coats of Arms of Noble Families in the Areas of the Slavonski Brod and Posavina County

Dana 16. lipnja 2015. na **Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu** održana je obrana diplomskog rada studentice **Ines Kovačević** s temom *Grbovi plemićkih obitelji na području Brodsko-posavske županije*. Rad je izrađen pod mentorstvom doc. dr. sc. **Tomislava Galovića**, sadrži 94 stranice teksta i 327 bilješki, a opremljen s 40 slikovnih priloga. Pred povjerenstvom u sastavu prof. dr. sc. **Mirjana Matijević Sokol**, red. prof. (predsjednik), doc. dr. sc. **Hrvoje Kekez** s **Hrvatskog katoličkog sveučilišta u Zagrebu** (1. član) i doc. dr. sc. Tomislav Galović (2. član) pristupnica Ines Kovačević uspješno je obranila svoj diplomski koji je ocijenjen kao kvalitetan rad kojim se pruža jedan od mogućih, ali prije svega zaokružen i metodološki osmišljen pristup vrjednovanju bogate hrvatske heraldičke baštine.

Zadaća je rada bila prikazati – katalogizirati na svojevrsni način i analizirati grbove plemićkih obitelji (ukupno dvadeset i jednu) koje su od XIII. do XVI. stoljeća imale posjede na području današnje **Brodsko-posavske županije** te u osnovnim crtama izložiti njihovu povijest. Napominjemo da je pristupnica prilikom istraživanja evidentirala puno više obitelji koje su svojim posjedima bile vezane za ovo područje, ali zbog toga što im nije poznat ili pronađen grb one su izostavljene. Prilikom analize grbova zamjećuje se određen broj jednostavnih grbova, samo s horizontalnim ili vertikalnim gredama, što naravno upućuje na njihovu starost. U analiziranim grbovima mogu se uočiti utjecaji njemačke i mađarske heraldike, ali i posebnosti hrvatske. Prema riječima pristupnice: *specifičnost hrvatske heraldike su likovi u štitu koji stoje na podnožju brda ili planine s tri vrha i to vidimo na grbovima obitelji Zapolja i Jakušić*.

Rad je kao cjelina strukturiran u četiri poglavlja. Prethodi uvod u kojem se govori o predmetu istraživanja te prostorno-vremenskom okviru uz pregled relevantne historiografije. Tu posebno mjesto zauzima knjiga dr. sc. **Marije Karbić** *Plemićki rod Borića bana* objavljena 2013. godine. U prvom je poglavlju u osnovnim crtama dan prikaz prostora današnje Brodsko-posavske županije kroz povijest.

Drugo i treće poglavlje temeljna su. Tako se prvo obrađuju grbovi plemićkih obitelji s matičnim posjedom na području Brodsko-posavske županije. Tu su obrađene obitelji **Berislavić Grabarski** i **Dežević Cernički**, obje podrijetlom iz roda **Borić** te **Zapolje**. U trećem poglavlju popisani su i analizirani grbovi plemićkih obitelji s posjedima na području Brodsko-posavske županije. Redom to su obitelj: 1. **Batthyány**, 2. **Čeh**, 3. **Čupor**, 4. **Dubovački**, 5. **Giletić**, 6. **Gorjanski**, 7. **Hédervári**, 8. **Herceg Sečujski**, 9. **Iločki**, 10. **Jakušić**, 11. **Kaštelanović**, 12. **Keglević**, 13. **Korođi**, 14. **Pakoši**, 15. **Rozgonyi**, 16. **Svetački**, 17. **Tamásy** i 18. **Treutel**. Ove obitelji matične posjede imaju izvan navedenog prostornog okvira, ali su drugi posjed ili posjede koji su unutar ovoga područja dobili darovnicom od kralja, nasljednim ugovorom ili ženidbenim vezama. Ono što je iznimno obilježilo ovaj prostor pa tako i heraldiku svakako jest dolazak **Osmanlija.**

U zasebnom pak poglavlju obrađeni su suvremeni grbovi i to grb Grada **Slavonskog Broda** (županijsko sjedište) i grb Grada **Nove Gradiške** kao dvaju najvećih urbanih središta ove županije. Također su prikazani i suvremeni grbovi nastali po uzoru na grbove srednjovjekovnih plemićkih obitelji (npr. grb Grada **Kutine**, grb Općine **Gorjani** i grb Grada **Iloka**), ali koji administrativno izlaze izvan granica promatrane županije. Analizirajući suvremene grbove današnjih općina i županija, zaključeno je da na prostoru današnje Brodsko-posavske županije nema niti jednoga grba koji bi bio napravljen po uzoru na grb neke srednjovjekovne plemićke obitelji. Na kraju rada nalaze se zaključak, prilozi, popis slika i priloga, sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku te opširna bibliografija. ■

Berislavić Grabarski

Ines Kovačević *defended her graduate thesis* Coats of Arms of Noble Families in the Areas of the Slavonski Brod and Posavina County *on 16 June 2015 at the* ***History Department*** *of the* ***Faculty of Philosophy*** *of the* ***University of Zagreb****. Her thesis, which had been prepared under the leadership of Docent Dr.* ***Tomislav Galović****, is 94 pages long with 327 footnotes and 40 illustrations. Kovačević defended her thesis before a commission composed of Prof. Dr.* ***Mirjana Matijević Sokol*** *(chair), Doc. Dr.* ***Hrvoje Kekez*** *of the* ***Croatian Catholic University*** *in Zagreb (1st member), and Doc. Dr.* ***Tomislav Galović*** *(2nd member). They graded it as a quality work and a well-rounded and methodologically conceived approach to evaluating Croatia's rich heraldic heritage.*

The task was to present, catalog, and analyze the arms of 21 noble families with possessions in the areas of the present-day ***Slavonski Brod and Posavina County*** *in the 13th to 16th centuries, and to present the family histories briefly. (In her research the candidate recorded many more families that had possessions linked to these areas, but excluded them as their arms were not known or found.) When analyzing the coats of arms, it is notable that there are a number of simple arms, having only bars or pales, indicating their old age. The arms analyzed show the influence of German or Hungarian heraldry, but are also characteristic of Croatia. In the candidate's words:* characteristic of Croatian heraldry are charges in the shield standing on a mount or triple mount, as may be observed in the arms of Zapolja and Jakušić families.

The thesis is structured in four chapters. These are preceded by an introduction which provides a general presentation of the issue and the special and temporal frame, along with a review of the relevant historiography. Dr. ***Marija Karbić****'s* Noble Gens of Ban Borić, *published in 2013, takes a prominent place in it.*

The first chapter provides a basic history of the present-day Slavonski Brod and Posavina County. The second chapter presents the coats of arms of noble families with home possessions in the area of the County. These are the ***Berislavić Grabarski*** *and* ***Dežević Cernički*** *families, from the gens of* ***Borić*** *and* ***Zapolja****. The third chapter records*

and analyzes the arms of other noble families with possessions in the county. These include the ***Batthyány****,* ***Čeh****,* ***Čupor****,* ***Dubovački****,* ***Giletić****,* ***Gorjanski****,* ***Hédervári****,* ***Herceg Sečujski****,* ***Iločki****,* ***Jakušić****,* ***Kaštelanović****,* ***Keglević****,* ***Korođi****,* ***Pakoši****,* ***Rozgonyi****,* ***Svetački****,* ***Tamásy****, and* ***Treutel*** *families. These families had their home possessions outside the designated area, but held possessions there granted by the king, inherited though contract or matrimonial links. The arrival of the* ***Ottomans*** *had an exceptional impact on the areas, including on their heraldry.*

The final chapter deals with contemporary coats of arms, first those of the City of ***Slavonski Brod*** *(as the county seat) and the City of* ***Nova Gradiška****, as the two largest urban centers of the county. Arms patterned after old medieval noble arms (such as the arms of the City of* ***Kutina****, the Community of* ***Gorjani****, and the City of* ***Ilok****) are also presented, although these are not in the subject area. In analyzing the arms of current communities and counties, the thesis concludes that none in the county today is patterned after that of a medieval family. At the end, the thesis includes a conclusion, appendices, lists of illustrations and appendices, a summary in Croatian and English, and an extensive bibliography.* ■

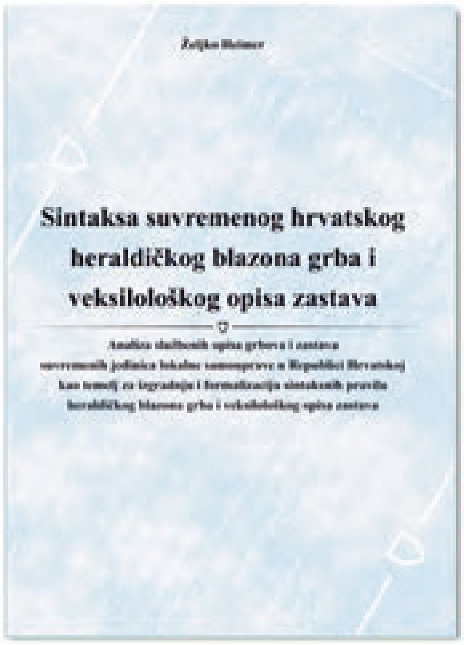

Zapolja

Dežević Cernički

Željko Heimer:
Sintaksa hrvatskog heraldičkog blazona

Predsjednik HGZD Željko Heimer objavio je ovih dana u izdanju izdavačke kuće Redak iz Splita monografiju pod podužim nazivom Sintaksa suvremenog hrvatskog heraldičkog blazona grba i veksilološkog opisa zastava, s još dužim podnaslovom Analiza službenih opisa grbova i zastava suvremenih jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj kao temelj za izgradnju i formalizaciju sintaksnih pravila heraldičkog blazona grba i veksilološkog opisa zastava. Radi se o teorijskoj studiji jezičnog izričaja uporabljenog za opise grbova (blazoniranje) i zastava u službenim rješenjima kojima središnje tijelo državne uprave nadležno za lokalnu (regionalnu) upravu i samoupravu (a to je Ministarstvo uprave) odobrava županijama, gradovima i općinama uporabu grba i zastave.

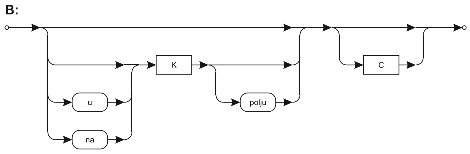
Iako se hrvatska heraldička terminologija razvija i ranije, a uglavnom tijekom XX. stoljeća, službeno i sustavno opisani grbovi i zastave na hrvatskom jeziku pojavljuju se tek po uspostavi Republike Hrvatske i ustrojavanju središnjeg stručnog nadzora nad usvojenim municipalnim grbovima i zastavama kroz 1995. godine osnovano Povjerenstvo za davanje mišljenja za odobravanje grbova i zastava jedinicama lokalne samouprave pri Ministarstvu uprave.

Ova rješenja, odnosno njihovi za heraldiku i veksilologiju relevantni dijelovi – opisi grba i zastave; do sada uglavnom nisu objavljeni, osim sporadično. Autor je prikupio 285 tih rješenja (od oko 440 do sada ishođenih) te iz njih analizira opise. Pokazalo se da opisi koje je pripremilo Povjerenstvo pokazuju vrlo zrelu konzistentnost u uporabi heraldičkog jezika te nešto manju, ali ipak dobro razvijenu konzistentnost i veksilološkog izričaja.

Te značajke omogućuju izradu formalne sintakse – načina izgradnje opisa grba i zastave korištenjem terminoloških jedinica; pogodne za uporabu u konstruiranim formalnim jezicima, kakva se uglavnom rabi za sintakse programskih jezika u računarstvu. Pri tome je korištena uvriježena terminologija hrvatske heraldike i veksilologije iz literature, a prema potrebi uvedeni su i neki novi pojmovi i koncepti, npr. složenost grba, podnožje, likovi svetaca, modificirajući i kombinirajući atributi ispred i iza lika.

Izgrađeni sustav sintakse dostatan je za opis širokog spektra grbova, odnosno sadržaja štita, jer se vanjski dijelovi grba u promatranom korpusu ne pojavljuju. Sintaksa opisa zastava donekle je ograničena vrlo krutim pravilima izgleda municipalnih zastava u Hrvatskoj. No i jedna i druga omogućuju da se utvrde temeljna načela, koja će se u budućnosti moći primijeniti za širi heraldički i veksilološki bestijarij. Ovakva studija može biti korisna kao referenca u izgradnji takvog proširenja i na posljetku metodološkog priručnika, koji bi osigurao konzistentnu uporabu heraldičkog i veksilološkog izričaja kod budućih istraživača.

Knjiga na 190 stranica u mekom uvezu A4 formata primjerenog za takvu studiju sadrži veći broj sintaksnih dijagrama, a u prilogu donosi sve prikupljene opise grbova i zastava s datumima njihovog odobrenja. Objavljena je u sustavu digitalnog tiska na zahtjev te se može naručiti on-line na **webknjizara.hr** Ovo je prva publikacija u hrvatskoj heraldici/veksilologiji objavljena na ova način, koji omogućuje minimalnu inicijalnu nakladu i dotiskivanje prema potrebi, što znatno smanjuje troškove i omogućuje objavu niskotiražnih znanstvenih publikacija bez potrebe za potporama ministarstava i drugih izvora financiranja, koji danas u društvu sve više presušuju. ■

Sintaksni dijagram za polje grba (**B**), varijabla **K** je boja, **C** heraldička oznaka.
*Syntax diagram for the field (**B**), the variable **K** is tincture, **C** heraldic charge.*

Željko Heimer: Syntax of Croatian Heraldic Blazon

*The **Redak** publishing house in **Split** recently published a monograph by HGZD president **Željko Heimer** under the lengthy title* The Syntax of Modern Croatian Heraldic Blazons and Vexillological Flag Descriptions*, with the even longer subtitle* An Analysis of Official Descriptions of Coats of Arms and Flags of Units of Local Self-Government in the Republic of Croatia as a Foundation for Development and Formalization of Syntax Rules for Heraldic Blazons of Coats of Arms and Vexillological Descriptions of Flags*. It is a theoretical study of the linguistic expressions used for descriptions of coat of arms (blazons) and flags used in the official acts by which the central body of state administration responsible for local (regional) government and self-government (the Ministry of Administration) approves the use of coats of arms and flag by counties, cities, and communities.*

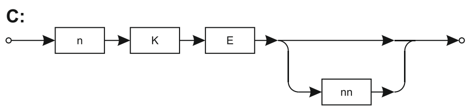
Although Croatian heraldic terminology had been developed earlier (mostly during the 20th century), official and systematic descriptions of arms and flags in the Croatian language began to appear only with establishment of the Republic of Croatia and formation of central expert supervision of municipal arms and flags, through the Commission for Providing Assessment for the Approval of Coats of Arms and Flags for the Units of Local Self-Government *within the Ministry of Administration, established in 1995.*

Those acts – with paragraphs relevant to heraldry and vexillology, the descriptions of arms and flags – for the most part have not yet been published, except sporadically. The author has collected 285 of those acts (from some 440 issued by the Ministry so far) and analyzed them for the descriptions. The descriptions prepared by the Commission exhibit a very mature consistency in use of heraldic language and, to somewhat lesser degree, a developing consistency in vexillological expression as well.

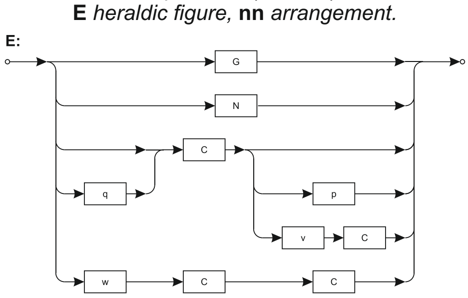
Those characteristics enable the construction of a formal syntax – way of building descriptions of coats of arms and flags by use of terminology units – suitable for use in constructed formal languages, similar to the syntax used in programming languages in computer sciences. Heimer uses the standard terminology of Croatian heraldry and vexillology from literature, and when needed he introduces some new terms and concepts, such as the complexity of arms, a plinth, a figure of a saint, and prefixed and suffixed modifying and combining attributes.

The heraldic syntax system developed is sufficient to describe a wide spectrum of coats of arms (i.e. the contents of their shields, since outer elements of the coats of arms do not appear in the images analyzed). The flag description syntax is more limited, due to the rigid rules for municipal flag design in Croatia. However, both allow the determination of some basic principles that may be used further for a much wider heraldic and vexillological "bestiary". This study may be useful as reference in the development of such extensions and eventually for the preparation of a methodological manual which may ensure the consistent use of heraldic and vexillological expressions by future research.

The book, in paperback with 190 pages in A4 format, is appropriate for this kind of a study. It contains a number of syntax diagrams and an appendix which provides all of the collected arms and flag descriptions along with their approval dates. It may be ordered on line at webknjizara.hr *via digital print-on-demand. This is the first publication in Croatian heraldry / vexillology issued using this method, which allows for a minimal initial print run and additional printing as required. This cuts expenses considerably and enables publication of low-circulation scientific editions with no need for support from ministries and other financing sources, which are all increasingly drying up in present society.* ■

Sintaksni dijagram za heraldičku oznaku (**C**), varijabla **n** je kvantifikator (broj), **K** je boja, **E** heraldički lik, **nn** je raspored likova.
*Syntax diagram for the heraldic charge (**C**), the variable **n** in quantifier (number), **K** is tincture, **E** heraldic figure, **nn** arrangement.*

Sintaksni dijagram za heraldički lik (**E**), **G** je geometrijski, **N** naravni lik, **C** heraldička oznaka, **q** i **p** su modificirajući, **v** i **w** kombinirajući atributi ispred i iza lika.
*Syntax diagram for the heraldic figure (**E**), **G** is geomertical, **N** natural figure, **C** heraldic charge, **q** and **p** modifying, and **v** and **w** combining prefixed and suffixed attributes.*

Marin Sabolović: ODOROSLOVLJE hrvatskih oružanih formacija 1990. - 1996.

Knjiga *Odoroslovlje hrvatskih oružanih formacija* (Meridijani, Samobor, 2015., 247 str.) dokumentira i analizira hrvatske vojne odore tijekom početka stvaranja suvremene hrvatske države od 1990. do 1996. godine. Ovaj iznimno vrijedan doprinos donosi deset poglavlja koja prate redom: razdoblje raspada SFRJ, agresiju na Republiku Hrvatsku, međunarodno priznanje RH, nastanak prvih hrvatskih oružanih postrojbi, stvaranje Oružanih snaga RH, te semiologiju službenih odora i ratnog znakovlja, povijesni razvoj službenih odora i motiva na hrvatskom ratnom znakovlju, službene odore i znakovlje Republičkog sekretarijata unutrašnjih poslova SRH i Ministarstva unutarnjih poslova RH, službene odore i znakovlje Oružanih snaga RH i, kao posljednje poglavlje, odlikovanja RH za zasluge u ratu.

Sistematičnost obrade tematike obogaćuje mnoštvo slikovnih prikaza znakovlja i odora koji čitatelju pružaju i dodatnu vizualnu dimenziju ovoj preciznoj analizi. Vrijednost ove knjige povjesničarima, sociolozima, semiolozima te ostaloj znanstvenoj, stručnoj, ali i široj javnosti koju zanima ovaj aspekt simboličke dimenzije izgradnje identiteta suvremene hrvatske države opisuje u predgovoru knjizi prof. dr. **Ozren Žunec**: „Premda se istraživanje odora može učiniti sporednim u odnosu na 'velike narative' nacionalnog osamostaljivanja, ono je zbog velike simboličke i identitetske važnosti vojnih odora u društvu ipak važan dio rekonstrukcije i razumijevanja nastanka države" (str. 8). Autor uz kronološko dokumentiranje razvoja hrvatskih oružanih formacija i njihovih znakovlja i odora kroz knjigu ističe i specifičnosti socio-političkog konteksta u sklopu kojeg su se razvijale, a koje su nužno utjecale na njihov razvoj, kao i problematiku povezanu s odorama „od korištenja odora milicije s hrvatskim šahiranim grbom na čeonom dijelu kape u srpnji 1990. do mimohoda Oružanih snaga Republike Hrvatske u Zagrebu" (str. 10).

Prvi dio knjige (prvih pet poglavlja) bavi se socio-političkim kontekstom raspada SFRJ, stvaranja suvremene hrvatske države i hrvatskih Oružanih snaga. Drugi dio knjige (šesto do deseto poglavlje) donosi semiološku i sociološku analizu izgradnje vizualnog identiteta suvremene hrvatske države kroz službeno znakovlje i odore oružanih formacija. Šesto poglavlje tako analizira ključne pojmove identiteta, simbola i nacije te ih povezuje sa specifičnim

Johann Schreier: Bitka na Mohačkom polju 1526., ilustracija iz Johann Jakob Fugger: Spiegel der Ehren des Hauses Österreich (Buch VII). Augsburg, 1559. Bayerische Staatsbibliothek München, Cgm 896, fol. 378v-379r. Reproducirano s dozvolom.

Johann Schreier: the Battle of Mohács in 1526, illustration from Johann Jakob Fugger: Spiegel der Ehren des Hauses Österreich (Buch VII). Augsburg, 1559. Bayerische Staatsbibliothek München, Cgm 896, fol. 378v-379r. Reprinted with permission.

primjerom „korištenja službenih odora, znakovlja na odorama, zastavama, a unutar oružanih snaga ... činova, oznaka pripadnosti grani, rodu i struci“ (str. 59). Sedmo poglavlje donosi povijesni razvoj službenih odora i znakovlja uopće, kao i u Hrvatskoj, a posebno su zanimljive reference na službene odredbe koje su regulirale „uniformiranje“ kroz povijest (npr. str. 65). U povijesnom pregledu osnovnih motiva na znakovlju autor razmatra motiv hrvatskog pletera i motiv hrvatskog povijesnog i državnog grba, a na kraju ovog poglavlja izdvaja važan proces standardizacije službenih odora. U osmom poglavlju daje se vrijedan povijesni pregled, popraćen bogatim vizualnim prikazima, od prvih službenih odora i znakovlja RSUP-a Socijalističke Republike Hrvatske do MUP-a Republike Hrvatske. Pregled donosi bogat repertoar službenog znakovlja policije, granične policije, jedinice osiguranja predsjednika Republike Hrvatske, pomorske policije, letačke jedinice MUP-a, specijalnih jedinica MUP-a, te razlike između znakovlja i odora s obzirom na službenu hijerarhiju, kao i izmjene službenih odora kroz godine.

Deveto i ujedno najsadržajnije poglavlje knjige bavi se znakovljem i odorama Oružanih snaga Republike Hrvatske – od njihova idejnog začetka, preko prvih odora Oružanih snaga, ali i Hrvatske kopnene vojske i Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, pa i Hrvatske ratne mornarice, te izmjena znakovlja i odora kroz godine. Poglavlje donosi i zanimljive opise dva važna događaja koja su utjecala na izgled znakovlja i odora hrvatskih Oružanih snaga – hodočašće u Lourdesu i „jarunski mimohod“. Posljednje deseto poglavlje knjige bavi se službenim odlikovanjima Republike Hrvatske, neizostavnom temom kada se govori o službenom vizualnom identitetu suvremene hrvatske države.

Predanost autora ovoj tematici i dojmljivo znanje prikupljeno kroz godine iz mnoštva izvora na koje se kritički

(nastavak na str. 25)

Tijana Trako Poljak

Marin Sabolović:
UNIFORMOLOGY
of Croatian Armed Formations 1990 - 1996

The book Uniformology of Croatian Armed Formations *(Meridijani, Samobor, 2015, 247 pp.) documents and analyzes Croatian military uniforms during the initial stages of the creation of the modern Croatian state, from 1990 through 1996. It delivers its exceptionally valuable contribution in ten chapters: the breakup of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, aggression against the Republic of Croatia (RoC), international recognition of the RoC, the emergence of the first Croatian armed units, creation of the Croatian Armed Forces, the semiology of official uniforms and military insignia, the historical development of official uniforms and motifs on Croatian military insignia, official uniforms and insignia of the Republican Secretariat of the Interior (RSI) of the Socialist RoC and the Ministry of the Interior of the RoC, and the final chapter, Croatian military decorations of merit.*

The systematic treatment of the topic is enriched by many illustrations of symbols and uniforms providing the reader with an additional visual dimension to this precise analysis. This book will interest historians, sociologists, semiologists, and other scientific, professional, and general audiences interested in this aspect of the symbolic dimension of construction of identity of the contemporary Croatian state. Its value is described in a foreword by Prof. Dr. ***Ozren Žunec****: “Although research into uniforms might seem a sideline to the 'great narratives' of national independence, because of the great symbolic and identity importance of military uniforms in society, it still forms an important part of reconstruction and understanding of emergence of the country.” (p. 8) The author, besides documenting the chronological development of Croatia's armed formations and their symbols and uniforms, he also specifically highlights the socio-political context in which they developed and which influenced their development, through issues linked with uniforms “from the use of militia uniforms with Croatian chequy arms on the frontal part of the headgear in July 1990 until the parade of the Croatian Armed Forces in Zagreb” in May 1995. (p. 10)*

The first five chapters of the book deal with the socio-political context of the breakup of Yugoslavia and the creation of the modern Croatian state and the Croatian Armed Forces. The second five chapters provide a semiological and sociological analysis of the construction of the visual identity of the modern Croatian state through the official insignia and uniforms of armed formations. Chapter six analyses the key terms of identity, symbol, and nation and links them with particular examples of the “use of official uniforms, insignia on uniforms and flags, and within the armed forces … ranks, branch, and profession emblems” (p. 59). Chapter seven reviews the historical development of uniforms and insignia in general and in Croatia, and with an especially interesting description of the official prescriptions regulating “uniformization” though history (e.g. p. 65). In the historical overview of the basic motifs used in the insignia, the author considers the Croatian wattle ornament and the historical and state coat of arms, and ends the chapter with discussing the important process of standardization of official uniforms. In chapter eight one finds a valuable historical review, accompanied with rich visual depictions, from the first official uniforms of the RSI of the Socialist RoC to the Ministry of the Interior of the RoC. The review presents the rich repertoire of official police insignia, their flying units, special units, and notable variations in the official hierarchy, as well as the changes that

(continued on p. 25)

Oznake na policijskim kapama 1990. Lijevo: nakon 14. srpnja. Desno: kraj prosinca.
Primijeti sličnost s kasnijim simbolim Herceg-Bosne.
Police headgear insignia of 1990. Left: after 14 June. Right: late December.
Note similarity with later symbols of Herzeg-Bosnia

Matea Brstilo Rešetar

Od saborskih Amandmana do Zakona o novim državnim znamenjima

Jedan od značajnijih događaja u procesu stvaranja suverene i samostalne Republike Hrvatske svakako je odluka Sabora Socijalističke Republike Hrvatske od **25. srpnja 1990.** Njome su, naime, proglašeni **Amandmani LXIV. do LXXV.** na Ustav SRH prema kojima je iz naziva države uklonjen pridjev „socijalistička“, parlament je nazvan Sabor Republike Hrvatske, Izvršno vijeće Vlada Republike Hrvatske, promijenjeni su i nazivi državnih dužnosti, a povijesni hrvatski grb ponovno je postao sastavni dio hrvatske trobojnice. Amandmanima su se uklonile ideološke oznake iz naziva države i simbola, a u cilju daljnje demokratizacije vlasti donesena je i odluka o pristupanju donošenja novoga hrvatskoga ustava.

Istodobno je odluka o vraćanju hrvatskih nacionalnih simbola u Saboru otvorila raspravu s pojedinim članovima stranke *Saveza komunista Hrvatske – Stranke demokratskih promjena* i izazvala oštre reakcije članova *Srpske demokratske stranke* koji su u svojim govorima isticali stereotipe o hrvatskim nacionalnim simbolima. Njih je pratila snažna promidžba srpskih nacionalista, medija i diplomatskih krugova u smislu vraćanja ustaških insignija. Stvarana je slika da svaka nezavisna hrvatska država može biti samo „ustaška“, a takvu su sliku plasirali ne samo domaćoj već i svjetskoj javnosti.

Varijante hrvatske trobojnice s povijesnim hrvatskim grbom bez „socijalističkih“ obilježja, do konačnog su se proglašenja državnih obilježja koristile uoči i za vrijeme izbora na javnim mjestima i stranačkim skupovima. Uglavnom su se koristile „kako one iz tradicije *Hrvatske seljačke stranke* tako i one donesene iz krugova političke emigracije, te je nakon pobijede građanskih stranaka na prvim slobodnim demokratskim izborima bilo samo pitanje vremena kada će se i formalno postaviti problem promijene grba“ (Stančić, 2007:4).

Promjenama se i formalno pristupilo osnutkom *Povjerenstva za izradu grba* kojemu je tada bio na čelu prof. dr. **Nikša Stančić**, predstojnik Katedre za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a sačinjavali su je: dr. **Josip Kolanović** i mr. **Miljenko Pandžić** iz Arhiva Hrvatske (danas Hrvatski državni arhiv), prof. **Antun Abramović** iz Arhiva grada Zagreba (danas Državni arhiv u Zagrebu), dr. **Josip Lučić** iz Zavoda za hrvatsku povijest i dr. **Ante Gulin** iz Zavoda za povijesne znanosti JAZU (danas Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti), **Jelena Borošak Marijanović** i **Vlasta Brajković** iz Povijesnog muzeja Hrvatske (danas

Podizanje hrvatske zastave ispred zgrade Hrvatskoga sabora 25. srpnja 1990.
Flag-raising ceremony in front of the Sabor on 25 July 1990.
Na Trgu sv. Marka zastavu s povijesnim hrvatskim grbom, čije pojedinosti još nisu bile detaljnije propisane, podignuo je policajac Ivan Nađ.
At St. Mark Square the flag with the historical Croatian coat of arms, its details not yet fully prescribed, was raised by policeman Ivan Nađ.
Foto Renato Branđolica. (Brstilo, Nevešćanin, Smetko, 2013:68)

Hrvatski povijesni muzej). Radu Povjerenstva pridonio je i dr. **Frano Glavina**, tajnik Arhiva Hrvatske.

Prema Stančiću, Sabor RH je kao nadležno političko tijelo elaboratom Povjerenstva trebao dobiti podatke o heraldičkim načelima oblikovanja grba. Povjerenstvo je priredilo stručnu podlogu za donošenje odluke o grbu načinivši elaborat koji je sadržavao opis dijelova grba te opis mogućih kombinacija različitih elemenata hrvatskoga grba u skladu s heraldičkim pravilima. Za vrijeme rada te uoči samoga ozakonjivanja državnoga grba članovi i voditelj Povjerenstva u razgovoru s predsjednikom dr. **Franjom Tuđmanom** i predsjednikom Sabora dr. **Žarkom Domljanom** pri konačnoj su odluci uzeli u obzir *„unutrašnje i vanjske političke implikacije"*. (Stančić, 2007.).

Krajem godine, 21. prosinca 1990. donesen je *Zakon o grbu, zastavi i himni Republike Hrvatske, te zastavi i lenti Predsjednika Republike Hrvatske*, kojim su prihvaćena nova državna znamenja Republike Hrvatske.

Grb je pored zastave i himne jedno od glavnih obilježja državnosti Republike Hrvatske. Po riječima akademika prof. dr. Nikše Stančića, voditelja stručnog Povjerenstva za izradu grba, isti je nastao „kao izraz povijesnog trenutka, kombinacijom djelovanja političkih, umjetničkih i stručnih čimbenika koji su u procesu izrade prijedloga grba sudjelovali u različitoj mjeri i na različite načine. (...) U nekim pojedinostima nije oblikovan sasvim u skladu sa strogim heraldičkim pravilima, ali suvremena heraldika dozvoljava takva odstupanja. (...) grb ima sasvim određenu sadržajnu vrijednost: on sadrži povijesnim simbolima izraženi program samostalnosti i cjelovitosti" (Stančić, 2007: 6).

Literatura/Literature:

Brstilo Rešetar M., Nevešćanin I., Smetko A. (2013) *Domovinski rat*. Zagreb: Hrvatski povijesni muzej, str. 66 – 69.

Jareb, Mario (2010) *Hrvatski nacionalni simboli*. Zagreb: Alfa d.d., Hrvatski institut za povijest, str. 334.

Zakon o grbu, zastavi i himni Republike Hrvatske, te zastavi i lenti Predsjednika Republike Hrvatske. *Narodne novine*, 55/1990.

Stančić, Nikša (2007) Kako je nastao grb Republike Hrvatske? *Grb i zastava*, 1, str. 4, 6

Heimer, Željko (2008) *Grb i zastava Republike Hrvatske*. Zagreb: Leykam International.

From the Sabor's Amendments to the Law on New State Symbols

Certainly one of the more significant events in the creation of the sovereign and independent Republic of Croatia was the decision of the Sabor (Parliament) of the Socialist Republic of Croatia (SRC) on ***25 July 1990*** *to enact* ***Amendments LXIV though LXXV*** *to the Constitution. These removed the attribute "socialist" from the state name, renamed the parliament the Sabor of the Republic of Croatia, renamed the Executive Council of the SRC to the Government of the Republic of Croatia, changed the titles of the highest state officials, and returned the historic Croatian coat of arms to the field of the Croatian tricolor. The amendments removed ideological trappings from the state name and its symbols, and to enable further democratization the decision was made to begin the process of adoption of an entirely new constitution.*

At the same time, the Sabor's decision about the return of Croatian national symbols opened a discussion with some members of the League of Communists of Croatia – Party of Democratic Changes *(SKH – SDP) and provoked a harsh reaction from members of the* Serb Democratic Party *(SDS), who pointed out the stereotypes of Croatian national symbols in their speeches. These were supported by strong propaganda by Serbian nationalists, media, and diplomatic circles about the alleged return of Ustaša (Croatian fascist) symbols. They painted a picture that any form of independent Croatian state would be a "Ustaša" state, and they provided such images not only domestically but globally.*

The variants of the Croatian tricolor with the historic Croatian coat of arms, without the "socialist markings", were already in use in public places and party rallies shortly before and during the elections, before the definitive proclamation of the state symbols. Those were mostly "both from the tradition of the Croatian Peasants Party *[between the World Wars] and of the design brought back from the circles of political emigration, thus after the victory of the civic parties in the first free democratic elections it was only a matter of time when the issue of changing the coat of arms would be formally started" (Stančić, 2007:4).*

The changes began officially with the establishment of the Commission for the Design of the Coat of Arms*, headed by Prof. Dr.* ***Nikša Stančić****, chair of the Croatian History department of the Faculty of Philosophy of the University of Zagreb. Its members were: Dr.* ***Josip Kolanović*** *and Mr.* ***Miljenko Pandžić*** *from the Archive of Croatia (today the Croatian State Archives), Prof.* ***Antun Abramović*** *of the Archive of the City of Zagreb (today the State Archive in Zagreb), Dr.* ***Josip Lučić*** *of the Croatian History Institute, Dr.* ***Ante Gulin*** *of the History Sciences Institute of the Yugoslav Academy of Sciences and Arts (today Croatian Academy of Sciences and Arts), and* ***Jelena Borošak Marijanović*** *and* ***Vlasta Brajković*** *of the History Museum of Croatia (today the Croatian History Museum). The Commission's work was supported by Dr.* ***Franjo Glavina****, secretary of the Archive of Croatia.*

According to Stančić, the Commission was to provide the Sabor, as the competent political body, with a proposal containing data on the heraldic principles of coats of arms design. The Commission prepared a professional discussion supporting the decision on the coat of arms, providing a proposal containing descriptions of parts of the coat of arms and a description of possible combinations of various elements of the Croatian coat of arms in accordance with heraldic rules. During their work and shortly before the eventual legislation on the state arms, the Commission members consulted with the president, Dr. ***Franjo Tuđman****, and the speaker, Dr.* ***Žarko Domljan****, and in their final decision considered both* "internal and external political implications" *(Stančić, 2007).*

By the end of the year, on 21 December 1990 the Law on the Coat of Arms, the Flag, and the Anthem of the Republic of Croatia, and on the Flag and the Sash of the President of the Republic of Croatia *was passed and the new symbols were adopted.*

The coat of arms, alongside the flag and the anthem, is one of the main emblems of statehood of the Republic of Croatia. According to Academician Prof. Dr. Nikša Stančić, head of the Commission, the coat of arms was created as an "expression of a historical moment, through the combination of actions of political, artistic, and professional factors that influenced the process at various levels and in different ways. (…) In some details it was not designed entirely in accordance with strict heraldic rules, but contemporary heraldry allows such discrepancies. (…) it has an entirely specific value: it contains through historical symbols an express program of independence and integrity" (Stančić, 2007: 6).

Dubravka Peić Čaldarović

Hrvatski državni grb: 25 godina poslije

U prosincu 2015. navršila se i 25-godišnjica uporabe aktualnog državnoga grba, usvojenog istodobno kad i „božićni" Ustav Republike Hrvatske (RH). Njegovu su obnovljenu varijantu hrvatski građani već od prvoga dana prihvatili s velikim odobravanjem, dok je istovremeno među malobrojnim domaćim grboslovcima, ali i u redovima inozemnih heraldičara, ona izazvala stanovito iznenađenje, pa čak i negativne reakcije. Glavni je uzrok prijeporima bio neobičan vijenac minijaturnih štitova – postavljen u obliku „krune" iznad središnjeg simbola u liku šahiranog crveno-srebrnog „hrvatskog" štita – u kojemu su se našli svi bitni heraldički oblici identifikacije geografskog i kulturnog prostora naseljenog hrvatskim življem tijekom povijesti. Na početku toga niza (heraldički s desna na lijevo) stoji *ilirski grb* – kao prvi predheraldički simbol koji se našao na najstarijim primjercima novca zajedno s hrvatskim imenom (denar **Andrije**, hercega Hrvatske, iz XII./XIII. st.); potom slijedi varijanta grba *Dubrovačke Republike* iz XVII./XVIII. st. – značajne po svom geo-strateškom položaju, ekonomskom i političkom utjecaju te kulturnom bogatstvu tijekom prošlosti (ali i danas).

Treći je u nizu grb *Dalmacije* i ujedno prvi i najstariji (do danas poznati) heraldički simbol rabljen u dinastičkim grbovima ugarsko-hrvatskih kraljeva za identifikaciju srednjovjekovnog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog političkog prostora; četvrti je grb *Istre* iz XIX. st. – danas izuzetno važne jadranske (i mediteranske) pokrajine naseljene hrvatskim stanovništvom, a tradicionalno povezane sa svojim kontinentalnim zaleđem; posljednji je grb *Slavonije* – ujedno i jedini među hrvatskim povijesnim grbovima podijeljen kraljevskom grbovnicom **Vladislava II. Jagelovića** iz 1496., a koji se upravo iz tog razloga, tijekom sljedećih stoljeća rabio na službenim pečatima hrvatskog sabora.

Ne uzimajući u obzir prethodna razdoblja, analiza heraldičke prakse u Hrvatskoj samo tijekom XX. st. pokazuje izrazito nepravilne tokove – od stagniranja u prvoj polovici stoljeća, kroz period opadanja nakon 2. svjetskog rata, do polaganog, ali postupnog napredovanja oko 70-ih godina, i to prvenstveno zahvaljujući novim trendovima u okviru stručnog rada baštinskih institucija (arhiva i muzeja), da bi konačno nakon 1990. svojim opsegom naglo prestigla teorijski nivo tradicionalne heraldičke discipline. Skokovit, nepravilan i diskontinuiran razvoj heraldičke znanosti i umjetnosti značajno je utjecao na fizički izgled hrvatskih državnih grbova tijekom čitavog XX. st., a bitno je odredio i strukturu aktualnog državnog grba. No, unatoč protoku različitih političkih i društvenih sustava koji su obilježili noviju nacionalnu povijest, prepoznatljivi (šahirani) hrvatski štit ostao je glavnim heraldičkim oblikom identifikacije povijesnog hrvatskog prostora. Pritom su promjene državnih tvorevina u koje je on bio uključen u pravilu uzrokovale modifikaciju grbovnog nakita što je znalo dovesti do značajnih razlika u cjelokupnom izgledu grba unutar relativno kratkih vremenskih perioda: za vrijeme Kraljevine SHS/Jugoslavije crveno-srebrni šahirani štit postao je sastavnim dijelom trojnog državnog grba (u drugom polju trostruko podijeljenog štita, smještenog na prsima bijelog dvoglavog Karađorđevićevog orla), da bi po nastanku Banovine Hrvatske 1939. na kratkotrajno osvojio pravo i na

(nastavak na str. 25)

Grb Republike Hrvatske.
The coat of arms of the Republic of Croatia
Dizajn: Miroslav Šutej, Zagreb, 1990.; izrada: Željko Zima, Zagreb, 2000. (HPM-33768)
Design by Miroslav Šutej, Zagreb, 1990. Manufactured by Željko Zima, Zagreb, 2000.

The Croatian State Coat of Arms: 25 Years Later

December 2015 marked the 25th anniversary of the use of the current state arms, adopted at the same time as the so-called "Christmas" Constitution of the Republic of Croatia. From day one its updated version was readily adopted by Croatian citizens with much approval. At the same time it caused surprise, and even some negative reactions, among the small number of domestic heraldists and some foreign ones. The main controversy was the unusual coronet of miniature shields – set as a "crown" above the central symbol, the chequy gules-and-argent "Croatian" shield – in which were placed essential heraldic shapes identifying the geographic and cultural territory settled by Croatians throughout history. The series starts (heraldically from dexter to sinister) with the Illyrian *coat of arms – as the first pre-heraldic symbol found on the oldest known coins bearing the Croatian name (the denarius of* **Andrew**, Herzeg *of Croatia, in 12th/13th century). It is followed by a variant of the arms of the* Republic of Dubrovnik *(Ragusa) of 17th/18th century – important then and now for its geostrategic location, economic and political influence, and cultural richness through history.*

The third symbol is the coat of arms of Dalmatia*, the first and oldest known heraldic symbol used in the dynastic arms of Hungarian-Croatian kings to identify the medieval Croatian-Slavonian-Dalmatian political territory. The fourth is the arms of* Istria *of 19th century – today an extremely important Adriatic (and Mediterranean) province inhabited by Croatians and traditionally linked with its continental hinterland. The last symbol is the arms of* Slavonia *– among the Croatian historical coats of arms the only one granted by a royal armorial patent, by* ***Ladislaus II Jagiellon*** *in 1496. For this reason this particular coat of arms was used in the official seals of the Croatian parliament during the following centuries.*

Not considering previous periods, the analysis of the heraldic practice in Croatia during the 20th century shows highly irregular trends – from stagnation in the first half of the century, though a period of decline after World War II, to slow but steady advancement in the 1970s, primarily thanks to new trends in the professional work of heritage institutions (archives and museums), and finally after 1990 suddenly surpassing the theoretical levels of traditional heraldic discipline. Sharp, irregular, and discontinuous development of the heraldic science and art significantly affected the physical appearance of Croatian state arms during the entire 20th century, and essentially determined the structure of the current coat of arms.

However, in spite of the course of various political and social systems that marked more recent national history, the recognizable (chequy) Croatian shield remained the main heraldic shape to identify historically Croatian territories. In that time the various state formations that included it as a rule modified the armorial extra-escutcheonal ornamentation, which produced considerably different overall designs of the coat of arms within relatively short periods of time.

During the Kingdom of SHS/ Yugoslavia era the gules-and-argent chequy shield was made part of the tripartite state arms (in the second field of per-fess-chief-per-pale tierced shield set on the breasts of the white double eagle of the Karagjorgje dynasty). It briefly gained legitimate standalone use after the formation of the Banate of Croatia in 1939. In the period of the Independent State (1941–1945), a version was used combined with Ustaša party symbols. In opposition – since the Communist Party considered the national question as a secondary one – the next national symbols resulted in the overwhelming "masking" of existing republics' arms with new communist insignia.

However, in 1990 the new Croatian government started to reemphasize the meaning of national symbols, so that among the first decisions of the Croatian Sabor, immediately after its formation on 30 May 1990, was to change the state flag and arms by year-end. Using the traditional Croatian chequy shield, the new coat of arms at the same time removed all decorative and ideological attributes that might diminish its simple message of the more or less glorious, good and bad sides of the nation's history. It distanced itself from associations with the Independent State (by prescribing red rather than white for the initial square) and with typical communist symbolism. On the contrary, for the first time in the Croatian history

(continued on p. 25)

Zastava Republike Hrvatske iz vremena srpanj-prosinac 1990.
The flag of the Republic of Croatia from July – December 1990.
Primjerak dostavljen na uporabu jednoj osnovnoj školi početkom šk. god. 1990/91.
The example was delivered for use in a primary school at the beginning of the 1990/91 school year.
(Zbirka Tijana Trako Poljak)

(nastavak sa str. 20)
osvrće vidljiva je iz svake stranice ove knjige. Knjiga je pisana tako da razvoj znakovlja i odora oružanih formacija s početka stvaranja suvremene hrvatske države učini bliskim i laicima i stručnjacima te ju svesrdno preporučujemo kao neizbježnu referencu svakome koga ova tematika zanima. ■

(continued from p. 20) →
happened though the years.

The ninth chapter, the most substantial, deals with the insignia and uniforms of the Croatian Armed Forces – from the very beginning, from the first uniforms of the Army and the Air Force as well as the Navy, and their changes though years. The chapter also describes two interesting and important events that impacted the design of the insignia and uniforms of the Croatian Armed Forces – the 1993 military pilgrimage to Lourdes and the 1995 military parade at Lake Jarun in Zagreb. The final chapter presents the official decorations of the RoC, an inevitable topic when considering the official visual identity of the modern Croatian state.

Every page of this book demonstrates the commitment of the author to the topic and his impressive knowledge gathered through years from numerous sources to which he refers critically. The book is written so that the development of the uniforms and insignia of the armed formations from the beginning of creation of the modern Croatian state is made clear both to layman and experts; we wholeheartedly recommend it as an invaluable reference for anyone interested to the topic. ■

Suradnici u ovom broju ***Authors in this issue***

Matea Brstilo Rešetar, prof. povijesti i povijesti umjetnosti, ravnateljica Hrvatskog povijesnog muzeja (HPM) Zagreb i viša kustosica Zbirke heraldike i sfragistike HPM-a, tajnica HGZD-a, m.brstilo@hismus.hr

Marin Buovac, dipl. arheolog i prof. njem. jezika i književnosti, kustos, član Kulturnog vijeća Zadarske županije, predsjednik udruge "Alter Ego", marin.buovac@zd.t-com.hr

Tomislav Galović, doc. dr. sc., prof. povijesti i dipl. arhivist, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, voditelj seminara Pomoćne povijesne znanosti, član Predsjedništva HGZD-a, tgalovic@ffzg.hr

Ante Grubišić, prof. geografije-povijesti, viši kustos u Muzeju Slavonije, Osijek, ante.grubisic@mso.hr

Željko Heimer, bojnik dr. sc., FF, predsjednik HGZD-a, zheimer@gmail.com

Mirela Kalcina, prof. tal. i engl. jezika i književnosti, predavačica franc. jezika, prevoditeljica i turistička menadžerica, kalcinamirela@gmail.com

Nikša pl. Kuščić, herold ogranka Split Hrvatskog plemićkog zbora, član HRD-a *P. R. Vitezović* i HGZD-a, nkuscic@hotmail.com

Adi Mirojević, magistar mikrobiologije, proučava grbove i zastave, s posebnim osvrtom na područje Bosne i Hercegovine, adi_miroje06@hotmail.com

Dijana Nazor, konzervator-restaurator u Hrvatskom restauratorskom zavodu, koordinatorica likovnog programa festivala *Cest is d´best*, Zagreb, dijananazor@net.hr

Dubravka Peić Čaldarović, dr. sc., dipl. povjesničarka i sociologinja, muzejska savjetnica i kustosica Dokumentarne zbirke II. HPM-a, potpredsjednica HGZD-a, d.peic@hismus.hr

Tomislav Todorović, inženjer elektrotehnike iz Zrenjanina, član udruge *Flags of the World* (FOTW), tomtodyu@yahoo.com. *

Tijana Trako Poljak, doc. dr. sc., Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta Zagreb, članica Predsjedništva HGZD-a, ttrako@ffzg.hr

Na graničnom prijelazu Goričan prema Mađarskoj.
At the Goričan border crossing with Hungary.
Foto Darko Gorenak, 1991. (HPM-92166)

(nastavak sa str. 23)
legitimnu samostalnu uporabu. U doba NDH rabljena je, pak, varijanta tradicionalnog hrvatskog šahiranog štita kombinirana s ustaškim stranačkim znakovljem. Za razliku od toga – KPJ/KPH je pridavala nacionalnom pitanju pa tako i nacionalnoj heraldičkoj simbolici sekundarno značenje, što je rezultiralo preobilnim „maskiranjem“ postojećih republičkih grbova novim komunističkim znakovljem.

Međutim, nova je hrvatska vlast ponovno počela naglašavati značaj nacionalnih simbola tako da je među prvim odredbama Hrvatskog državnog sabora odmah po njegovu konstituiranju 30. svibnja 1990. zabilježena odredba o promjeni državne zastave i grba. Koncentriran oko tradicionalnog hrvatskog šahiranog štita, novi je grb istovremeno očišćen od svih dekorativnih ili ideoloških atributa koji bi mogli umanjiti njegovu jednostavnu poruku o više ili manje slavnim, dobrim i lošim stranama nacionalne prošlosti. Pritom je naznačena distanca od bilo kakve asocijativne veze s NDH (što je naglašeno propisivanjem obaveznog crvenog polja kao prvog polja u štitu), kao i od tipične komunističke simbolike. U grbovnom su se nakitu, naprotiv, po prvi puta u hrvatskoj povijesti našli najstariji heraldički simboli pojedinih hrvatskih regija, a ne vladajućih dinastija, ili dominantnih političkih režima.

Tijekom Domovinskog rata doživio je državni grb mnogostruke neslužbene varijante i inačice u znakovlju, amblemima i oznakama vojnih jedinica. Danas se, pak, kao opće prepoznatljiv hrvatski „brend“ koristi u najrazličitijim situacijama: u djelima dizajnera i umjetnika, na proizvodima privrednika, marketinških stručnjaka i znanstvenika, na rekvizitima sportaša, političara i njihovih sljedbenika – što najbolje govori o velikoj snazi kolektivnog emocionalnog potencijala s kojim raspolaže. ■

(continued from p. 24)
the oldest heraldic symbols of individual Croatian regions – and not those of ruling dynasties or dominant political regimes – found their place in the armorial decoration.

During the Homeland War the state arms appeared in manifold unofficial variants and versions in the symbols, emblems, and marks of military units. Today, however, the arms are used as a generally recognizable Croatian “brand” in the most diverse situations: in the works of designers and artists; on the products of manufacturers, marketing experts, and scientists; and on the props of athletes, politicians, and their followers – all indicating the great strength of collective emotional potential that it possesses. ■

* Ovdje su ispravljeni netočni podaci o g. Todoroviću objavljeni u tiskanom izdanju.
* Here corrected errorneous data on Mr. Todorović, issued in the printed version.

Tomislav Todorović

ZVJEZDANI RATOVI: AMBLEMI I ZASTAVE ZARAĆENIH STRANA

Još od nastanka serije filmova *Zvjezdani ratovi*, pažljivi su gledatelji mogli primijetiti prepoznatljive znakove raspoznavanja zaraćenih strana kojima pripadaju likovi čiji doživljaji se prikazuju na ekranu. Dosljednost uporabe ovih amblema podsjeća na heraldiku iz stvarnog sveta. Međutim, zastave na kojima su oni prikazani pojavljuju se tek kao dio *Proširenog svemira Zvjezdanih ratova*[1], čiji sadržaj (romani, stripovi, video igre itd.) opisuje događaje koji se odigravaju u vremenu prije, između ili poslije filmova. U *Proširenom svemiru* uvode se i novi amblemi, ponekad praćeni i odgovarajućim zastavama, kako bi označili nove zaraćene strane. Do 25. travnja 2014., svi mediji u sastavu *Proširenog svemira* smatrali su se dijelom kanona *Zvjezdanih ratova* (službeno priznate potpune priče) ukoliko nisu proturječni filmovima, niti međusobno.[1,2] Od tog datuma nadalje, skoro cjeloviti sadržaj *Proširenog svemira* je preimenovan u *Legende Zvjezdanih ratova* i predstavlja alternativnu inačicu kompletne priče, dok će se samo novonastali mediji dodavati kanonu, tako stvarajući novi *Prošireni svemir*.[1,2] Razlika između kanona [K] i *Legendi* [L] je bitna zato što objašnjenja svih amblema koji se ovdje spominju, bili oni dio kanona ili ne, pripadaju *Legendama*, a isto važi i za nacrte svih opisanih zastava; iako je moguće da se u nove kanonske medije uključe i detalji koji su prvobitno nastali u *Legendama*, što važi i za ambleme i zastave, to ne isključuje konačno zastarijevanje postojećih simbola i/ili njihovih objašnjenja u slučaju uvođenja novih, kao što se već dešavalo (v. dalje). Ono što ostaje zajedničko objema linijama pripovijedanja jeste računanje vremena u odnosu na bitku kod Yavina, događaj koji predstavlja rasplet filma *Zvjezdani ratovi: Epizoda IV: Nova nada*, najstarijeg u seriji. Iz tog razloga, svako navođenje događaja bitnih za objašnjenje amblema i zastava sadrži i datum prije (PBY) ili nakon (NBY) bitke kod Yavina, gdje god je to potrebno.

Galaktička Republika

Crno-bijeli kružni amblem[3] na grimiznoj zastavi Galaktičke Republike (sl. 1) koristio se je tijekom nekih 1000 godina njenog postojanja, od njenog osnivanja [K] ili reorganizacije [L]. Međutim, pošto je nastao tisućama godina ranije, on je možda najstariji simbol u galaksiji [L]. Kreirao ga je Red Dai Bendu, drevna redovnička zajednica

1. Zastava Galaktičke Republike. *Flag of the Galactic Republic.* (Wikipedia)

2. Amblem Reda Je'daii. (lijevo) *Emblem of the Je'daii Order. (left)*
3. Amblem Stare Republike (desno). *Emblem of the Old Republic. (right)* (Wookipedia)

4. Zastava Stare Republike. (lijevo) *Flag of the Old Republic. (left)* (Based on Wookipedia)
5. Zastava Imperije Sitha. (desno) *Flag of the Sith Empire. (right)* (Based on Wookipedia)

6. Amblem Imperije Sitha, pojednostavljen. (lijevo) *The Sith Empire, simplified emblm.(left)* Wookipedia
7. Zastava Konfederacije Nezavisnih Sustava. *Flag of the Confederacy of Independent Systems*

STAR WARS: EMBLEMS AND FLAGS OF THE BELLIGERENT PARTIES

Since the emergence of the Star Wars *film series, interested viewers have noticed recognizable symbols of the belligerent parties to which the on-screen characters belong. Consistent use of the emblems recalls real-world heraldry. However, the flags on which the emblems appear come only as part of the* Star Wars Expanded Universe[1] *– novels, comics, video games, and other media describing events that happen prior, between, and after the films. In the* Expanded Universe, *new emblems symbolizing the parties are introduced, occasionally followed by accompanying flags. Until 25 April 2014, all media constituting part of the* Expanded Universe *were considered part of the* Star Wars *canon (the officially recognized complete story) unless they contradicted the films or each other.*[1,2] *Since that date, almost entire contents of the* Expanded Universe *has been renamed* Star Wars Legends, *and now represents an alternative version of the complete story, while only the new media is to be added to the canon, thus creating a new* Expanded Universe.[1,2] *The difference between the canon [K] and the* Legends *[L] matters because explanations of all emblems, whether or not they appear in the canon, are actually part of the* Legends, *as are drawings of all the flags described. Although it may be that new canon media will include details appearing originally in the* Legends, *including emblems and flags, it does not preclude their obsolescence if new symbols/explanations are introduced, as has already happened (see below). The remaining common element for both lines of narration is the counting of time in relation to the Battle of Yavin, the finale of* Star Wars: Episode IV: New Hope, *the oldest film in the series. Therefore, where needed, every time reference for events related to the emblems and flags includes dates before (BBY) or after (ABY) the Battle of Yavin.*

Galactic Republic

The black and white circular emblem[3] *on the crimson flags of the Galactic Republic (Fig. 1) was used for perhaps a thousand years of its existence, since its establishment [K] or reorganization [L]. However, since it originated thousands of years before that, it may be the oldest symbol in the galaxy [L]. It was created by the Dai Bendu Order, an ancient monastic community dedicated to the study of the Force, symbolizing the*

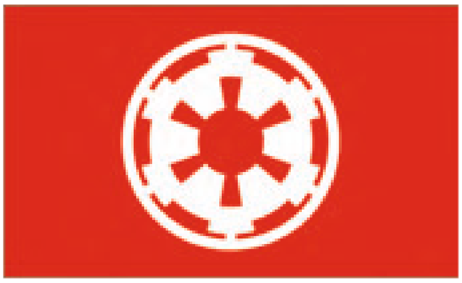
posvećena proučavanju Sile, i simbolizira Silu koja ujedinjuje galaksiju.[4,5] Točan datum osnivanja Reda je izgubljen u vremenu, ali zna se da im je sjedište već bilo na planeti Ando Prime davno prije 37 453 PBY, kada su otkrili gigantsku piramidu na kojoj je bio sličan amblem.[4] Tisuću godina kasnije, za artefakt, koji su nazvali Tho Yor,[6] ispostavilo se da je svemirski brod koji može s njima komunicirati Silom. On ih je odveo, zajedno s drugim putnicima s osjećajem za Silu, koje je usput pokupio, na planetu Tython, gdje je stiglo još sedam takvih brodova i svi su se sastali sa devetim i najvećim brodom, koji je čekao na njih, prije nego su prešli na različite lokacije na planeti. Pošto su se tamo nastanili, njihovi putnici su se ujedinili u Red Je'daiija,[7] sa sjedištima u devet hramova koji su sagrađeni ispod lebdećih brodova Tho Yor i simbolom preslikanim sa brodova kao svojim amblemom. Poslije više od 10 000 godina, Je'daii su napustili Tython i reorganizirali se kao Red Jadija, koji će pronijeti drevni Bendu simbol širom galaksije.[7]

Navedena povijest, najranija u liniji pripovijedanja *Legendi Zvjezdanih ratova*, predstavljena je u seriji stripova *Star Wars: Dawn of the Jedi*. Za njom ostaju neka neodgovorena pitanja, od porijekla brodova Tho Yor i amblema koji su oni nosili (implicitno, stvorila ih je neka drevna i davno zaboravljena civilizacija s osjećajem za Silu, slično mnogim drugim moćnim artefaktima opisivanim kroz *Legende*), do detalja samog stvaranja Bendu simbola – da li su njegov konačni oblik kreirali Jediji, ili redovnici Dai Bendu, bilo prije selidbe na Tython, bilo članovi koji se nisu preselili.[4] Ipak, jasno je da središnja figura simbola, s osam prečki koje izbijaju iz središnjeg diska, predstavlja simbolizam brojeva osam i devet, koji odražavaju broj brodova Tho Yor. U amblemu Reda Je'daiija (sl. 2), središnja figura je smještena usred slične figure, sa znatno većim diskom i sasvim kratkim prečkama, sve unutar diska.[7] Oblik koji je na kraju koristila Galaktička Republika okružuje središnju figuru s osam lukova, sve unutar diska, zadržavajući istu numeričku simboliku.[3,5]

Amblem Galaktičke Republike prvi se put pojavio u filmu *Zvjezdani ratovi: Epizoda II: Napad klonova*,[3] a zastava je bila prikazana na slici u broju 75 časopisa *Star Wars Insider*.[8]

Stara Republika

U *Proširenom svemiru Zvjezdanih ratova*, Stara Republika je prvobitno bila zamišljena kao sinonim za Galaktičku Republiku,[9] koji se koristio naročito nakon što je Nova Republika uvedena u pričama koje se odigravaju poslije filma

8. Zastava Galaktičke Imperije. *Flag of the Galactic Empire.* (Based on Wookipedia)

9. Zastava Saveza za obnovu Republike. (lijevo) *Flag of the Alliance to Restore the Republic. (left)* (Based on Wikipedia)
10. Amblem Nove Republike, inačica (desno). *Emblem of the New Republic, variant. (right)* (Based on Wookipedia)

11. Amblem Nove Republike, inačica. *Emblem of the New Republic, variant.* (Based on Wookipedia)

12. Zastava Nove Republike. *Flag of the New Republic.* (Based on Wookipedia)

Zvjezdani ratovi: Epizoda VI: Povratak Jedija. Međutim, u aktualnom kanonu *Zvjezdanih ratova*, Galaktička Republika je entitet osnovan nekih tisuću godina prije *Zvjezdanih ratova: Epizode IV*.[10] Čini se da je ipak postojao i entitet nazvan Stara Republika, koji je prethodio Galaktičkoj Republici.[11]

Amblem i zastava Stare su Republike uvedeni u *online* igri *Star Wars: The Old Republic* (*SWTOR*) koja je objavljena 2011. i trenutno predstavlja jedini izvor koji pripada *Legendama*, a još uvijek proizvodi nove informacije.[12] Priča u kojoj igrači učestvuju odvija se nekih 3 600 godina prije događaja iz filmova *Zvjezdani ratovi*, za vrijeme sukoba između Stare Republike, koju podržava Red Jedija, i Imperije Sitha, pri čemu su obje strane na raspolaganju igraču za

Force uniting the galaxy.[4,5] The exact date of the establishment of the Order was lost to time, but it was known that they originated on the Ando Prime planet much earlier than 37,453 BBY, when the Order found a giant pyramid with a similar emblem.[4] Thousands of years afterwards, it was revealed that the artifact, which they named Tho Yor,[6] was actually a spaceship that may communicate through the Force. It took them, together with other Force-sensitive travelers it picked up on the way, to the planet of Tython, where seven other such ships also arrived, meeting with the ninth and largest ship, waiting for them, before they went to various locations on the planet. After they settled, the travelers united in the Je'daii Order,[7] situated in nine temples built under the flying Tho Yor ships, depicting as their symbols those copied from the ships. After more than 10,000 years, the Je'daii left Tython and reorganized as the Jedi Order, bringing the ancient Bendu symbol throughout the galaxy.[7]

This history, the oldest in the recounting of Star Wars Legends, *was presented in the comic series* Star Wars: Dawn of the Jedi. *It leaves some unanswered questions, from the origin of the Tho Yor ships and the emblem they carried (implicitly, created by some ancient and long forgotten Force-sensitive civilization, just as number of other powerful artifacts described throughout the* Legends*), to the details of creation of the Bendu symbol itself – was its final shape created by Jedi or Dai Bendu monks?, was it before the relocation to Tython?, or by the members that did not go there?[4] Nevertheless, it is clear that the central figure of the symbol, with eight bars issuing from the central disk, represents the symbolism of numbers of eight and nine, representing the number of the Tho Yor ships. In the Je'daii Order emblem (Fig. 2) the central figure is set within a similar figure with a larger disk and short bars, all within a disk.[7] The shape eventually used by the Galactic Republic encircles the central figure with eight arches, all within a disk, retaining the same numerical symbolism.[3,5]*

The Galactic Republic emblem first appeared in Star Wars: Episode II: The Attack of Clones,[3] *and the flag was shown in the issue 75 of the Star Wars* Insider *magazine.[8]*

Old Republic

In the Star Wars Expanded Universe, *the Old Republic was originally envisioned as a synonym for the Galactic Republic,[9] especially used after the New Republic was introduced in the story,*

pridruživanje prilikom prvog uključivanja u igru. Amblem Stare Republike (sl. 3) prikazuje stiliziranu pticu i zvijezdu, smještene unutar prstena. Ovo bi mogao biti lik Zvjezdane ptice,[13,14] mitskog stvorenja koje je parnjak feniksa u svemiru *Zvjezdanih ratova*, ali umjesto da se spali na pogrebnoj lomači, podmlađuje se uranjajući u *novu*. Zastava (sl. 4) je okomita, tipično za *SWTOR*, s amblemom smještenim između dva ornamenta sastavljena od iskošenih traka, sve u plavoj boji na belom polju i malo izmješteno iz središta, bliže vrhu.[15] Prikaz amblema na zastavi razlikuje se od njegove slobodnostojeće verzije (zrcalni raspored figura, različit oblik ptice).

Zastave u igri *SWTOR* nisu nužno načinjene od tkanine, već mogu biti čvrsti objekti (veksiloidi) ili čak hologrami, pri čemu bi ovo mogla biti inovacija uvedena u *SWTOR*. Stara Republika ima i hologramsku verziju zastave, s različitim prikazom ptice (kao u slobodnostojećem amblemu) i drukčijim ornamentima iznad i ispod amblema.[16] Hologram se pojavljuje u plavoj boji, koja je vjerojatno izabrana da simbolizira Staru Republiku kao dominantna boja svjetlosnih sablji Jedija.

Iako se veoma malo zna o kanonskoj Staroj Republici, njoj se pripisuje amblem koji je uveden u igri *SWTOR*. On se pojavljuje, prikazan u tamnocrvenoj boji, u epizodi *A Test of Strength* animirane serije *Star Wars: The Clone Wars*.[17,18] Mit o Zvjezdanoj ptici je također dio kanona i konačno je utvrđen kao takav,[13,14] iako se čini da ideja ipak prethodi redefiniciji kanona, jer se amblem Saveza pobunjenika također naziva Zvjezdana ptica (v. dalje).

Imperija Sitha

Ovo ime se odnosi na niz entiteta kojima su redom vladali sljedbenici tamne strane Sile. Ona koja se pojavljuje u igri *SWTOR*[19] nasljednica je prvobitne Imperije Sitha, oblikovana nakon što se njezina prethodnica urušila po porazu od strane Republike u Velikom hiper-svemirskom ratu 5000 PBY, da bi se i sama urušila nakon gotovo 3000 godina postojanja, opet po porazu od strane Republike. Na početku igre *SWTOR*, Imperija je prikazana na vrhuncu moći, pošto je porazila Republiku nekoliko godina ranije i, usprkos nominalnom miru, i dalje kuje zavjere protiv nje, što će dovesti do novog rata.

Nekoliko zastava Imperije Sitha se pojavljuje u igri, sve u tipičnom okomitom obliku. Najčešće prikazivana zastava[20,21] je tamnocrvena, sa tamnosivim prugama duž bočnih rubova i imperijalnim amblemom koji je ponekad smješten u središtu, ali obično je pomaknut bliže vrhu (sl. 5). Amblem je bijela šesterokutna figura koja liči na tlocrt tvrđave, na kojoj se nalazi znak crvene boje koji je izveden iz drevnog Bendu simbola[5] – šest strijela koje izbijaju iz središnjeg šesterokuta, sve okruženo sa šest kutnika raspoređenih u drugi šesterokut (sl. 6). Promjena od prvobitne osmokrake simetrije u šesterokraku je vjerojatno zamišljena zato da označi Imperiju Sitha kao prethodnicu kasnije Galaktičke Imperije (v. dalje), a strijele bi mogle da simboliziraju uporabu Sile u cilju proširenja njihove dominacije. Ovaj nacrt se ne pojavljuje samo na tekstilu, već i kao čvrsti objekti (veksiloidi), kao i murali i/ili projekcije na zidovima (raspoloživi snimci ekrana ne dozvoljavaju da se lako odredi što od to dvoje je slučaj).

Alternativni nacrt zastave,[22] koji se, kako se čini, najviše koristi za veksiloide, je crvene boje (svjetlija nijansa), sa imperijalnim amblemom bijele i crvene boje smještenim u središtu i okruženim složenim ornamentima bijele boje. Napokon, postoji i hologramska verzija zastave,[23] koja prikazuje pojednostavljeni imperijalni amblem (samo modificirani Bendu simbol), okružen drukčijim ornamentima. Hologram se pojavljuje u crvenoj boji, koja je vjerojatno izabrana da simbolizira Imperiju Sitha kao dominantna boja njihovih svjetlosnih sablji.

Konfederacija Nezavisnih Sustava

Amblem Konfederacije Nezavisnih Sustava (ili jednostavno, Separatista) se prvi put pojavio u *Zvjezdanim ratovima: Epizoda II*,[24] a zastava (sl. 7) je prikazana u broju 75 časopisa *Star Wars Insider*.[8] Amblem Separatista upadljivo podsjeća na konstrukciju bočnih panela TIE lovaca, vojnih svemirskih letjelica koje će kasnije koristiti Galaktička Imperija.[25] Iako je ova sličnost već priznata, nikakvo objašnjenje, bilo da je namjera ili slučajnost, do sada nije dano, ni u medijima *Zvjezdanih ratova* ni u stvarnom životu. Ovom amblemu je, baš kao i kod Galaktičke Imperije (v. dalje), s amblemom Imperije Sitha iz igre *SWTOR* (v. napred) zajednička šesterostruka rotacijska simetrija. Ova sličnost je svakako namjerna, bez obzira na vremenski redoslijed kreiranja ovih amblema u stvarnom životu, i zamišljena je da označi zajedničko poreklo entiteta koji su ih koristili. Plava boja zastave je vjerojatno izabrana zato da je učini nekom vrstom vizualne suprotnosti zastave Galaktičke Republike.

Galaktička Imperija

Dobro se poznati amblem Galaktičke Imperije pojavio prvi put u filmu *Zvjezdani ratovi: Epizoda IV: Nova nada*.[26] Uglavnom se koristio da označi

occurring after Star Wars: Episode VI: Return of the Jedi. *However, in the actual* Star Wars *canon, the Galactic Republic is an entity established about a thousand of years before* Star Wars; Episode IV.[10] *It seems, however, that there was also an entity named the Old Republic preceding the Galactic Republic.*[11]

The emblem and the flag of the Old Republic were introduced on the online game Star Wars: The Old Republic *(*SWTOR*), issued in 2011 and at this point the only source that belongs to the Legends that still produces new information.*[12] *The story in which the players act takes place some 3,600 years before the events in the* Star Wars *films, during the feud between the Old Republic, supported by the Jedi Order, and the Sith Empire – the player can join either side when first starting the game. The emblem of the Old Republic (Fig. 3) depicts a stylized bird and a star, within a ring. It may be a figure of Starbird,*[13,14] *a mythical creature in the* Star Wars *universe, an analog to a phoenix, but instead of rebirth from a funeral pyre, it is reborn immersing itself in a* nova. *The flag (fig. 4) is vertical, typical for* SWTOR, *with the emblem set between two ornaments of bend ribbons, all blue on a white field slightly offset from the center to the top.*[15] *The emblem in the flag is somewhat different from its freestanding version (mirrored location of charges, different design of the bird).*

The flags in the SWTOR *game are not necessary made of cloth, but may be rigid objects (vexilloids) and even holograms, an innovation brought with the* SWTOR. *The Old Republic has a holographic version of the flag, with differently designed bird (as in the free standing emblem) and different ornaments above and below it.*[16] *The hologram appears in blue, probably to symbolize the Old Republic as the dominant color of the Jedi light sabers.*

Although little is known of Old Republic in the canon, ascribed to it is an emblem introduced in the SWTOR *game. It appears, shown in dark red, in the episode* A Test of Strength *of the* Star Wars: The Clone Wars *animated series.*[17,18] *The myth of the Starbird is also part of the canon and eventually established as such,*[13,14] *although it seems that the idea is older than the redefined canon, as the Rebel Alliance emblem is also called the Starbird (see further).*

Sith Empire

The name refers to a series of entities ruled by the followers of the dark side of the Force. The one that appears in the SWTOR *game*[19] *is successor of the original Sith Empire, formed after its*

pripadnost vojnog osoblja Imperije, prikazan, na primjer, u crnoj boji na bijelim oklopima jurišnika[27,28] ili u bijeloj boji na crnim odorama posada svemirskih brodova,[29,30] a oba primjera često se viđaju na okupljanjima fanova *Zvjezdanih ratova*. Njegova šesterokraka simetrija je kasnije kopirana u nacrtima amblema Imperije Sitha i Separatista (v. napred), da označi da su sve njih stvorili sljedbenici gospodara Sitha.

Zastava Imperije prikazuje bijeli amblem na grimiznocrvenom polju (sl. 8). Jasno je da je boja polja naslijeđena od zastave Galaktičke Republike (v. napred), kako bi označila transformaciju jednog entiteta u drugi. Primjeri ovih zastava obuhvaćaju okomiti barjak sa završetkom u obliku lastavičjeg repa u video igri *Star Wars: Commander* [C], na ekranu za izbor strane na kojoj će igrač učestvovati u igri,[31] plamence koje su nosili učesnici mitinga podrške Imperiji, kao što je prikazano na slici objavljenoj u broju 84 časopisa *Star Wars Insider*,[32] i redove zastava prikazanih u videu *The Empire Wants You!*, koji se prikazuje kao dio simulatorske vožnje *Star Tours: The Adventures Continue*, atrakcije u Diesneylandu u Tokiju.[33,34,35]

Savez za obnovu Republike

Drugi dobro poznati amblem je onaj koji pripada Savezu za obnovu Republike (neformalno zvanom Savez pobunjenika, ili jednostavno, Pobunjenici), poznat kao Zvjezdana ptica Saveza, koji se također prvi put pojavio u filmu *Zvjezdani ratovi: Epizoda IV*.[36,37] Njegovo usvajanje je opisano u grafičkom romanu *Star Wars: The Force Unleashed* [L], kako se odvijalo zajedno sa osnivanjem Saveza.[38] On je usvojen u spomen na Galen Mareka, koji je žrtvovao svoj život da bi pomogao osnivačima Saveza, koje je Imperija upravo bila zarobila, da uteknu iz zarobljeništva i započnu pobunu. Da se to obilježi, princeza Leia Organa (čiji poočim, senator Bail Organa, je bio jedan od ljudi koje je Marek spasio) je predložila znak porodice Marek za simbol pobune, što je jednoglasno prihvaćeno.

Scena usvajanja amblema prikazuje ga naslikanog crvenom bojom.[39] Mnoga njegova pojavljivanja slijede taj primjer,[37] uključujući zastave kao što je okomiti barjak sa završetkom u obliku lastavičjeg repa prikazan u video igri [C], na ekranu za izbor strane na kojoj će igrač učestvovati u igri,[31] koji prikazuje crvenu Zvjezdanu pticu na bijelom polju. Takve zastave koriste i fanovi *Zvjezdanih ratova*, obično u kvadratnom obliku (sl. 9), uz uporabu amblema na pilotskim kacigama i slično, kao što je preuzeto iz filmova.[40,41,42]

predecessor collapsed after its defeat by the Republic in the Great Hyperspace War in 5000 BBY, and in turn that collapsed after almost 3,000 years, again defeated by the Republic. At the beginning of the SWTOR *game, the Empire is depicted at the peak of its power, a few years after defeating the Republic, and in spite of the apparent peace, it still plots against it, leading to a new war.*

Several flags of the Sith Empire appeared in the game, all in the typical vertical format. The flag shown most frequently[20,21] is dark red, with dark gray stripes along the flanks and with the imperial emblem, occasionally in the center, but more often offset to the top (Fig. 5). The emblem is a white hexagonal figure similar to a fortress ground plan, with a red emblem derived from the ancient Bendu symbol[5] – six arrowheads issuant from the central hexagon, surrounded with six chevrons making the outer hexagon (Fig. 6). The change from the original octad symmetry to the hexad was probably made to designate use of the Force in expansion of its dominance. The design appears not only on cloth, but also as a rigid object (vexilloid) and murals and/or wall projections (the screen grabs available are not clear enough to determine which of the last two is the case).

An alternative flag design,[22] apparently mostly used for vexilloids, is red (a lighter shade) with the white and red imperial emblem in the center surrounded with white ornaments. Finally, there is also a holographic version,[23] depicting a simplified imperial emblem (only the modified Bendu symbol), surrounded with different ornaments. The hologram is red, symbolizing the Sith Empire, as the dominant color of their light sabers.

Confederacy of Independent Systems

The emblem of the Confederacy of Independent Systems (or simply the Separatists) first appeared in the Star Wars: Episode II,[24] *and its flag (Fig. 7) is shown in the issue 75 of the* Star Wars Insider *magazine.[8] The Separatist emblem notably recalls the flank construction of the TIE fighters, the military space ships eventually used by the Galactic Empire.[25] Although the similarity was acknowledged, no explanation was provided, whether by intention or coincidence, neither in the* Star Wars *media nor in real life. The emblem shares the common hexad symmetry with the Sith Empire emblem from the* SWTOR *(see above) – as does the emblem of the Galactic Empire (see further). The similarity is certainly intentional, no matter the timeline of these emblems in real life, and likely denotes the common origin of all those entities that used it. The flag's blue color is probably chosen to make it somehow opposite to the flag of the Galactic Republic.*

Galactic Empire

The well-known emblem of the Galactic Empire first appeared in Star Wars: Episode IV: New Hope.[26] *It was mostly used there to indicate affiliation of the Empire military personnel, shown, e.g. black on white Stormtroopers' armor[27,28] or white on black uniforms of the spaceship crews,[29,30] but versions are often seen in* Star Wars *fan gatherings. Its hexad symmetry was copied afterwards in the emblems of the Sith Empire and the Separatists (see above), indicating that all were made by the Sith Lord's followers.*

The Empire flag depicts the white emblem on a crimson red field (Fig. 8). It is clear that the field color was inherited from the Galactic Republic flag (see above), to denote transformation from one entity to the other. Examples of these flags include a vertical banner ending in a swallowtail in the Star Wars: Commander *[C] video game, on the screen where player affiliation is chosen,[31] the pennants carried by the Empire support gathering, as shown on a photo from the issue 84 of the* Star Wars Insider *magazine,[32] and rows of flags shown in* The Empire Wants You! *video, performed as part of the simulator ride* Star Tours: The Adventure Continue*, an attraction at Tokyo Disneyland.[33,34,35]*

Alliance to Restore the Republic

The other well-known emblem is that of the Alliance to Restore the Republic (informally called the Rebel Alliance or simply the Rebels), known as the Alliance Starbird, which also first appeared in Episode IV.[36,37] *The adoption of the emblem is described in the* Star Wars: The Force Unleashed *[L] graphic novel, occurring simultaneously with the establishment of the Alliance.[38] It was adopted in memory to Galen Marek, who sacrificed his life to assist the Alliance founders that were just captured by the Empire, helping them to escape the captivity and start the rebellion. To mark it, Princes Leia Organa (her stepfather, Senator Bail Organa was among those who were saved by Marek) proposed the Marek family emblem as the rebellion symbol, which was unanimously accepted.*

The scene of the emblem adoption shows it painted red.[39] Many of its appearances follow the example,[37] including flags such as the swallow-tailed vertical banner shown in the [C] video game's side selection screen,[31] showing the red Starbird on a white field.

Nova Republika

Najneobičniji od svih amblema u *Proširenom svemiru* bio je onaj pripisan Novoj Republici, zbog izraženog nepostojanja jednolikog prikaza, iako su istodobno sve njegove verzije pokušavale da slijede opis objavljen 1992. u *Heir to the Empire Sourcebook*,[43] dopunskoj knjizi za stolnu igru pod nazivom *Star Wars: The Roleplaying Game*. Taj opis prati crno-bijela slika kružnog amblema koji, prema tekstu, sadrži zvijezde postavljene u krug oko plave Zvjezdane ptice Saveza,[37] sve unutar uskog zlatnog okvira.[44] Ovom opisu nedostaje nekoliko važnih detalja – broj, oblik i boja zvijezda te boja polja – što je dovelo do varijacija u prikazivanju, baziranih manje ili više slobodno na tekstu i slici.

Budući da ilustracija prikazuje crno polje i petnaest bijelih zvijezda,[44] slike koje koriste te boje i taj broj se često pojavljuju na Webu,[45] iako se čini da one nikada nisu korištene u licenciranim medijima *Zvjezdanih ratova*, vjerojatno zbog vrlo neuobičajene kombinacije boja (plava ptica na crnom polju). Prikaz s nacrtom najbližim ovom uzoru (sl. 10) dosljedno se koristio u seriji stripova *Heir to the Empire* iz 1995./96.,[46] koja je nastala prema istoimenom romanu iz 1991.[47] Međutim, dok je "originalna" crna boja polja prekopirana, sve ostale boje su tamo bile zamijenjene prikazom jedne jedine metalizirane boje, koja je najvjerojatnije bakrena.[48,49]

Oblik zvijezda u spomenutim primjerima otkriva da je originalni nacrt morao biti onaj koji se rabio za licencirane značke i privjeske za ključeve koje je kompanija *Hollywood Pins Company* proizvodila tokom 1990-tih (sl. 11). Tamo, polje je plavo, Zvjezdana ptica Saveza je crvena, a zvijezde su bijele/srebrne;[50,51,52] međutim, na značkama je prikazano šesnaest zvijezda,[50,51] dok je na privescima za ključeve prikazano petnaest, ali su postavljene kao da je trebalo da ih bude šesnaest, sa rupom za vješanje na mjestu najviše zvijezde.[52] Ovo sugerira da je "originalna" ilustracija[44] nastala po uzoru na priveske, ali je pogrešno zaključeno da je originalan broj zvijezda, koji je tamo umanjen iz praktičnih razloga, bio petnaest. Šesnaest zvijezda se također pojavljuje na tekstilnim aplikacijama na kojima se taj nacrt ponavlja,[53,54] iako njihov oblik nije bilo moguće precizno reproducirati vezenjem. Također treba obratiti pažnju na to da je na službenom simbolu za izdavačku eru Nove Republike u *Proširenom svemiru/Legendama* također prikazano šesnaest zvijezda oko Zvjezdane ptice,[55,56] tako da je to morao biti originalni broj.

Varijanta opisanog nacrta, koja prikazuje dvanaest crvenih zvijezda (neprepoznatljivih detalja oblika zbog veličine slike), pojavljuje se u ilustraciji[57] koja je bila objavljena 2003. u *Galactic Campaign Guide*,[58] dopunskoj knjizi za *Star Wars Roleplaying Game*, a zatim ponovo 2007. u *Star Wars Roleplaying Game Saga Edition Core Rulebook*,[59] dopunskoj knjizi za *Star Wars Saga Edition* (ove dvije igre su predstavljale originalnu i finalnu verziju, jedne kasnije stolne igre).

U seriju stripova *Jedi Academy: Leviathan* iz 1998./99.,[60] amblem je prikazan sa šesnaest zvijezda oko Zvjezdane ptice, sve figure u crnoj boji na žutom polju,[61] a oblici zvijezda su opet neprepoznatljivi. Oblici zvijezda su neprepoznatljivi i na oznaci pripadnosti svemirskih brodova Nove Republike[62] prikazanoj u 5. nastavku (1998.) serije stripova *Crimson Empire*,[63] gdje je crvena Zvjezdana ptica okružena sa petnaest zvijezda na crvenom prstenu, ni polje ni zvijezde nisu obojeni (pretpostavlja se da su bijeli), a zvijezde su postavljene tako kao da je jedna od originalno zamišljenih šesnaest bila ispuštena u posljednjem trenutku. Slična verzija amblema se pojavila u jednom članku objavljenom u broju 3 (2001) časopisa *Star Wars Gamer*,[64] s prikazom šesnaest zvijezda oko Zvjezdane ptice, sve u crvenoj boji na bijelom polju unutar crvenog okvira, dok su zvijezde imale dvanaest kratkih krakova.[65] Čini se da svi ovi primjeri govore u prilog ideji da je prvobitno bilo zamišljeno da broj zvijezda bude šesnaest.

Za razliku od niza amblema Nove Republike, zastavu na kojoj je on prikazan imamo samo u jednoj verziji, prikazanu u sceni oslobođenja Coruscanta, galaktičke prijestolne planete, oko dvije godine poslije radnje filma *Zvjezdani ratovi: Epizoda VI* (6 NBY). Ta je slika[66] objavljena 2005. u referentnom priručniku *The New Essential Chronology*[67] i djelomično je izrađena po uzoru na čuvenu fotografiju podizanja zastave SAD na otoku Ivo Jima 1945. godine. Zastava (sl. 12) je bijele boje, sa velikim amblemom postavljenim blizu koplja. U skladu sa ilustriranim opisom amblema,[44] Zvjezdana je ptica plava, a okvir je zlatan. Zvijezde su također plave i imaju osam krakova, a polje amblema je sive boje, možda metalizirano i/ili poluprovidno. U krugu ima ukupno četrnaest zvijezda, što se može zaključiti na osnovu vidljivog dijela amblema. Cijela je scena prikazana sa širokom narančastom konturom oko figura, što daje utisak okvira uz rubove polja zastave, ali budući da ona nije prisutna na gornjem rubu zastave uz koplje,

Such flags are also used by the Star Wars *fans, usually rectangular (Fig. 9), but the emblem also appears on pilot helmets, etc., as copied from the films.*[40,41,42]

New Republic

The most unusual of all emblems in the Expanded Universe is the one attributed to the New Republic, because of notable inexistence of uniform design, although all of its depictions attempted to follow the description in the 1992 Heir to the Empire Sourcebook,[43] *a companion book to the* Star Wars: The Roleplaying Game *board game. The description was accompanied with a black and white drawing of a circular emblem that, according to the text, contains stars set in a circle around a blue Alliance Starbird,*[37] *within a thin gold outline.*[44] *The description omits several important details – number, shape, and color of the stars and the field color – producing numerous variations of its depiction, based more or less freely on the text and the drawing.*

Since the illustration shows the black field and fifteen white stars,[44] *depiction in these colors and the number of stars appears frequently on the Web,*[45] *although it was never used in licensed* Star Wars *media, probably because of the unusual color combination (a blue Starbird on the black field). A depiction closest to that pattern (Fig. 10) was consistently used in the 1995/96* Heir to the Empire *comic series,*[46] *following the 1991 novel of the same name.*[47] *However, while the "original" black field was copied, all other colors are replaced with a single metallic color, probably copper.*[48,49]

The shape of the stars in these examples reveals that the original design must have been the one used for the licensed pins and key pendants that Hollywood Pins Company *produced in the 1990s (Fig. 11). There the field is blue, the Starbird is red, and the stars are white/silver;*[50,51,52] *however, there are sixteen stars on the pins,*[50,51] *but only fifteen on the keychains, although these were arranged as if sixteen were intended, with the hole for hanging it at the place of the topmost star.*[52] *This suggests that the "original" illustration*[44] *was made after the pendants, but it was mistakenly concluded that the original number of stars, there decreased for practical reason, was fifteen. Sixteen stars also appear in textile applications repeating the same pattern,*[53,54] *although the exact shape was not possible to reproduce in sewing. It should also be noted that the official symbol for the New Republic era in the* Expanded Universe/Legends *also includes sixteen*

njenom jedinom dijelu koji dodiruje koplje, jasno je da je to samo utisak, a ne stvarni okvir.

Budući da je plava Zvjezdana ptica bila opisana kao da ju je originalno koristila Stara Republika,[44] moguće je da je amblem Stare Republike iz igre SWTOR[12,15] bio izrađen tako da se djelomično temelji na istom opisu, iako dvije figure, mada obje predstavljaju mitsku Zvjezdanu pticu[13,14] tek nejasno podsjećaju jedna na drugu.

Posle redefiniranja kanona *Zvjezdanih ratova* 2014. godine,[2] sve opisane varijacije nacrta su postale zastarjele. Umjesto njih se pojavio novi amblem (sl. 13), koji se prvo pojavljuje kao ilustracija u romanu *Aftermath*.[68,69] Na njemu je prikazana plava figura Zvjezdane ptice, modificiranog oblika u odnosu na onaj koji je koristio Savez pobunjenika, unutar žutog diska iz kojeg, iz gornje polovine, izbija trinaest zraka. Ovo bi mogao biti još jedan prikaz mitske Zvjezdane ptice, prikazane kako se podmlađuje unutar *nove*,[13,14] što bi predstavljalo prikladan simbol za uskrslu Republiku, dok bi plava boja središnje figure mogla, u stvari, da predstavlja pozajmicu iz Legendi.[44] Čini se da se ovaj simbol do sada još nije pojavio na zastavama.

Novi kanon: Prvi red i Pokret otpora

Prva zastava usvojena posle redefiniranja kanona je zastava Prvog reda (sl. 14), koja je prezentirana u filmu *Zvjezdani ratovi: Epizoda VII: Sila se budi*. U sceni koja se uspoređuje sa mitinzima iz Trećeg Reicha,[70] prikazane su brojne zastave u okomitom obliku. One imaju polje bordo boje, sa velikim amblemom postavljenim pri dnu. Šesterokutni crni okvir daje mu oblik koji podsjeća na ambleme Imperije Sitha iz igre *SWTOR* i Konfederacije Nezavisnih Sustava, a u manjoj mjeri, i amblema Galaktičke Imperije, jasno ukazujući da, baš kao i tim entitetima, i Prvim redom upravljaju korisnici tamne strane Sile. Međutim, pseudo-zvijezda u centru, prikazana u bordo boji na crnom disku, ima šesnaest krakova, što odstupa od šesterokrake rotacijske simetrije koje se strogo pridržavaju nacrti tih amblema, podsjećajući umjesto toga na amblem Galaktičke Republike. Iako Galaktička Republika svakako ne predstavlja uzor Prvom redu, njen amblem jednostavno simbolizira Silu koja ujedinjuje galaksiju,[3,5] što se može smatrati neutralnom simbolikom, koja i nije protivna namjerama Prvog reda.

Ovdje bi se moglo primijetiti da, prema *Legendama*, iako je taj simbol kroz galaksiju pronio Red Jedija, koji je bio posvećen upotrebi svijetle strane Sile, njega su prethodno koristili i Red

stars around the Starbird,[55,56] thus that must have been the original number.

A variant of the design, with twelve red stars (of unrecognizable shape details due to the image size), appeared in an illustration[57] issued in the 2003 Galactic Campaign Guide,[58] *a companion book to the* Star Wars Roleplaying Game, *and again in the 2007* Star Wars Roleplaying Game Saga Edition Core Rulebook,[59] *a companion book to the* Star Wars Saga Edition *(the two games represented the original and final version of a later board game).*

In the 1998/99 Jedi Academy: Leviathan *comic book series,[60] the emblem with sixteen stars around the Starbird was shown, all in black on a yellow field,[61] while the star shapes are again unrecognizable. The star shapes are also unrecognizable in the affiliation emblem of the New Republic space ships[62] shown in the 1998 issue 5 of the* Crimson Empire *comic book series,[63] where the red Starbird is surrounded with fifteen stars on a red ring, while neither the field nor the stars are colored (supposedly white), and the stars are arranged so that one of the original sixteen was omitted at the last moment. A similar version of the emblem appears in an article in No. 3 (2001)* Star Wars Gamer *magazine,[64] with sixteen stars around the Starbird, all in red on a white field within red frame, the stars having twelve short rays.[65] These examples further support the idea that the original*

13. Amblem Nove Republike, novki kanon. *Emblem of the New Republic, new canon.* (Wookipedia)

14. Zastava Prvog Reda. *Flag of the First Order.*

intent was to have sixteen stars in the emblem.

Unlike the abundance of versions of the New Republic emblem, only one flag depicts it, shown in the liberation scene of Coruscant, the galactic capital planet, about two years after Star Wars: Episode VI *(6 ABY). The illustration[66] was issued in the 2005* The New Essential Chronology *reference manual[67] and was partially inspired by the famous photograph of the 1945 US flag-raising on Iwo Jima. The flag (Fig. 12) is white with a large emblem set near the hoist. In accordance with illustrated emblem description,[44] the Starbird is blue and the frame is gold. The stars are also blue and have eight rays each, while the emblem field is gray, possibly metallic or semitransparent. There are fourteen stars in the circle, as may be concluded from the visible part of the emblem. The entire scene shows a wide orange contour around the figures, providing the impression that there is a border around the flag edges, but as it does not appear in the top edge next to the hoist, the only part touching the staff, it is clear that this is only an impression and not a real border.*

Since the blue Starbird was described as originally used by the Old Republic,[44] it may be that the Old Republic emblem from SWTOR[12,15] *was made based partially on the same description, although the two figures, both representing the mythical Starbird[13,14] are only vaguely similar.*

After the 2014 redefining of the Star Wars *canon,[2] all the described design variants became obsolete. In their place a new emblem appeared (Fig. 13), first as an illustration in the* Aftermath *novel.[68,69] It depicts the blue Starbird, in shape different from the one used by the Rebel Alliance, within a yellow disk with thirteen rays issuing from its top half. It may again represent the mythical Starbird, shown being reborn in a* nova,[13,14] *an appropriate symbol for the reborn republic, while the blue color of the central figure may actually be a loan from the* Legends.[44] *It seems that the symbol has not yet found its place on flags.*

New Canon: First Order and Resistance

The first flag adopted after the canon was redefined is the First Order flag (Fig. 14), presented in Star Wars: Episode VII: The Force Awakens. *In a scene often compared with the Third Reich meetings,[70] many vertical flags appear. They are of a Bordeaux red field, with large emblem set next to the bottom. The hexagonal black frame refers to the emblems of the Sith Empire from the* SWTOR *game and the Confederacy of Independent Systems, and to a lesser degree of the Galactic Empire, clearly denoting that, just as in those previous entities, the First Order is governed by the users of the dark side of the Force. However, the quasi-star in its center, shown in Bordeaux red in a black disk with sixteen rays, departing from the hexad symmetry present in all previous*

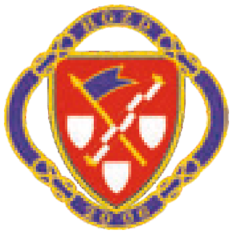
Dai Bendu i Red Je'daiija, a oba su zapravo insistirala na ravnoteži između dvije strane umjesto na opredjeljivanju za bilo koju od njih i tek su kasniji sukobi sa korisnicima tamne strane potakli Je'daiije da se konačno opredijele za svijetlu stranu i transformiraju u Jedije.[4,7] Koliko će od ovih starih pripovijesti i objašnjenja pronaći način povratka u kanon, tek ostaje da se vidi.

Protivniku Prvog reda, Pokretu otpora, do sada još nije pripisana zastava. Međutim, pošto oni koriste neizmijenjenu Zvjezdanu pticu Saveza, što je više nego dovoljno potvrđeno u *Epizodi VII*, postoji mogućnost budućeg ponovnog usvajanja stare, trenutno nekanonske, zastave Saveza pobunjenika. Usvajanje potpuno novog nacrta je također moguće, kako za Pokret otpora tako i za Novu Republiku, koju on pokušava obraniti.

Budućnost će pokazati što se od ovog može dogoditi. ■

symbols, reminiscent to the Galactic Republic emblem. Although the Galactic Republic certainly is no paragon of the First Order, its emblem simply symbolizes the Force uniting the galaxy,[3,5] that may be considered neutral symbolism, not opposed to the First Order intentions. It may be noted that, according to the Legends, *although this symbol was spread around the galaxy by the Jedi Order, dedicated to the use of the light side of the Force, the symbol was previously used by both the Dai Bendu and the Je'daii orders, and both insisted on the balance between the two sides, instead of opting between them, and only later conflicts with the dark side users incited the Je'daii to choose the light side and eventually transform into the Jedi.[4,7] How much of these old histories and explanations find their way back into the canon is yet to be seen.*

The opponents of the First Order, the Resistance, have not yet had a flag attributed to them. However, since they use the unmodified Alliance Starbird, a fact fully confirmed in Episode VII, *it may be that the old, currently uncanonical, Rebel Alliance flag will be readopted. Adoption of an entirely new design is also possible, both for the Resistance and for the New Republic they are trying to defend. The future shall reveal what may happen.* ■

[1] Wikipedija: Star Wars expanded universe, https://en.wikipedia.org/wiki/Star_Wars_expanded_universe
[2] Wikipedija: Star Wars canon, https://en.wikipedia.org/wiki/Star_Wars_canon
[3] Wookieepedia, the Star Wars Wiki: Galactic Roundel, http://starwars.wikia.com/wiki/Galactic_Roundel
[4] Wookieepedia: Red Dai Bendu, http://starwars.wikia.com/wiki/Order_of_Dai_Bendu
[5] Wookieepedia: Bendu symbol, http://starwars.wikia.com/wiki/Bendu
[6] Wookieepedia: Tho Yor, http://starwars.wikia.com/wiki/Tho_Yor
[7] Wookieepedia: Je'daii Order, http://starwars.wikia.com/wiki/Je'daii_Order
[8] Wookieepedia: General Grievous hoists the symbol of the Confederacy of Independent Systems over conquered Duro, http://starwars.wikia.com/wiki/File:75GeneralGrievousFinal.jpg
[9] Wookieepedia: Galactic Republic (Legends), http://starwars.wikia.com/wiki/Galactic_Republic/Legends
[10] Wookieepedia: Galactic Republic (Canon), http://starwars.wikia.com/wiki/Galactic_Republic
[11] Wookieepedia: Old Republic (Canon), http://starwars.wikia.com/wiki/Old_Republic
[12] Wookieepedia: Star Wars: The Old Republic, http://starwars.wikia.com/wiki/Star_Wars:_The_Old_Republic
[13] Wookieepedia: Starbird (creature), http://starwars.wikia.com/wiki/Starbird_%28creature%29
[14] Wookieepedia: Starbird (symbol), http://starwars.wikia.com/wiki/Starbird
[15] Banner: Republic (Large), http://tor-decorating.com/banner-republic-large/
[16] Flag: Republic Hologram, http://tor-decorating.com/flag-republic-hologram/
[17] StarWars.com: A Test of Strength Trivia Gallery, http://www.starwars.com/tv-shows/clone-wars/a-test-of-strength-trivia-gallery
[18] Star Wars: The Old Republic players forum, Old Republic Easter eggs in the Clone Wars, http://www.swtor.com/community/showthread.php?t=558409 (Slika: http://s1101.photobucket.com/user/GusVIII/media/Tor_symbol.png.html)
[19] Wookieepedia: Sith Empire (SWTOR), http://starwars.wikia.com/wiki/Sith_Empire_%28Post%E2%80%93Great_Hyperspace_War%29
[20] Banner: Imperial (Large), http://tor-decorating.com/banner-imperial-large/
[21] Flag: Imperial Standard, http://tor-decorating.com/flag-imperial-standard/
[22] Banner: Sith Empire, http://tor-decorating.com/banner-sith-empire/
[23] Flag: Imperial Hologram, http://tor-decorating.com/flag-imperial-hologram/
[24] Wookieepedia: Confederate Roundel,starwars.wikia.com/wiki/Confederate_Roundel
[25] Wookieepedia: TIE/LN Starfighter, http://starwars.wikia.com/wiki/TIE/LN_starfighter/Legends
[26] Wookieepedia: Imperial Crest, http://starwars.wikia.com/wiki/Imperial_crest
[27] Wikimedia Commons: A stormtrooper cadet (the parade at DragonCon 2006, Atlanta, Georgia), https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Stormtrooper_cadet.jpg
[28] Wikimedia Commons: Imperial stormtroopers on parade (Dragon*Con 2008, Atlanta, Georgia). https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Imperial_stormtroopers_-_Dragon*Con_2008_-_Parade_123.jpg
[29] Wikimedia Commons: Soldiers of the Death Star crew (the parade at DragonCon 2006), https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Death_Star_crew.jpg
[30] Wikimedia Commons: Soldiers of the Death Star crew (the parade at DragonCon 2006), https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Death_Star_crew_2.jpg
[31] 'Star Wars: Commander': Top 10 Tips & Cheats You Need to Know, heavy.com/games/2014/09/star-wars-commander-tips-tricks-cheats-ios-android-mobile-games/
[32] Wookieepedia: First COMPNOR rally, 19 BBY, starwars.wikia.com/wiki/File:Rally.jpg
[33] Wookieepedia: Be a Stormtrooper!, starwars.wikia.com/wiki/Be_a_Stormtrooper!
[34] Wookieepedia: Star Tours: The Adventures Continue, http://starwars.wikia.com/wiki/Star_Tours:_The_Adventures_Continue
[35] YouTube: TDL: New STAR TOURS THE EMPIRE WANTS YOU, https://www.youtube.com/watch?v=FcfMyfqYMok
[36] Wookieepedia: Rebel Alliance starbird, http://starwars.wikia.com/wiki/Rebel_Alliance_starbird
[37] Wookieepedia: Alliance Starbird (Legends), http://starwars.wikia.com/wiki/Alliance_Starbird
[38] Wookieepedia: Star Wars: The Force Unleashed, http://starwars.wikia.com/wiki/Star_Wars:_The_Force_Unleashed_%28comic%29
[39] Wookieepedia: Princess Leia Organa and Bail Organa unfold Marek's symbol, http://starwars.wikia.com/wiki/File:Marek_Symbol_of_Hope.jpg
[40] Soldiers of the Rebel Alliance (Star Wars, the parade at DragonCon 2006), https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rebel_Alliance_soldiers_1.jpg
[41] Rebel Legion – Forum, NSB-Brookfield Zoo Comm Trees 11-20-11, http://www.forum.rebellegion.com/forum/viewtopic.php?p=455436&sid=e83de6886 52de1b03aa8e6f7ea882eb3
[42] Rebel Legion – Gallery: NSB-Brookfield Zoo Comm Trees 11-20-11, http://s201.photobucket.com/user/schphgochi/library/Brookfield%20Zoo%20Comm %20Trees%2011-2011?sort=6&start=all&page=1
[43] Wookieepedia: Heir to the Empire Sourcebook, http://starwars.wikia.com/wiki/Heir_to_the_Empire_Sourcebook
[44] Wookieepedia: The New Republic logo + an explanation of the logo, http://starwars.wikia.com/wiki/File:Logo_New_Republic.JPG
[45] Wookieepedia: The seal of the New Republic, http://starwars.wikia.com/wiki/File:NR_Seal.svg
[46] Wookieepedia: Heir to the Empire (comics), http://starwars.wikia.com/wiki/Heir_to_the_Empire_%28comics%29
[47] Wookieepedia: Heir to the Empire (novel), http://starwars.wikia.com/wiki/Heir_to_the_Empire
[48] Wookieepedia: The Council Chamber in the Imperial Palace, http://starwars.wikia.com/wiki/File:Council_Chamber_%28Imperial_Palace%29.jpg
[49] Wookieepedia: Seal of the New Republic Provisional Council, http://starwars.wikia.com/wiki/File:NRseal_source.jpg
[50] Classic Star Wars Rebel Alliance New Republic Cloisonné Metal Pin Large Version 1993, https://starbaseatlanta.com/product/classic-star-wars-rebel-alliance-new-republic-cloisonne-metal-pin-large-version-1993-new-unused/
[51] Classic Star Wars Rebel Alliance New Republic Logo Metal Pin 1988, Small Version, https://starbaseatlanta.com/product/classic-star-wars-rebel-alliance-new-republic-logo-metal-pin-1988-small-version-new-unused/
[52] Classic Star Wars Rebel Alliance New Republic Metal Cloisonné Keychain, https://starbaseatlanta.com/product/classic-star-wars-rebel-alliance-new-republic-metal-cloisonne-keychain-new-unused/
[53] Star Wars: Rebel Alliance New Republic Logo Embroidered Patch, https://starbaseatlanta.com/product/star-wars-rebel-alliance-new-republic-logo-emroidered-patch-new-unused/
[54] Star Wars Rebel Alliance New Republic Logo Baseball Hat, https://starbaseatlanta.com/product/star-wars-rebel-alliance-new-republic-logo-baseball-hat-new-unworn/
[55] Wookieepedia: List of publishing eras, http://starwars.wikia.com/wiki/List_of_publishing_eras
[56] Wookieepedia: New Republic era, http://starwars.wikia.com/wiki/New_Republic_era
[57] Wookieepedia: A Human soldier hides from a Yuuzhan Vong warrior, http://starwars.wikia.com/wiki/File:HidingFromTheVong.JPG
[58] Wookieepedia: Galactic Campaign Guide, http://starwars.wikia.com/wiki/Galactic_Campaign_Guide
[59] Wookieepedia: Star Wars Roleplaying Game Saga Edition Core Rulebook, http://starwars.wikia.com/wiki/Star_Wars_Roleplaying_Game_Saga_Edition_Core_Rulebook
[60] Wookieepedia: Jedi Academy: Leviathan, http://starwars.wikia.com/wiki/Jedi_Academy:_Leviathan
[61] Wookieepedia: A New Republic Honor Guard, http://starwars.wikia.com/wiki/File:NR_guard.jpg
[62] Wookieepedia: Lusankya, starwars.wikia.com/wiki/File:Lusankya-CE5.png
[63] Wookieepedia: Crimson Empire 5, http://starwars.wikia.com/wiki/Crimson_Empire_5
[64] Wookieepedia: Star Wars Gamer 3, http://starwars.wikia.com/wiki/Star_Wars_Gamer_3
[65] Wookieepedia: New Republic Department of Research and Development logo, http://starwars.wikia.com/wiki/File:NewRepublicDepartmentOfResearchAndDevelopment-SWG03-original.jpg
[66] Wookieepedia: The New Republic takes Coruscant from the Galactic Empire in 6 ABY, http://starwars.wikia.com/wiki/File:RebelVictoryAtCoruscant.JPG
[67] Wookieepedia: The New Essential Chronology, http://starwars.wikia.com/wiki/The_New_Essential_Chronology
[68] Wookieepedia: Aftermath, http://starwars.wikia.com/wiki/Aftermath
[69] Facebook, Star Wars Books, Gallery, https://www.facebook.com/starwarsbooks/photos/a.414408798712.177165.675194 18712/10153636964513713/
[70] Wookieepedia: First Order, http://starwars.wikia.com/wiki/File:FirstOrder.png

Nikša pl. Kuščić

Plemstvo i grb plemićke obitelji Bokanić

Povijest otoka **Brača** zabilježila je mnoge znamenite zaslužne pojedince, kao i obitelji koje su ostavile traga u bračkoj prošlosti. Među takve spada i obitelj **Bokanić** koja je pripadala izvornom bračkom plemstvu,[1] kao poznata kameno klesarska i graditeljska obitelj. Prema **Duišinu**,[2] Bokanići potječu iz plemena **Nebljus** odnosno iz **Bosne**, premda za tu tvrdnju ne donosi niti jedan valjani dokaz. Povjesničar **Fisković** smatra da je njihovo prezime patronimik i dolazi od imena **Bokan**. Vjerojatnije da su Bokanići podrijetlom iz **Boke Kotorske**, kako prezime upućuje, a **Trifun** je često ime u obitelji (Sv. Trifun je zaštitnik Kotora). Spisi 16. i 17. stoljeća bilježe prezime Bokanić kao *Bocanich*, *Bocchanich* ili latinizirano *Boccaneus*.

U **Pučišćima** se bilježe od početka vođenja crkvenih matičnih knjiga 1566. godine,[3] a spominju se i među 13 rodova koji su sagradili jednu od obrambenih kula u Pučišćima, koja je u novije doba pripadala njihovim nasljednicima plemićkoj obitelji **Lukinović** i time utemeljili mjesto Pučišća. U crkvenim matičnim knjigama **Splita** zabilježeni su u župi **Sv. Duje** u Splitu 1701. godine[4] prigodom vjenčanja gospodina **Mate** sina **Trifuna** Bokanića s otoka Brača za **Katarinu** kći pok. **Ivana Migdoleo**.[5] Njihova djeca se rađaju u Splitu, **Trifun** 1703., **Marija** 1704. godine,[6] **Petar Dominik** 1710. i **Duje Vicko** 1713. godine.[7] Njihov sin Petar Dominik Bokanić također se ženi u Splitu 1744. godine za **Venerandu Episeopopulo** kći **Jerolima**.[8] Kontinuitet u Splitu nastavljaju Petrova djeca: **Elizabeta Katarina** rođena 1745. godine, **Anđelka Marija** 1746. godine, **Jure Srećko** 1751. i **Mate Božo** 1753.[9] godine. Matične knjige **Omiša** bilježe Bokaniće 1666. godine kada nalazimo zapisano vjenčanje kapetana **Stjepana** pok. kapetana **Antonija** Bokanića sa otoka Brača koji ženi **Frančesku** pok. gospodina **Ivana Lorenzi**.[10] Očito su se Bokanići raspršili po cijeloj **Dalmaciji** jer im se djeca rađaju, žene se i umiru u ostalim dalmatinskim mjestima.

Obitelj je pripadala izvornom bračkom plemstvu ili praplemstvu i nalazi se u njegovom popisu iz 1657. godine, kao i u **Ciccarellijevom** popisu bračkog plemstva iz 1802. godine, ali tada kao izumrla ili iseljena obitelj. U popisu bračkih obitelji koje se bave seoskim poslovima i obrtom iz 1655. godine u Pučišćima nalazimo upisane meštra **Petra** Bokanića, **Jerolima** i **Ivana** njegove sinove, meštra **Nikolu** Bokanića kamenoklesara, meštra **Nikolu** isto Bokanića kamenoklesara, meštra **Ivana** Bokanića kamenoklesara, trećeg meštra **Nikolu** Bokanića kamenoklesara i **Trifuna** Bokanića kamenoklesara. Iz ovog popisa je vidljivo da se Bokanići bave samo kamenoklesarstvom. Oni su kao vrsni klesari (*magister* i *lapicida*) djelovali diljem Dalmacije. Tako je najpoznatiji od roda Bokanić arhitekt i kipar **Trifun** Bokanić,[11] graditelj lijepog trogirskog zvonika i katedrale, te velebne hvarske lože u gradu **Hvaru**. Prvi poznatiji član obitelji Bokanić je **Grubiša**, a spominje se 1523. godine u jednom kupoprodajnom ugovoru, a zadnji značajniji član je **Juraj** Bokanić, povaljski opat 1736. godine, čiji grb je otisnut na pečatu. Najvjerojatnije ovoj obitelji pripada i **Grgur** Bokanić pok. Šimuna, koji je sudionik bitke protiv osmanske posade 1562. godine, a stanovnik je **Molata**. Osim njih značajan je bio i kapetan **Antun** Bokanić koji je poginuo u sukobu s uskocima 1614. godine. Za vrijeme gradnje splitskih

Pečat s grbom povljanskog opata Jure pl. Bokanića[16]
Seal with the Arms of the Abbot of Povlja Jure Bokanić[16]

Štit je razdijeljen vodoravno gredom na dva dijela. U gornjem polju polumjesec okrenut vrhovima prema gore, a sa svake strane prati ga po jedna osmokraka zvijezda, a u donjem polju štita jedna osmokraka zvijezda. Na vrhu štita je turnirska kaciga s glednicom i krunom, te stiliziranim plaštem u obliku akantusova lišća. Iz krune izlazi u nakitu hermelin (rod lasica) okrenut udesno s uzdignutom sabljom i proboden s tri strijele u leđa.

A bar between three mullets of eight and a crescent between the chief two. Topped with a helmet with mantle. From the crown issuant a stoat (ermine) rampant holding a scimitar vulned in the back with three arrows.

Nobility and the Coat of Arms of the Bokanić Family

*The history of the island of **Brač** counts many meritorious individuals and families who have left a significant trace on the island's past. Among them is the **Bokanić** family, of original Brač nobility,[1] famous as stonecutters and masons. According to **Duišin**,[2] the Bokanićs originated from the **Nebljus** gens from **Bosnia**, although he offers no proof to support that claim. The historian **Fisković** believes the surname is a patronym from the personal name **Bokan**. It seems more probable that the Bokanićs are from the **Kotor Bay** (Boka), as the name suggests, and **Trifun** is a frequent first name for its members (St. Tryphon of Campsada being the patron saint of Kotor). 16th and 17th century records spell the name as Bocanich, Boccanich, and the Latinized Boccaneus.*

*In **Pučišća** on Brač the Bokanićs were recorded in the oldest church records of 1566[3] and they are mentioned among the 13 gens who together erected one of the defensive towers of Pučišća. (The tower was eventually inherited by the noble family of **Lukinović**, who thus established the town of Pučišća.) In the church records of **Split** they are found in the **St. Dominus** parish in 1701,[4] when **Mate**, son of **Trifun** Bokanić from Brač, married **Katarina**, daughter of the late **Ivan Migdoleo**.[5] Their children were born in Split: **Trifun** in 1703,[6] **Marija** in 1704, **Petar Dominik** in 1710, and **Duje Vicko** in 1713.[7] This Petar Dominik Bokanić was also married in Split in 1744 to **Veneranda Episeopopulo**, daughter of **Jerolim**.[8] The continuity in Split goes through Petar's children: **Elizabeta Katarina** born in 1745, **Anđelka Marija** in 1746, **Jure Srećko** in 1751, and **Mate Božo** in 1753.[9] **Omiš** church records note the Bokanićs in 1666 when the marriage of Captain **Stjepan**, son of late Captain **Antonijo** Bokanić from Brač, to **Frančeska** of late **Ivan Lorenzi** is recorded.[10] Obviously, the Bokanićs spread all over Dalmatia, as their children were born, married, and died in other Dalmatian towns as well.*

*The family belongs to the original nobility of Brač, i.e. to the uradel, and may be found on its list of 1657 as well as on **Ciccarelli**'s list of Brač nobility of 1802, by that time among the extinct and emigrated families. In the list of Brač families working in agriculture and crafts of 1655, one finds recorded in Pučišća one master **Petar** Bokanić, his sons*

utvrda 1664. godine među graditeljima i klesarima navode se **Nikola** i **Vicko** Bokanić koji traže da kao plemići budu izuzeti od radova.[12] Dok u Pučišćima na otoku Braču, odakle su starinom navode se popisu za dobivanje soli 1718. godine među plemstvom,[13] a zabilježene su dvije obitelji Bokanić. Jedna je obitelj svećenika **Ivana** Bokanića sa dva člana, a druga je **Lucija** udovica pok. meštra **Jure** Bokanića sa šest članova u obitelji. Već popis za dobivanje soli u Pučišćima 1742. godine bilježi među plemstvom gospodina svećenika **Ivana** Bokanića sa tri člana i **Matu** Bokanića sa pet članova u obitelji. U popisu za dobivanje soli 1773. godine u Pučišćima među plemstvom nalazimo samo opata gospodina **Juru** Bokanića sa sedam članova.[14] Zadnji sačuvani popis mjesta Pučišća za dobivanje soli u kojem se Bokanići spominju među plemstvom je iz 1793. i 1794. godine, kad su zabilježena gospoda nasljednici pok. **Venerande** Bokanić sa pet članova u obitelji.[15] Već u popisu plemstva iz 1796. godine obitelji Bokanića nema. U zadnjem službenom popisu bračkoga plemstva iz 1802. godine Bokanići se vode kao izumrla ili iseljena obitelj.

Prema matičnim knjigama umrlih župe Pučišća kao posljednji muški potomak obitelji Bokanić koji se bilježi u matičnim knjigama Pučišća na otoku Braču je zabilježen svećenik **don Ivan** Bokanić koji je umro 1765. godine,[17] međutim s njime nije izumrla obitelj u muškoj liniji. Zadnji muški potomak obitelji Bokanić i s njim je „najvjerojatnije“ izumrla plemićka obitelj Bokanić u muškoj liniji je **opat Juraj** Bokanić koji je umro u Splitu 1776. godine.[18] Trebalo bi istražiti matične knjige i drugih mjesta Dalmacije (Zadar, Trogir, Hvar itd.) u kojima su djelovali Bokanići i tek tada ustvrditi kad su točno i da li su izumrli Bokanići uopće. Primjer je plemićka obitelj **Maroi** koja se u zadnjem popisu plemstva također vodi među izumrlim ili iseljenim obiteljima, a koja se ipak do danas održala odselivši u **Novigrad** kraj Zadra i promijenila oblik prezimena u **Maroja**. To je dokazala rodnim listovima i dokumentima postavši članica *Hrvatskog plemićkog zbora*. Stoga sa stopostotnom sigurnošću ne možemo reći, da li je plemićka obitelj Bokanić izumrla u muškoj liniji ili se negdje odselila i nastavila kontinuitet, jer toga prezimena i danas ima u Hrvatskoj. Doduše današnji Bokanići u Hrvatskoj su Srbi koji su došli iz Srbije gdje je to prezime zabilježeno i koji vjerojatno nemaju nikakve veze s bračkim Bokanićima. Najvjerojatnije je Boka Kotorska kao mjesto podrijetla ili ime Bokan poslužilo za prezime hrvatskim i srbijanskim Bokanićima. ▪

__Jerolim__ and __Ivan__, then master __Nikola__ Bokanić the stonecutter, another master __Nikola__ Bokanić the stonecutter, master __Ivan__ Bokanić the stonecutter, a third __Nikola__ Bokanić the stonecutter, and __Trifun__ Bokanić, the stonecutter. Obviously, Bokanićs were stonecutters. As highly esteemed craftsmen (magister and lapicida) they were sought out throughout Dalmatia. The most famous of Bokanićs was architect and sculptor __Trifun__ Bokanić,[11] builder of the fine belfry and cathedral of __Trogir__ (completed 1603) and the monumental city lodge in __Hvar__.

The first well-known family member was __Grubiša__, mentioned in 1523 in a purchase contract, while the last is __Juraj__ Bokanić, abbot of __Povlja__ in 1736, whose arms are imprinted in a seal. A member of the family was also most probably one __Grgur__ Bokanić, son of the late __Šimun__, who participated in a battle against the __Ottomans__ in 1562 and resided in __Molat__. Also notable is Captain __Antun__ Bokanić, who was killed in a clash against the __Uskoks__ in 1614. During the erection of the Split fortifications in 1664, among the builders and cutters one may find __Nikola__ and __Vicko__ Bokanić, requesting, as nobles, exemption from labor.[12] In Pučišća on the island of Brač, where their homestead was, a 1718 list for salt acquisitions record two families among the nobility.[13] One was that of the priest __Ivan__ Bokanić, with two family members, and the other is that of __Lucija__, the widow of late master __Jure__ Bokanić, with six. A 1742 salt acquisition list in Pučišća records among the nobility the priest __Ivan__ Bokanić with three family members and __Mate__ Bokanić with five. In a 1773 list one also finds among the nobility the abbot __Jure__ Bokanić with seven family members.[14] The last preserved salt lists of 1793 and 1794 record the heirs of late __Veneranda__ Bokanić with five family members.[15] In the nobility list of 1796 Bokanićs are not mentioned, and in the last official nobility census of Brač of 1802, the Bokanićs are listed as extinct or emigrated.

According to the death registers of the Pučišća parish, the last male descendant of the Bokanić family was the priest __Don Ivan__ Bokanić, who died in 1765,[17] however, this was not the end of the line. The most likely descendant with whom the noble family of Bokanić male line ended was __Abbot Juraj__ Bokanić, who died in Split in 1776.[18] However, registers of other Dalmatian towns (Zadar, Trogir, Hvar etc.) where Bokanićs were active are yet to be consulted to determine when and if they indeed went extinct. For example, the __Maroi__ noble family, also listed in the last nobility census as extinct or emigrated, survives today, relocated in __Novigrad__ near Zadar with the spelling changed to __Maroja__. Its members proved have proved descent with a line of birth certificates and documents, thus becoming members of the Croatian Nobility Union. *Therefore, we may not with exact certainty claim that the Bokanić noble family is indeed extinct in the male line or if it moved away and continued to flourish, as the surname still exists in Croatia today. However, the majority of current Bokanićs in Croatia are Serbs who immigrated from Serbia, where the surname was long recorded, and who have most probably no connection at all with the Bokanić family of Brač. It seems most probable that either Kotor Bay as the site of origin, or the personal name Bokan, was used as a model for both Croatian and Serbian surname.* ▪

Bilješke/*Notes*:

1 Ciccarelli, A (1802) *Oservazioni sull' isola dela Brazza e sopra quella nobilita*, Lorenzo Beseggio, Venezia.
2 Duišin, A. V. (1938) *Glasnik heraldike: grboslovlja, rodoslovlja, životopisa i pečatoslovlja*, 1-2, Zagreb.
3 Župni ured Pučišća (ŽUP), *Matična knjiga rođenih, vjenčanih 1566-1734.*, rođenje Ante Marijana Bokanića 22.siječnja 1566. godine, sin magistri Vicka Bokanića.
4 Župni ured Sv. Dujma Split (ŽUS), *Matična knjiga vjenčanih 1667-1720.*
5 Radi se o poljičkoj plemićkoj obitelji Mindoljević iz Zvečanja latiniziranog oblika prezimena. *It is the latinized form of the surname of the noble family of Mindoljević from Zvečanj in Poljice.* Kuzmanić, N. M. (2008) *Splićani - obitelji i prezimena*, str. 209-210.
6 ŽUS, *Matična knjiga rođenih 1698-1705.*
7 ŽUS, *Matična knjiga rođenih 1706-1715.*
8 ŽUS, *Matična knjiga vjenčanih 1720-1749.*
9 ŽUS, *Matična knjiga rođenih 1742-1758.*
10 Hrvatski državni arhiv Zadar (HDAZ), *Matična knjiga vjenčanih Omiša 1647-1676.*, Inv.br.: 706.
11 Hrvatski biografski leksikon, Zagreb (1989), br. 2.
12 *Idem.*
13 HDAZ, fond Brački arhiv, kutija 50.
14 HDAZ, fond Brački arhiv, kutija 137.
15 HDAZ, fond Brački arhiv, kutija 191.
16 HDAZ, fond Brački arhiv, kutija 95.
17 ŽUP, *Matična knjiga umrlih 1734-1862.*
18 ŽUS, *Matična knjiga umrlih 1773-1806.*

Bilješka uz ilustraciju na str. 1:
Autor teksta je pronašao grb obitelji Bokanić kod gospodina Jure Mladinea u Supetru na otoku Braču, koji je naslijedio grb od obitelji misleći da je to grb obitelji Mladineo.
Note to the figure at p. 1:
The author located the Bokanić family coat of arms in possession of Mr Jure Mladineo in Supetar on the island of Brač, who inherited it from his family thinking it was the family arms of Mladineo.

Povijesno-kulturne i heraldičke odrednice Općine Lišane Ostrovičke

Prostor današnje općine **Lišane Ostrovičke** predstavlja bogat kulturnopovijesni i arheološki lokalitet na prostoru **sjeverne Dalmacije**. Na ovom području nalazi se značajan arheološki lokalitet iz prapovijesnog razdoblja sa brojnim gradinama i ostacima liburnskog naselja.[1] Važan aspekt kulturne baštine predstavljaju antički spomenici poput numizmatičkih nalaza, rimskih arhitektonskih elemenata ili pak ostataka *villae rusticae* u zaseoku **Kusale** podno **Gradine** u Ostrovici. Nadalje, postoji čitav niz starohrvatskih, predromaničkih i srednjovjekovnih spomenika od iznimne važnosti za prostor općine.[2] U tom kontekstu znamenita je srednjovjekovna tvrđava Ostrovica, posjed **Bribirskih** knezova koji su je 1347. godine zamijenili za utvrdu **Zrin** i od tada se nazivaju knezovi **Zrinski**.[3] Iz starohrvatskog i srednjovjekovnog vremena znamenite su i nekropole i grobovi sa signifikantnom grobnom arhitekturom, u kojem su pronađeni brojni kosturi sa zanimljivim artefaktima.[4] Područje ostrovičke Gradine ujedno predstavlja lokaciju najstarijeg poznatog hrvatskog (dalmatinskog) grba s tri okrunjene lavlje ili leopardove glave iz vremena kralja **Ludovika I. Anžuvinca**.[5] Ostrovicu 1523. zauzimaju Turci.[6] Potpuno je razorena u mletačko-turskim ratovima u XVII. st.[7] Nakon tog vremena raste značenje Lišana Ostrovičkih, koji postaju važnije naselje od obližnje Ostrovice, a od 1735. i sjedište katoličke župe.[8] Od 1828. prostor općine je u sastavu **Šibenske biskupije**.[9]

Župna crkva **sv. Nikole Tavelića** podignuta je 1975/77. prema nacrtu arhitekta **Vinka Galića** kao zavjetno svetište, a posvećena je slijedeće godine. Crkvu je, uz pomoć naroda, podigla Provincija. U Domovinskom ratu srpski agresor ju je miniranjem potpuno srušio. Na njezinim temeljima položen je 17. srpnja 1996. godine kamen temeljac za novu crkvu. Crkva je izgrađena sa zvonikom zahvaljujući pomoći Provincije i Rottenburške nadbiskupije. Crkva je s okolišem dovršena 2003.[10]

U Domovinskom ratu, ovo područje su u rujnu 1991. okupirale srpske snage.[11] Već 17. srpnja 1991. Lišane su napali minobacačkim granatama pobunjeni Srbi, a od posljedica ranjavanja preminuo je **fra Mile Mamić**, član Provincije Presvetog Otkupitelja. Srpske su snage 28. rujna 1991. ušle u Lišane i u potpunosti razorile naselje. Mještani odlaze u progonstvo u hotelsko naselje **Solaris** kod Šibenika. U župi je ostalo 15, uglavnom starijih osoba. Svi su poubijani. Osim njih iz župe u ratu je izgubilo život još mnoštvo ljudi.[12] Nakon oslobođenja, selo je obnovljeno i vratio se najveći dio izbjeglih Hrvata.[13]

Danas Lišane su Ostrovičke naselje i sjedište istoimene općine u Hrvatskoj, smještene u unutrašnjosti Sj. Dalmacije. Administrativno pripadaju **Zadarskoj županiji** i nalaze se na istočnom rubu Ravnih kotara. Općina Lišane Ostrovičke je nastala izdvajanjem iz sastava dotadašnje općine **Benkovac**. Pripadaju joj još i naselja **Dobropoljci** i **Ostrovica**.[14]

Dan Općine se svečano obilježava 25. srpanj, kao simbolički dan povratka nakon oslobođenja. Poput većine općina danas, tako i Općina Lišane Ostrovičke ima vlastiti grb i zastavu kao svoja obilježja, kojima se predstavlja Općina i izražava joj se pripadnost. Zastava je jednobojna, plave boje sa žuto obrubljenim grbom u sredini na sjecištu dijagonala. Omjer širine i dužine zastave je 1:2. Grb i zastava koriste se na način kojim se ističe tradicija i dostojanstvo Općine.[15]

Grb je trokutasto-srcoliki štit *u srebrno-bijelom polju u crvenom plamenu s tri plamena jezika, koji izrasta iz dna štita, tri uspravna mača srebrne oštrice i zlatne drške*. Simbolizira mučeništvo i smrt Sv. Nikole Tavelića, zaštitnika župe, koji je 1391. zajedno s tri suputnika u Jeruzalemu, sasječen mačevima i bačen na lomaču.[16] Crvena boja u obliku tri buktinje simbolizira mučeništvo u vatri, a zlatna/žuta boja rukohvata mačeva borbu, stradanja i smrt.[17]

The Cultural-Historical and Heraldic Characteristics of the Community of Lišane Ostrovičke

*The area of the present-day Community of **Lišane Ostrovičke** represents a rich location for cultural history and archaeology in the **northern Dalmatia**. In this area is an important prehistoric archaeological site with numerous ruins and remains of a Liburnian settlement.[1] Classical antique monuments, such as numismatic finds, Roman architectural elements, and the remains of a villa rustica in the village of **Kusale** under the **Gradina** fort in Ostrovica, represent another important aspect of its cultural heritage. Furthermore, the area has an entire series of ancient Croatian, pre-Romanesque, and medieval monuments of exceptional importance for the region.[2] Notable among them is the medieval fort of Ostrovica, the estate of the dukes of **Bribir** (ancient* Varvaria*), who traded it in 1347 for the fort of **Zrin** and were afterwards known as the dukes of **Zrinski**.[3] Necropolises and graves with significant burial architecture from the ancient Croatian and medieval periods are also well known, with finds of numerous skeletons with interesting artifacts.[4] The area around the Ostrovica fort is also the site of the oldest known preserved Croatian (Dalmatian) coat of arms, with three crowned lion heads from the period of Hungary's **Louis I the Great**.[5] In 1523 Ostrovica was taken by the Ottomans.[6] It was then completely destroyed in the Venetian-Ottoman wars in the 17th c.[7] Subsequently Lišane Ostrovičke became a more important settlement than the nearby Ostrovica. In 1735 it became the seat of a Catholic parish.[8] Since 1828 the area has been under the jurisdiction of the **Šibenik Diocese**.[9]*

*The parish church of **St. Nicolas Tavelić** was erected as a votive shrine in 1975–77 after the design by architect **Vinko Galić**, and it was consecrated next year. The church was built, with the help of the people, by the Franciscan Province. In the Homeland War the Serb aggressors blasted it to the ground. On its foundations a new cornerstone was laid on 17.6.1996. The church with belfry was erected with help of the Province and the Rottenburg Archdiocese. It was completed in 2003.[10]*

*During the Homeland War Serb forces occupied the area in September 1991.[11] On 17 July 1991 the village was attacked with mortar grenades. **Fra Mile Mamić**, a member of the Franciscan Province of Holy Redeemer, died of wounds suffered in the attack. Serb forces entered the village on 28 September 1991 and destroyed it completely. The residents went into exile at the **Solaris** Hotel resort near Šibenik. Only 15 remained in the parish, mostly older people—all of them were murdered. A number of other Lišane residents also lost their lives in the war.[12] After its liberation, the village was resettled and most exiled Croats returned.[13]*

*Today, Lišane Ostrovičke is a village and the seat of a community in Croatia bearing the same name, located in the inlands of northern Dalmatia. Administratively, it belongs to **Zadar County**, located on the eastern edge of the Ravni Kotari plateau. The community was formed by seceding from the larger community of **Benkovac**. The other villages in the community are **Dobropoljci** and **Ostrovica**.[14]*

The Community Day is celebrated on 25 July, recalling the return after the liberation. Like the majority of communities today, the Community has its own symbols, the coat of arms and the flag, representing the Community and expressing affiliation to it. The flag is of single color, blue with the coat of arms set in the center at the intersection of the diagonals. The width-length ratio of the flag is 1:2. The coat of arms and the flag are used in a manner expressing tradition and the dignity of the Community.[15]

The coat of arms has a triangular heart-shaped shield argent in a three-tongued flame issuant gules three swords erect of the first hilted and pommed or. *It symbolizes the martyrdom and death of St. Nicholas Tavelić, patron of the parish, who was cut by swords and thrown onto a pyre together with three companions in Jerusalem in 1391.[16] The red flames symbolize martyrdom in fire, and the golden/yellow of the sword hilts is for struggle, suffering, and death.[17]*

Grb Općine, Heraldic Art Rijeka (lijevo). Grb iz Ostrovice, nakon 1347., Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, inv. br. 2327. (desno)

1 Šime Batović, 2004. *U osvit povijesti, od starijeg kamenog doba do Liburna, Zbornik odabranih radova, sv. II*, Zadar: 301, 750, 784, 795, 856, 961

2 Dragan Nimac, 1998. *Lišanska misa, Liturgijsko pučko pjevanje u Lišanima*, Lišane Ostrovičke: 9-11

3 Nikola Jakšić, 2000. *Benkovac i okolica u srednjem vijeku*, Split: 18; Vedrana Delonga i Tonči Burić, 1998. *Ostrovica kod Bribira, Arheološko-povijesna skica*, Split: 4-16. Vidi i povijesno-arheološki opis lokaliteta Ostrovica: Alberto Fortis, 2004. *Put po Dalmaciji*, Split: 27-30

4 Janko Belošević, 2007. *Starohrvatsko groblje na Ždrijacu u Ninu*, Zadar: 11, 21, 280; V. Delonga, 1995. *Rezultati novijih istraživanja srednjovjekovnih arheoloških nalazišta u Dalmaciji*, Starohrvatska prosvjeta, Split: 12-3

5 Vidi: Tihomir Ponoš, 2011. *Hrvatski grb u mijenama hrvatske povijesti: Povijest dezintegracije, integracije, ideologije i samostalnosti*, Hrvatska revija 3-4, Zagreb: 50; Dubravka Peić Čaldarović i Nikša Stančić, 2011. *Povijest hrvatskoga grba, Hrvatski grb u mijenama hrvatske povijesti od 14. do početka 21. stoljeća*, Školska knjiga, Zagreb.

6 Marinko Marinović i Marijan Mitrović, 2004. *Bukovicom i Ravnim Kotarom*, Varaždin: 32-33

7 Delonga i Burić, 1998.: 15-17

8 Slavko Šliser (ur.), 2007. *Gradovi i općine Republike Hrvatske, Sv. II*, Zagreb: 857

9 Usporedi: Nimac, 1998.: 15-16

10 Šliser, 2007., isto.

11 Jadranko Kaleb, 1999. *Zadar u Domovinskom ratu 1990.–1991.*, Zadar: 69-71

12 Šliser, 2007.: 858

13 Usporedi: Marin Buovac i Katarina Gugo, 2015. *885 dana rata: korespondencija obitelji Gugo na kninskom području: Knin – Zadar*, Knin – Zagreb.

14 Šliser, 2007.: 857

15 *Odluka o grbu i zastavi općine Lišane Ostrovičke*, 15.05.1998., Službeni glasnik Zadarske županije, br.4/99.

16 Erhard Gorys, 2003. *Leksikon svetaca*, Jastrebarsko: 291-292; Anđelko Badurina, 1985. *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Zagreb: 427-8

17 Željko Heimer, 1996.–2016. *The Flags and Arms of the Modern Era*, Zagreb, s. v. Lišane Ostrovičke, http://zeljko-heimer-fame.from.hr/ hrvat/hr-za2.html#hr-za-lo

Kronika HGZD

⚐ *21. prosinca 2015.* – 25 godina usvajanja grba i zastave Republike Hrvatske

⚐ *21. siječnja 2016.* – gostujuće predavanje **Željko Heimer** *»Grbovi i zastave Zagreb i Hrvatske«*, u sklopu programa doobrazovanja **Društva turističkih vodiča Zagreba i srednjohrvatske regije**, Zagreb ①

⚐ *26. veljače 2016.* – objavljen 100. nastavak kolumne *»Veksilologija«* u časopisu **Hrvatski vojnik**, vidi str. 10 ④

⚐ *2. ožujka 2016.* – predstavljanje knjige **Marin Sabolović** *»Odoroslovlje hrvatskih oružanih formacija 1990. - 1996.«*, Meridijani, Zagreb, 2016. u *Zmajskoj kuli* **Družbe Braća hrvatskog zmaja** ③

⚐ *21. ožujka 2016.* – gostujuće predavanje **Željko Heimer** *»Suvremena hrvatska municipalna heraldika - izrabrane teme«* u sklopu redovnog programa predavanja **Društva zagrebačke klasične gimnazije**, Zagreb

⚐ *26. ožujka 2016.* – objavljena monografija *»Sintaksa suvremenog hrvatskog heraldičkog blazona grba i veksilološkog opisa zastava«*, Redak, Split, 2016., str. 16 ⑦

⚐ *29. ožujka 2016.* – HGZD se pridružilo inicijativi za obilježavanje **Svjetskog veksilološkog dana** 1. listopada, vidi str. 14 **vexiday.org** ②

⚐ *4. svibnja 2016.* – 10 godina osnivanja HGZD, vidi str. 9 ⑥

⚐ *3. srpnja 2016.* – 20 godina pokretanja web stranica *The* **Flags & Arms** *of the* **Modern Era** http://zeljko-heimer-fame.from.hr ⑤

HGZD Chronicles

⚐ 21 December 2015 – *25 years since the adoption of the coat of arms and the flag of the Republic of Croatia*

⚐ 21 January 2016 – *guest lecture by* ***Željko Heimer*** »Coats of Arms and Flags of Zagreb and Croatia«, *as part of the continuing education of the* ***Tourist Guide Association of Zagreb and the Central Croatian Region****, Zagreb* ①

⚐ 26 February 2016 – *100th issue of the column* »Vexillology«, *published in* ***Hrvatski vojnik*** *magazine, see p. 10* ④

⚐ 2 March 2016 – *the book by* ***Marin Sabolović*** »Uniformology of Croatian Armed Formations 1990 – 1996« *published by Meridijani, Zagreb, presented in the* Dragon Tower *of the* ***Society of Brotherhood of Croatian Dragon*** ③

⚐ 21 March 2016 – *guest lecture by* ***Željko Heimer*** »Contemporary Croatian Municipal Heraldry – Selected Topics« *as part of the regular lecture program of the* ***Zagreb Classical Gymnasuim Society****, Zagreb*

⚐ 26 March 2016 – *the monograph* »Syntax of the modern Croatian heraldic blazons and vexillological flag descriptions« *published by Redak, Split, 2016, pp. 16-17* ⑦

⚐ 29 March 2016 – *HGZD joined the initiative for marking* ***World Vexillology Day*** *on 1 October, see p. 14* ***vexiday.org*** ②

⚐ *4 May 2016 – 10 years since the establishment of HGZD, p. 9* ⑥

⚐ *3 July 2016 – 20 years since the establishment of the web site* *The* **Flags & Arms** *of the* **Modern Era** http://zeljko-heimer-fame.from.hr ⑤

Najave:

24. – 26. lipnja 2016. – 6. češki nacionalni veksilološki kongres, Ústí nad Orlicí, Češka Republika, **www.vexilologie.cz/vexikong/6cnvken.php**

10. – 13. kolovoza 2016. – 32. međunarodni kongres heraldičkih i genealoških znanosti, 32ICGHS, Glasgow, Škotska, Velika Britanija, **www.congress2016.scot**

1. listopada 2016. – Svjetski veksilološki dan

7. – 11. kolovoza 2017. – 27. međunarodni veksilološki kongres, 27 ICV, Greenwich, Engleska, Velika Britanija, **www.flaginstitute.org**

Announcements:

24 – 26 June 2016 – 6th Czech National Congress of Vexillology, Ústí nad Orlicí, Czech Republic, **www.vexilologie.cz/vexikong/6cnvken.php**

10 – 13 August 2016 – 32nd International Congress of Heraldic and Genealogical Sciences, 32ICGHS, Glasgow, Scotland, United Kingdom, **www.congress2016.scot**

1 October 2016 – World Vexillology Day

7 – 11 August 2017 – 27th International Congress of Vexillology, 27 ICV, Greenwich, England, United Kingdom, **www.flaginstitute.org**

①

②

③

HGZD 2006 2016 10 godina years

④

⑤ GODINA *The* FAME 20 ANNIVERSARY

⑥

⑦
